

Луј Жосеран, декан правног факултета — Лион

ЕВОЛУЦИЈА ОДГОВОРНОСТИ*

Реч „еволуција“ једва може да окарактерише појаву коју хоћу да анализирам пред вама: управо реч „револуција“ би била тачан израз за покрет, тако брз и хучан, који носи одговорност ка новим опредељењима; у овој и сличној области, оно што је било јуче истина није данас, а ова данашња мора опет, са своје стране, да уступи место оној сутрашњој.

Када сам ја био студент мој професор грађ. права посвећивао је питању одговорности један једини час, као једном питању другог реда, а у збиркама судских одлука ретко се могла наћи одлука која би се односила на цивилне деликте или квази деликте. Данас, професор тешко може да за десет или дванаест часова изложи својим слушаоцима и сам појам о предмету, а што се тиче збирки судских одлука, оне су, у свима земљама, пуне одлука и пресуда које се односе на питање одговорности; постоје чак и часописи који расправљају само питања из ове области, као што је на пр. одлична *Revue générale des assurances et des responsabilités*, коју уређује, у Белгији, г. Fonteyne. Заиста проблем одговорности је постао питање од првенствене, теоријске и практичне важности: он је прва и најглавнија тачка светског грађ. права, он добија стално и свуда све већи значај.

Међутим, одговорност се није само развијала и појачавала; она обухвата све нове и нове односе, она потиче из разних извора који настају на свима странама, на свима тачкама правне области: уговорна одговорност и деликтна одговорност, одговорност за личне радње или за радње других лица или за поступке животиња или за постојање мртвих ствари, одговорност објективна и субјективна, одговорност заснована на идеји грешке или на појму ризика, одговорност индивидуална или колективна, заједничка или солидарна.

Првобитна идеја, идеја из римског права, разгранала се у мноштво нити и одговорност је постала један читав правни свет, свет који живи, непрестано је у покрету, увек у стварању и проширењу; одговорност је еволуирала не само у квантитативном него и у квалитативном смислу; она се јавља не само чешће него некада, него и другачије; она нам се појављује са извесним модалитетима који су били непознати римском друштву, који су чак били непознати — бар неки од њих — и самим нашим дедовима, модалитетима чије је несталне особине тешко изнети на

* Предавање одржано на Универзитету у Коинбри (Португалији).

хартију, а исто тако и усмено. Ја ипак хоћу да покушам, у колико је то могуће, да вам их обележим; ако је пак подухват смео, биће ми ипак олакшан, уверен сам симпатијама одличног и ученог аудиторијума, који ми указује високо поверење које ћу ја покушати да оправдам, јер свестан потпуно своје одговорности ја ћу се старати да не злоупотребим вашу пажњу и вашу наклоност под чијом се само заштитом усуђујем да одржим ово скромно предавање.

* * *

Најпре треба разјаснити једно претходно питање: чему води стална и појачана еволуција одговорности? Како објаснити њен тако нагао полет? Који су њени узроци, социјални или индивидуални, материјални или психолошки?

Главни узрок, најочигледнији и који се најлакше запажа налази се у данашњем друштвеном и механичком, научном и материјалном поретку: њега треба тражити у мноштву несретних случајева, у све већим опасностима данашњег живота. Некада, чак и у време наших прадедова, несрећни случајеви су, били ретки или бар, они су долазили као последица таквих догађаја који нису могли да изазову одговорност: ратови, пљачке, заразе и глади ствараху многе жртве, но које су се тада оправдавале без протеста, идејом човечанског ризика а жртве су тражиле разлог својој несрећи само у ономе што се догодило. У време када је постојала само ситна индустрија, када се радник служио безопасним оруђем, када се превоз, каткада знатног обима, вршио пешке или запрежно, догађаји, који би могли да изазову деликтну одговорност чисто грађанску, били су врло ретки и појединац се осећао сигурним на улици исто тако као и у својој радионици или у своме дућану.

Колико промена од овог златног доба, доба које је у исто време било и доба статике. После статичког човека дошло је биће које изгледа да припада другој раси, које се креће без престанка било ради својих послова било из задовољства, и које ствара у овом циљу машине дивне и брзе, но које могу да буду узрок страшних катастрофа. Улице великих градова, по којима је некада расла трава испресецане су у свима правцима разним превозним сретствима која се сукобљавају и ломе, каткада са жртвама; појединачни рад код куће замењен је заједничким радом у фабрикама и радионицама, које уписувају стотине, хиљаде, десетине хиљада радника; раније безопасно оруђе замењено је машинама са огромном снагом; човек је успео да себи потчини и да користи природне снаге (као што су електрична струја, зраци, радијум) чију суштину није још довољно упознао, и којима не може да управља по својој вољи и без штетних последица. Несрећни догађаји се повећавају и многи од њих остају анонимни јер њихов прави узрок остаје непознат; вести о саобраћајним несрећама данас пуне дневне хронике у новинама и изазивају, сваког дана у Европи по неколико хиљада жртава; сигурност по јавним путевима, чак ни на тротоарима где аутомобили по каткад направе по какав незгодан упад, није потпуна, та сигурност ће

Још бити мања кад ваздушни саобраћај буде играо главну улогу, кад ваздушна саобраћајна сретства буду стално летела над нашим главама, бацајући на нашу планету предмете разне тежине и величине; тада ће „човек улице“ о коме Енглези радо говоре, добити споредно место које неће бити опет довољно сигурно. Век жељезнице, аутомобила, авиона, велике индустрије и машинизма, век општег промета и механизације неће сигурно бити век материјалне сигурности: сагласно Ничеовим препорукама ми живимо опасно и све интензивније, као што нам саветује славни претседник Рузвелт.

А тада, сасвим природно, лишени материјалне сигурности тежимо све више да постигнемо правну сигурност; пошто смо изложени великом ризику да будемо повређени, будимо, бар сигурни да ћемо добити у случају несреће накнаду, ми сами ако останемо живи код разних несрећа или наши наследници, ако је наша судбина запечаћена. Постоји у нашој души и у нашем бићу, извесан спонтани осећај одбране, осећај инстинктивне реакције: у колико је човек више у опасности, он осећа више потребу да га законодавац и судија што више заштите, потребу да некога значи за одговорног; тако се проширење одговорности појављује као последица несигурности и израз: живети опасно, води несумњиво другом изразу који према првом представља одговор и санкцију: одговарати за свој рад.

Ево првог узрока проширења одговорности, он је социјалне природе но у исто време научне и механичне, а мора се признати да је он изванредно брз и покретљив; он представља оно што филозофи зову „довољан разлог“. Али поред њега и изнад њега постоји у једној узвишеној области, још и један други, индивидуалног и моралног значења који се јавља као остварење свесних жеља мисаоних и образованих људи.

Истина, ја не тврдим да су правници старог века или они из Средњег века или они из XVIII и прве половине XIX века, били неосетљиви према неправди, према незаслуженој несрећи. На против, старо римско право старало се да осигура социјалну равнотежу, која у самој ствари није ништа друго до људска правда, док су правници из класичног доба прогласили принцип: *peinam laedere*; све те идеје су лепо изнете од стране мога непрежаљеног колеге и пријатеља Paul Nivelin-a у његовим разним публикацијама о римском праву, од мога колеге из Нансија г. Felix-a Senn-a у књизи *De la justice et du droit* као и од г. Georges Cornil-a у његовом делу *L'ancien droit romain et le problème des origines*. И у нашој Старој француској говорило се: *Qui casse les verres les paye*, што свакако представља почетак права и мудрости. Да, све ово је тачно али ипак ретко се дешавало да наши претци узму добровољно удела у несрећи ближњег и да осете неопходну потребу да се обезбеди влада делења правде, већ наговештене, и предлагане од стране правника. Познате су речи нашег старог Montaigne-a који, у својим есејима, констатује да је *несрећа једног добит за другог*, и који изгледа да је, ма да са разочарањем, философски примао овај природни закон критикујући га строго. У осталом, кад би се догодио какав не-

срећни случај чији би узрок остао непознат, приписивала би се одговорност прсту божјем; тај несрећни случај је *damnum fatale*, act of god, коб судбине, бога или непријатеља краља; боље је дакле оставити ствари на своме месту него ли реметити ред догађаја, који је од више силе утврђен: *quieta non movetur*, таква је изгледа, била у оваквим приликама девиза законодавца и судије.

Међутим ми стојимо на сасвим другом гледишту код решења овог питања, ми, људи XX века: када се догоди какав несрећан случај при коме жртва није ништа крива, јер је имала само пасивну и неактивну улогу, осећамо извесан природан нагон да јој се дугује накнада, имамо потребу да она ту накнаду и добије; у противном мучиће нас некакво морално кајање и осећај протеста ствараће немир у нашој души. Можда је то лажна осетљивост, последица осећајности која је нераздвојна од претеране културе и цивилизације, али у сваком случају то је алтруизам; боље је ипак као код извесних лица у Ибзеновим комадима, боље ипак имати и болесну савест, него немати је никако. Ко би, дакле, данас могао одобрити да радник, који је био жртва несрећног случаја чији је узрок непознат, остане без оштете и да беда и глад загосподаре у његовој кући? Нико, сигуран сам. Ми смо гледни правде, т. ј. правне равнотеже и чим се догоди каква несрећа одмах тражимо одговорно лице; ми хоћемо да неко буде одговоран и не примамо више послушно ударце судбине већ хоћемо да одредимо крајњи повод. Да, ако се хоће несрећан случај неће се појављивати као удес судбине већ као, директно или индиректно, човечије дело. Ако израз није још довољно јак, ја ћу радо рећи да смо ми секуларизовали одговорност, да смо је ми начинили предметом чисте људске правде, и регулисали у оквиру наше друштвене заједнице у сагласности са равнотежом интереса и права, задовољавајући при том, нашу правну свест: а то је ви ћете се у томе самном сложити леп и племенит посао који је извршен у току мање од пола века...

* * *

Како се све то догодило? на који су начин законодавци, нарочито судије, успели да прилагоде правна правила модерном друштву, ћерци науке и мајци привредног богатства? Подухват је био изванредно тежак јер су средства права, која су већ 40 до 50 година стајала на расположењу судија, била врло малобројна и готово очајно немоћна.

Цела традиционална теорија одговорности оснивала се на старој идеји погрешке. Нема одговорности без доказане погрешке, то је била хиљадугодишња догма, наслеђена из римског права коју су генерације правника преносиле из столећа у столеће и која се опирала свему: највећим критичким ударима, револуцијама, па чак и променама законодавства као и кодификацијама. По тој теорији, жртва каквог догађаја или општије речено какве штете морала би, да би добила обштећење да докаже три ствари; потребно је, најпре да докаже — и то полазећи од себе — да је претрпела извесну штету, затим да је друга страна учинила погрешку и најзад да је штета произашла из те погрешке: штета,

www.univerzitet-ska-biblioteka

погрешка, узрочни однос између ових то су била три значајна стуба спора, три главне тачке на којима је жртва, тужилац, морала силом да победи; у противном спор се губи, то ће рећи недостатак сваке оштете. Тако је по правилу на тужиоцу лежао терет доказивања: *actori incumbit probatio*.

Дакле, у оваквој прилици, терет доказивања био је особито тежак, за онога на коме је лежао преставао је знатан *handicap*. Како може радник, који је повређен у току рада, да докаже кривицу послодавца? Како може пешак, оборен од аутомобила на усамљеном месту, ноћу, немајући сведока да докаже — под претпоставком да је преживео несрећу — да кола нису била осветљена или да су ишла непрописном брзином? Како може путник који је, за време вожње жељезницом, испао из воза да докаже да су чиновници заборавили да затворе врата кад је воз пошао са последње станице? Наметнути жртви или њеним наследницима такве обавезе значи у ствари лишити их сваке накнаде; једно право је стварно тек ако је његово остварење и вршење осигурано. Немати право или, имати га а не бити у могућности да га остваримо исто је. Традиционална теорија одговорности заснивала се очигледно на сувише уским основама, све више и више она се показивала као недовољна и застарела, осећала се потреба да се прошире основе на којима је лежала стара зграда која више није одговарала потребама новог времена, у којој се више није могло становати.

Проблем је био претресан са разних страна од законодавца, доктрине и јуриспруденције; старом правилу: *нема одговорности без доказане погрешке* задат је ударац са свију страна. Средства која су употребљена у овој борби да би се теорији одговорности дало више полета и ширине су многобројна и различита, али она сва гравитирају око појма аквилијанске кривице, она су сва управљена против те тврђаве, достојне поштовања, изграђене од правника старога Рима; јуриспруденција нарочито у извесним случајевима се користила аквилијанском кривицом и поступала са њом врло сурово идући каткада с њом до крајности а каткада смањујући је, уништавајући је по вољи и идући чак до њеног негирања, осуђујући је тако на паклене муке.

Техничка средства којима се јуриспруденција служила да би омогућила у пракси спровођење одговорности и осигурала накнаду жртви, могу се поделити у следеће категорије:

1. Она је примала врло лако постојање погрешке;
2. Она је установљавала или признавала претпоставке погрешки;
3. Сам француски законодавац је каткада искључивао појам кривице, замењујући га појмом ризика; тиме је одговорност субјективна, каква је она раније била, постала објективна.
4. Најзад, јуриспруденција је проширила и уговорну одговорност искључујући тако деликтну одговорност и стављајући жртву у повољнију ситуацију у погледу доказа.

Да се вратим на поједине случајеве...

Најпре, јуриспруденција је врло лако и чак врло радо примала доказ постојања погрешке, она се заиста показала у овом погледу, врло прилагодљивом. У осталом традиција у овом смислу постоји још од римског права: *in lege aquilia et culpa levissima venit*, најлакша или најмања погрешка довољна је у области деликата и квази деликата, да наметне обавезу одговорности извршиоца. Дакле, та је традиција била не само одржана, него и још више развијена како од француске модерне јуриспруденције тако и од белгијске јуриспруденције; две су теорије, нарочито доказ овог развоја: теорија злоупотребе права и оно што ја називам теоријом негативне погрешке.

1. Теорија злоупотребе права, која је врло стара но која се последњих година у већини земаља брзо развијала, проширила је област погрешке сматрајући да вршење једног права није никакo несасгласно са појмом погрешке и да вршење права на извесан начин, у извесном циљу нарочито у циљу да другом шкоди, представља цивилни деликт. Римски правници су радо говорили да онај који врши своје право не може да учини погрешку и не може бити ни у ком случају одговоран, то је смисао старе пословице: *pemipem laedit qui iure suo utitur*, која изгледа да је израз здравог разума но која је у ствари само погрешан закључак, једна нетачност; мора се признати да права која су нам дата од јавних власти нису нам дата да их вршимо по својој вољи, насумце, већ да их вршимо у одређеном циљу; створена од друштва, она имају да испуне и један социјалан задатак, она имају одређену намену, одређен циљ од кога ми не можемо и не смемо да их одвојимо. Ако их на пр. вршимо само у циљу да другога шкодимо, ми их заводимо са њиховог пута и тиме стварамо себи кривицу која привлачи нашу одговорност. Није дакле, тачно рећи да смо одговорни само када радимо неправно; напротив, тачније је рећи да смо одговорни и у случају вршења својих права чим их вршимо рђаво, чим их злоупотребљавамо, ми смо одговорни. Другим речима права нам нису дата са гаранцијом власти већ без икакве гаранције, од нас зависи да их употребимо правилно, социјално, законито, то су оруђа са којима је опасно руковати, ми морамо да се управљамо по правилима игре иначе смо криви и одговорни за штете које би могли проузроковати.

Теорија злоупотребе права бива сваког дана све више примењивана; тако се она примењује на власника који из пакости подиже какав висок зид или који прави какав лажан димњак, само да би заклонио светлост суседовом земљишту, или на онога који подиже на своје земљишту велике грађевине само у циљу да оштети корпе дирижабала који би узлетали из хангара који се налазе на суседном земљишту, или на несавесног парничара који досађује парничењем своје непријатељу или својој ташти злоупотребљајући тако сутство само ради задовољења своје злобе, или још на повериоца који злоупотребљаје средства извршења пописујући ради покрића какве мале тражбине сва добра свога дужника или који би подигао тужбу у неповољном моменту нагонећи тако свога дужника да поднесе биланс и затражи отварање стечаја, ма да би, да је поверилац причекао мало, дужник поправио своје стање и

испунио своје обавезе. Сви ови, и многи други, злоупотребљују своје право, они их бар рђаво употребљују и управљају у погрешном правцу; радећи тако сви чине погрешку и за њу су одговорни. Римљани се нису преварили бар они који су на супрот изреци: *summa in iure utitur* изнели другу изреку: *summa jus summa iniuria*, која означава истина у скученој форми — најглобалније, целокупну теорију злоупотребе права која је, као што сам напред нагласио, нова само због великог полета који је постигла у року последњих година и због наклоности како код скорашње јуриспруденције тако и код законодавца; напр. швајцарски грађ. законик прописује, у своме другом члану, да „закон не заштићује злоупотређивано право“ а сличне одредбе налазе се и у немачком грађ. законнику, у совјетском грађ. законнику, у француском и италијанском пројекту облигација, као и у либанском пројекту. Теорија злоупотребе права стекла је дакле право грађанства у јуриспруденцији, законодавству па чак и у доктрини и са њом отвара се огромно поље примени идеје погрешке, која не узмиче више пред постојањем права већ која се на против, слаже са његовим вршењем кад оно пређе у злоупотребу: погрешка у вршењу права постаје и практичан и савремен појам.

2. Сасвим је другачија теорија коју ја називам *теоријом негативне погрешке*. Све више и више усваја се мишљење да наша одговорност може настати не само као последица активне радње, као напр. кад оборимо једног пешака или кад клеветамо наше ближње, већ исто тако и као последица нерадње, инертности; позитивној грешци треба на супрот ставити и додати негативну грешку која се састоји у уздржавању од делања, од мешања, од иницијативе на које смо обавезни; можемо нанети штету својом нерадњом исто као и радњом, неделањем као и делањем. Члан 1383 Code civil-а предвиђа то изречно, а јуриспруденција даје што је могуће шире тумачење овој одредби. Она установљава, ствара за извесна лица и предузећа позитивне обавезе према публици, обавезе чије непоштовање преставаља погрешку па према томе повлачи одговорност. Тако јуриспруденција тражи да сопственик ствари која може да нанесе штету другоме снадбе ту ствар свима најсавршенијим деловима а по последњим захтевима науке, иначе, ако ствар изађе из моде, сваког часа може да наступи одговорност њеног сопственика. Тешко оном ко није „à la page“. „Наклоност за старинама може да буде за њега кобно: по изразу који је употребио г. Pierre de Nagven у одличном чланку који је недавно изашао у *Revue générale des assurances et des responsabilités*, „крив је и онај који не иде за прогресом“; напр. Жељезничко друштво које не би снабдело димњаке локомотива са заклонима који купе варнице да би се на тај начин спречили пожари шума које се налазе поред жељезничке пруге, или напр. сопственик какве куће који би употребљавао лифт старог система, који може да проузрокује незгоде, ма да би га могао заменити лифтом сигурније израде; или још напр. — овај случај је из скоре прошлости — сопственик електричног фонографа који онемогућује својим суседима сваки пријем радио емисија, ма да би ову незгоду могао да отклони

тима што би мотор за вишесмислену струју заменио мотором за једносмислену струју: у овој борби између фонографа и радија последња реч припаће овом последњем као што је пресудио суд у Арасу 30. I. 1930 г. (D. H. 1930, p. 148) — са оваквом јуриспруденцијом упадамо у мрежу безбројних обавеза у којима морамо да се лишимо онога најбољег да би дали доказ иницијативе и модернизма; без тога ако причинимо другоме штету одговараћемо због претходне грешке, због грешке пре дела, а која се састоји у нашој љубави према старини. После овога, не може се више рећи да право изостаје; оно следује науку у стопу и исто то захтева од свакога; задржати се у прошлости и не живети са својим временом преставља погрешку: модернизам се уздигао до правне обавезе а мржња према модерном постала је цивилни квази деликт.

То је прво средство којим су француска и белгиска јуриспруденција успеле да побољшају положај оштећеног лица, оне имају скоро свуда, са великом лакоћом, постојање погрешке, осим и изван свих законских прописа па чак и онда када је извршилац убеђен да је потпуно у праву: ово је систем увећавања погрешки који је створен од судова а који је врло повољан за оштећеног.

* * *

Овом средству треба додати друго које преставља победу технике и које се односи поглавито на доказни систем, или тачније речено на систем претпоставки: јуриспруденција је олакшала терет доказивања који је тешко падао оштећеном, па чак када ослобађала га сасвим тога терета, користећи се читавим низом претпоставки. Доказану и стварну погрешку јуриспруденција је заменила са претпостављеном и неизвесном погрешком.

Претпоставка је закључак изведен из једне познате чињенице о другој непознатој чињеници, тај закључак је час дело закона и тада је претпоставка законска, а час судије и тада је претпоставка судијска.

1. Законске су претпоставке многобројне у области одговорности, оне су предвиђене у члановима 1384, 1385 и 1386 Code civil-а или бар јуриспруденција сматра - а то је спорно, да су оне предвиђене у овим прописима.

2. По речима чл. 1384 одговорни смо за поступке извесних лица: родитељи одговарају за штете коју би причинила њихова малолетна деца која станују код њих; васпитачи и мајстори одговарају за штете коју би проузроковали њихови ученици или шегрти док су под њиховим надзором; газде и властодавци и за штете које би причинили њихова послуга и пуномоћници вршећи поверене им послове. С друге стране а према чл. 1385, сопственик какве животиње који се њом служи за време док је она код њега на употреби одговара за штету коју би животиња, дивља или питома причинила другоме па макар да је она залутала или побегла. Затим по чл. 1386 сопственик зграде одговоран је за штету која би била причињена у случају њеног рушења, у колико је рушење дошло као последица неодржавања зграде или погрешне изградње. Најзад, и ово је од нарочите важности, чу-

вени пропис из става 1. чл. 1384 предвиђа у најопштијим цртама, да свако одговара за ствари које се налазе под његовим старањем.

Тако су, одговорност за радње другог лица одговорност за поступке животиња, одговорност за срушену грађевину, одговорност за мртве ствари главне врсте одговорности која наступа *ipso iure* зато што се, мисли јуриспруденција, код васпитача, мајстора, властодавца, сопственика или чувара претпоставља погрешка, а та законска претпоставка је апсолутна бар она која се односи на чуваре животиња и мртвих ствари; она искључује сваки супротан доказ осим приговора више силе или погрешке оштећеног лица. Напр. чувар каквог пса, који је некога ујео не би могао да доказује да до њега нема кривице; претпоставка је необорива и пада само ако се докаже да је штета проузрокована вишом силом што ће бити врло ретко или, што је већ више могућно, погрешком самог оштећеног који је напр. дирао или тукао животињу. С обзиром на ово положај оштећеног је врло повољан, довољно је да он докаже да му је штета нанесена од животиње или од ствари или од пуномоћника, а на другој страни, да би се ослободила обавезе, лежи да докаже евентуално постојање више силе, или погрешке оштећеног; у ствари терет доказивања је промењен и терет доказивања лежи сада на туженоме, сопственику, чувару, властодавцу, а не више на оштећеноме, који допустите ми израз „игра насигурно“ и добија сигурно.

Дакле, прописи који установљавају ове законске претпоставке били су тумачени од стране јуриспруденције врло широкогрудо. Напр. много пута је решено да властодавац одговара за радње пуномоћника и то не само за оне које се састоје у вршењу поверених му послова, него и преко тога, довољно је да је он те радње предузео само при вршењу послова. Напр. путник долазећи доста касно ноћу у хотел, повери свој новац на чување ноћном портиру који пак, одмах побегне са неочекиваним благом; је ли хотелијер одговоран за штету путнику? Могло би се посумњати, пошто ноћни портир није овлашћен да прима од путника новац на чување, т.ј. пошто је он прешао границе свога пуномоћства. Међутим, апелациони суд у Лиону а затим и Касациони суд пресудили су друкчије пошто је ноћни портир делао при вршењу својих послова: путник није дужан да испитује тачне границе овлашћења овог службеника, и *привидно овлашћење* довољно је да наметне одговорност властодавцу. Ово је један од многобројних случајева при којима се у праву привидност изједначаје са стварношћу.

Но нарочито пропис из од. 1 чл. 1384 тумачен је од стране француске јуриспруденције са особитом широкогрудошћу: чувар ствари одговара *ipso iure* за штете које би она проузроковала. После живих препирки, које су скоро престале, данас се не прави разлика између покретних и непокретних ствари, ни према важности и величини ствари, ни да ли је ствар опасна или не, па чак ни да ли је у моменту причињене штете ствар била остављена сама себи или је била под управом одговорног лица јер је Касациони суд решио да шофер одговара *ipso iure*, у смислу ал. 1 чл. 1384, за штете причињене колима чак и онда кад се

он није налазио за воланом: поступак човечији идентификује се са држањем ствари, које је од веће важности и једино меродавно за питање одговорности. Истина, питање је дуго дискутовано и то упорно; осигуравајућа друштва опирала су се оваковом становишту јуриспруденције, али је ствар решена и то дефинитивно решена одлуком опште седнице Касационог суда од 13 фебруара 1930.

Тако се на све ствари може приметити ал. 1 чл. 1384 и створити могућност, у даном случају за одговорност *ipso iure*: ручна колица и запрега исто као аутомобил и локомотива; пушчано зрно као и лопта за тенис; отровни гасови као и чврста тела, а и само лишће повлачи одговорност *ipso iure* сопственика кад, опало у маси, запуши олуке за кишу на суседној кући: одговорност за држање ствари тежи ка универзалности и може се чак рећи да остварује ту златну универзалност.

Законске претпоставке одговорности обухватају, тако, огроман простор.

2^о Међутим постоје и *судијске претпоставке*, које ствара сам судија. Дешава се често да суд сматра, због околности случаја, да је погрешка туженог доказана кад постоје довољно озбиљне, тачне и сагласне претпоставке, и тада он само примењује пропис из чл. 1353 Code civil-а; постоје околности које дају саме од себе доказ свога порекла, које су, да се тако изразимо, предестинирајуће; по самој природи те околности искључују погрешку, нехат или ма какво делање повређеног. Доста ће бити да наведем, примера ради, искакање из шина и сударе возова. Путник, који би био повређен у таквој катастрофи, сигурно да је имао пасивну улогу и било би смешно тражити од њега или од његових наследника да доказују погрешку железничке компаније; сам по себи, догађај, који је проузроковао штету, јесте једна погрешка; ствара се претпоставка да је предузимач крив, само ако он не докаже да је био случај више силе, терет доказивања лежи на њему.

Тако је, захваљујући утицају претпоставака, законских и судијских, примена правила: *нема одговорности без доказане погрешке*, била ограничена; претпостављена погрешка дошла је на место стварне и доказане погрешке, на корист оштећеног, чија је ситуација тиме, при вођењу спора, знатно побољшана. Данас се задовољавамо само са вероватном погрешком, са хипотетичком погрешком, са могућношћу погрешке.

* * *

Али када се дође доведе, не треба ли ићи и даље и потпуно одбацити, из области одговорности или бар у извесним случајевима, појам погрешке, појам тако измењен, да кажемо тако мучен и са којим се тако рђаво поступало? Не треба ли стати на гледиште да смо одговорни не само за погрешне радње, него и за све радње којима смо, разуме се, причинили другоме какву неправилну или неморалну штету? Не треба ли „делатник“, како кажу Американци, да одговара за своје делање? Један велики проблем, проблем објективизације одговорности, проблем замене

субјективног гледишта објективним, замене појма *погрешке* појмом *ризика*. По овом новом схватању, свако ко ствара ризик мора, ако се тај ризик оствари на рачун других, да сноси и последице, без обзира на постојање погрешке.

Тако, основати, *са одобрењем јавних власти*, какво штодљиво, нездраво или опасно, заразно или неугодно предузеће, не претставља никакву погрешку; па ипак, не треба ли дати накнаду суседима, који би били узнемирени радом тога предузећа, за нанесену штету и повређене интересе? Свакако да железничко друштво не чини никакву погрешку ако се користи постављеним шинама за саобраћај возова: оно је за све то добило одобрење и концесију јавних власти па чак, шта више, врши и јавну службу; но ипак, ако би тресак воза пореметио стабилност околних кућа, ако би гараж из локомотиве оштетио белило које би било раније постављено поред жељезничке пруге, ако би варнице из локомотиве изазвале пожаре по шумама и на њивама, зар не би било сасвим правично да се да накнада оштећенима? *Qui casse les verres les payes*; ко изазове какав ризик мора да сноси и штету од његовог остварења. Тако субјективно гледиште уступа место објективном, ризик смањује погрешку, тај вековни правни грех.

Тако се изражавао велики и непрежаљени правник Saleilles, коју је концепцију он нарочито развио у својој студији *Les accidents du travail et la responsabilité*, изашлој 1897. А овакво пророчко схватање нашло је примене, у неким случајевима, и од самог законодавца. Тако је законодавство о несрећним случајевима при раду, почев од 1898, консакрирало идеју *професионалног ризика*: послодавац одговара за све штете које су се десиле раднику на раду и због рада, без обзира на његову погрешку; исти је принцип примењен и у закону од 3 маја 1921 год., у погледу накнаде штете не само радницима него и трећим лицима, која је причињена услед експлозије, сагоревања или испаравања експлозивних, распадајућих или отровних супстанција, а које се налазе, макар и за време мира, било у државним предузећима било у приватним предузећима која раде за народну одбрану; такође и закон од 16 априла 1914, који се односи на штете причињене злочинима или преступима који би били извршени на територији које општине, од стране трупа или збегова, намеће обавезу на накнаду штете држави и, делом, општини, без обзира на њихову погрешку; исто тако и закон о ваздушном саобраћају од 31 маја 1924 предвиђа за аеронаутична предузећа обавезу да накнаде све штете које би биле причињене путницима или стварима на земљи, предвиђа, дакле, одговорност која наступа *ipso iure*, без обзира на погрешку, одговорност која се заснива на појму изазваног ризика.

Сви ови, и многи други, закони припремају и чак консакрирају праву револуцију одбацујући потпуно одговорност због погрешке, стварајући од послодавца, општине или аеронаутичког предузећа властите јемце за изазвани ризик; појам заслуге или погрешке губи сваки значај; закон истиче правичан и спасоносан принцип: *A chacun selon ses actes et selon ses initiatives*, принцип неопходан за друштво које се стално креће, принцип коме је циљ

да заштити слабе. Када је гвоздени лонац разбио земљани, смешно би било истраживати да ли је било до кога какве грешке: сила, иницијатива, акција, саме по себи изазивају одговорност.

* * *

Остаје да изложим и последње средство којим се послужила јуриспруденција у борби против традиционалног система одговорности, да би помогла оштећеном, средство врло оштроумно. Које се сатојало у замени деликтне одговорности уговорном и којем јуриспруденција, а и неки законодавци, прибегавају већ двадесет година.

Познато је да се поверилац из уговора налази, у погледу доказа, у повољнијој ситуацији од повериоца из деликта, на пр. лица које је повређено несрећним случајем, јер, за разлику од овог, он не треба да доказује да на страни туженога постоји погрешка. На пример, ако сам уговорио са предузимачем да ће кућа бити довршена до извесног рока, и ако он не испуни обавезу до уговореног дана, ја могу да га доведем у доцњу и да од њега тражим накнаду штете, не морајући да доказујем да на његовој страни постоји погрешка, или, ако хоћете, само неизвршење уговора претставља погрешку коју дужник мора да поправи, сем ако не докаже да је случај више силе. Под оваквим околностима јасно је да оштећени има рачуна да се појави као поверилац из уговора а не из деликта; он тада пребацује терет доказивања на свога противника.

Француска је јуриспруденција врло добро схватила значај проблема; она се трудила да га реши што повољније за интересе оштећеног, придајући уговорима што је могуће више обавеза и дејства, тако да се штета могла подударати са неизвршењем које од ових обавеза; једном речју, јуриспруденција је, колико је год могла, замењивала деликтну одговорност уговорном.

Тако је она учинила, на пример, у погледу *превоза лица*. Од 1911 године, француски Касациони суд сматра да је возар, на пример железничка компанија, обавезна да му пружи потпуну сигурност; она га мора, живог и здравог, пренети на одређено место, иначе би повредила уговор. Она је, дакле, одговорна *ipso iure*, из уговора, изузев ако докаже да постоји погрешка оштећеног лица или случај више силе: ово све није ништа друго до правно изједначење путника са колетом робе, изједначење које, можда, није много ласкаво са њега, због човечијег самољубља, но које је било спасоносно при несрећним случајевима. У неким је земљама, на пр. у Белгији, сам закон консакрирао теорију уговорне одговорности у погледу превоза лица (Зак. од 25 августа 1891).

Незгоде које би се догодиле при сајмовима расправљане су исто као и незгоде при превозу; предузимач, организатор сајма јемствује својим клијентима за сигурност и одговоран је, по самом уговору, за све незгоде које би се догодиле.

Апелациони суд у Лиону исто је тако поступао и са несрећним случајевима који би се догодили у мањешу при јахањој обуци: повређени може да изазове одговорност директора мањежа, из самог уговора, не доказујући његову погрешку.

Исти је суд истакао и принцип, да је „једна од главних дужности хотелијера да обезбеди потпуну сигурност путника који су код њега настањени“, принцип који може да има недогледне последице.

Уговорна се одговорност развија; она гони пред собом деликтну одговорност, и можемо се запитати да ли судови неће једнога дана, прогласити да је лекар или хирург *уговорно* обавезан да накнади штету коју би причинио својим пацијентима, погрешном дијагнозом или неблаговременом или несрећном интервенцијом. Уговорна одговорност осваја све више терен; она се шири као уље и не зна се где ће се, у своме брзом току, зауставити; једно је извесно: она се развија исто онако као и одговорност у опште, пошто, захваљујући њој, оштећени може лакше и сигурније да добије правичну накнаду. Теорија уговорне одговорности дејствује као трансформатор високог напона: појачавајући одговорност она, у исти мах, мења и њену природу.

* * *

После овако дугог излагања, време је да застанемо, да бацимо уобичајени поглед по хоризонту и да завршимо. Закључци који се могу извести из овако сумарног излагања проблема одговорности, могли би се овако прецизирати:

1°. Најпре — а то је у овом питању најзначајнија и најважнија појава — проблем одговорности је добио толико замаха, актуелности и научног и практичног интереса, о чему правници из ранијих векова нису никада ни помишљали; он данас доминира целим облигационим правом, целим друштвеним животом.

2°. С друге стране, законодавац, јуриспруденција и наука труде се да разним начинима и проученим техничким сретствима помогну оштећенима а нарочито да им осигурају, у погледу доказа и положаја у парници, што је могуће повољнију ситуацију.

3°. Затим, одговорност иде ка објективизацији; ризик се истиче на супрот погрешки и гони је пред собом. Тиме нећемо да кажемо да ће стара теорија аквиланске погрешке бити напуштена, већ да је њена недовољност очигледна и опште призната све више и више. Одговорност има два пола, објективан пол, на коме влада ризик, субјективан пол, на коме влада погрешка, и око ова два пола окреће се цела теорија одговорности.

4°. Најзад, намеће се још једна и последња констатација и она се састоји у великој части која се мора указати јуриспруденцији. Као што сте могли и сами приметити, еволуција одговорности се развија под минималним утицајем законодавства; она је поглавито дело јуриспруденције, која је умела, како у Француској и Белгији тако и у другим земљама, да изведе сјајно решење из текстова и принципа који су јој стајали на расположењу а које је она успела врло умешно да прилагоди потребама времена, са пуно смисла за практичну стварност и са заиста дивном оштроумношћу; захваљујући њој, могло се само десити, по речима Jean Guet-a, једног од најбољих француских правника, да се наука доста рано ослободила стега, могло се десити „да право еволуира и поред непомичног законодавства“, а при свем том, су-

дија је био душа правног напретка, умешан изградитељ новог права, које се супротстављало старим формама традиционалног права.

Историја одговорности је управо историја и победа јуриспруденције, а такође, у извесној мери, и науке; она је најопштије речено, победа духа, правне свести; и стога сам мислио да је овај предмет достојан да побуди вашу благонаклону пажњу, а — захваљујући вам из свег срца што сте ми је поклонили, — ја вас молим да ме извините што сам је донекле злоупотребио и поред мога обећања у почетку: признајем своју одговорност у овом случају и спреман сам да пружим накнаду.

Превео са францускога,

Борислав Т. Благојевић

Проф. Др. Еуген Сладовић — Загреб

НОВО НАЦИЈОНАЛНО - СОЦИЈАЛИСТИЧКО ПРАВО ПОРАВНАЊА.

Исправно наглашује Dr. Kuschnitzky (Бреслау), да је у Њемачкој преваљен дуги пут од проглашења наредбе од 8. VIII. 1914. о пословном надзору у сврху уклањања стечајног поступка (по којој се давао мораториј дужницима, који су поводом ратног стања постали неспособни за плаћање) и њезине новеле од 14. XII. 1916. (која први пут припушта превентивни акорд), закона од 14. VI. 1924. о пословном надзору (која је за вријеме своје ваљаности узроковала много негодовања код привредног свијета, и ако је у битности боља, него њезин глас), преко закона о поравнању од 5. VII. 1927. и коначно до новог закона о поравнању од 26. II. 1935. (РГБл. I., страна 321. и сл.), који је стао на снагу с даном 1. IV. 1935.

Законско стечајно право, право о инсолвенцији и поравнању (нагодби) тиче се нарочито привредника и привредног живота. Промјене, које је на поменутом путу прошло њемачко право, од године 1914 до данас, могу задовољити привредне кругове, јер је из инструмента за нужду, које је створено ратним законодавством, постепено изграђен промишљени поступак, који претставља углед за читаво ново њемачко овршно право. Из једностране заштите дужника, која се често проводила на очиту штету његових вјеровника, читаве народне привреде и народног кредита, развио се поступак санирања, који уз помно испитивање интереса вјеровника и дужника наглашује на том правном подручју: опћените народно-привредне интересе у јачој мјери него икад прије. Ново њемачко право настоји омогућити селекцију привредно-способних и вриједних лица те на тај начин и помоћу тога правног инструмента убрзати регенерацију привредног живота и унаприједити бољу будућност народа.

У опћенимом дијелу образложења нацрта закона о судском поравнању изван стечаја, који је дне 7. VI. 1926. предложен парламенту, истакнуто је, да су послован надзор често злоупотребљавали дужници за то, да пригодном неповољне конјунктуре постигну мораториј; помоћу приједлога, који се кретао у опћеним претпоставкама, могао је дужник исходити фактичну одгону плаћања за један мјесец, па ако је унутар тога времена успио да предобије већину вјеровника за преговоре гледе његовог приједлога за поравнање, могао је рачунати и с даљом одгодом плаћања. На тај начин успјело је више пута привредним предузећима, која су била основана на недовољној привредној подлози, да тешко оштете своје вјеровнике тиме, што су свој неизбјеживи слом (за који би боље било да је прије настао) одгодили за мјесеце. Поред тога утјецала је према изјавама привредних кругова сама могућност постављања пословног надзора код прибављања кредита врло неповољно и на здрава привредна предузећа, која су била способна за егзистенцију. Ради тога сматрало се својевремено, да би било најзгодније кад би се посве укинуо послован надзор, али се то није могло остварити ради тадањих привредних потешкоћа и неповољнога привредног стања. Законодавац настојао је послужити се средњим путем, који вјеровницима омогућује издашније чување њихових права него дотад, али подједно пружа могућност да се одврати погибелъ отворења стечаја против онога дужника, који је доспио у потешкоће, али привредно заслужује посебан обзир. Тај средњи пут претстављао је т. зв. превентивни акорд, који базира на спознаји, да у привредном животу показују вјеровници увијек разумијевање и суретљивост према оном својем дужнику, који је додуше доспио у потешкоће, али чија личност и имовинско стање то оправдава. Ако се уза све то не може у конкретном догађају склопити поравнање или нагодба између таквог дужника и његових вјеровника, своди се то у правилу на околност, да га поједини вјеровници нагоне у стечај, и то из зле намјере, из егоистичких тежња или из неуважавања народно-привредних момената. Свладавање отпора таквих вјеровника (појединаца или мањине), који ометају склапање поравнања, одлучило се сломити у правној форми судске интервенције помоћу посебнога судског поступка поравнања изван стечаја. На тај начин намјеравало се помоћи дужнику да опет постане јача економска јединица, а вјеровнике у скупности очувати од међусобног изигравања. Те идеје узаконјене су у поменутом закону од 5. VII. 1927.

Према њемачком позитивном праву могло се за уклањање стечаја поред судског поступка за поравнање (нагодбу) на основи закона од 5. VII. 1927. (über die Vergleichsordnung) употријебити и т. зв. извансудско поравнање (нагодба). У случају сваке инсолвенције поставља се наиме најприје питање, да ли ће се у сврху уклањања отворења стечаја приступити судском или извансудском поравнању, јер оба та поступка нијесу згодна у свим догађајима. За избор најзгоднијег поступка у конкретном догађају мјеродавне су привредне претпоставке и њихови правни учинци. Особитост судског поступка поравнања, која подједно претставља и његову

предност пред извансудским поравнањем састоји у томе, што у судском поступку поравнања може већина вјеровника, која прихвата поравнање, надгласати мањину, ако опстоји прописана законска већина вјеровника од 75% тражбина, које су погођене поступком, и ако понуђена свота поравнања износи више од 50%; ако понуђена свота поравнања износи мање од 50%, мора за поравнање гласовати толико вјеровника, да се достигне 80% тражбина, које су погођене поступком. Поред већине своте, мора предлежати и већина вјеровника, и то више од 50% свију вјеровника, који судјелују у поступку. Ако је постигнута та већина, веже закључак већине вјеровника и мањину вјеровника. То мајоризирање на основи закона пружа заштиту против вјеровника кверуланата, који настоје ускраћивањем приволе постићи погодовано подмирење. Код извансудског поравнања не опстоји та правна заштита против сметаоца поравнања (акорда). Но с друге стране припадају и извансудском поравнању одређене предности. Судски поступак о поравнању везан је начелно уз минималну квоту од 30%, па ако ова није понуђена, не може се провести. Но често предлеже догађаји, у којима поред дужника желе и његови вјеровници да се не отвори стечај, и ако је очито да се не може постићи минимална квота од 30%. У таквим догађајима могу се интересиране странке послужити извансудским поравнањем, у којему се начелно може понудити макар каква квота, ако су њоме задовољни вјеровници. Против судскога поступка поравнања износи се често и приговор висине трошкова. Тај приговор само је увјетно оправдан. Код судскога поступка поравнања настају већи трошкови поступка у вези са судјеловањем суда и прописаним судским таксама. Емерих (Die Sanierung. I. Teil. Mannheim) заступа у јуристичком смислу схваћање, да извансудском поступку поравнања припада предност пред судским поступком поравнања ради краћег трајања и мањих трошкова. То мишљење подудара се са схваћањем привредних кругова. Недостатак судског поступка поравнања састоји наике према схваћању привредног свијета нарочито у томе, што се одвија пред широком јавношћу па тиме оштећује кредитну способност дужника. Теоретски може то схваћање бити исправно, но практички долази (путем модерних информацијоних завода и различитих могућности за обавјешћење) и извансудски поступак поравнања до сазнања интересираних пословних кругова, који су у вези с прибављањем (подјелјивањем) кредита дужника. То значи, практички да такав поступак поравнања никад не остаје скривеном тајном. Но с друге стране ваља за консолидацију привредних прилика уопће наполе нагласити, да никоме није послужено тиме, ако се одређени случај инсолвенције одвише много колпортира у јавности, јер то умањује пласман дужника — привредника, пошто га конзументи напуштају чим сазнају да је његово предузеће пред сломом. Ради свега тога заговара се у многим догађајима примјена извансудског поступка поравнања. То вриједи нарочито ако опстоји мален број вјеровника па се може очекивати, да ће, се с њима моћи без већих потешкоћа склопити поравнање тако, да нема смисла покретати судски поступак. Често склапају се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

таква извансудска поравнања на једном једином састанку вјеровника и дужника, ако се вјеровници увјере о потреби и оправданости поравнања и ако одустану од посебних (претјераних) жеља. Посебни прописи за извансудски поступак поравнања не опстоје, али су се ради потребе живота и промета временом у пракси развиле посебне норме тако, да се у техничком смислу развија слично као и судски поступак поравнања, једино се све врши без судјеловања суда.

Код извансудског поступка поравнања уобичајено је такођер огласити обуставу плаћања, установити статус, израдити приједлог за поравнање, испитати ликвидитет тражбина, и прибавити сагласност (прихват) вјеровника. Ако успије извансудско поравнање, обавјешћују се о томе сви вјеровници посебном окружницом. Такво извансудско поравнање просуђује се према правним нормама опћега њемачкога законика *ex* 1896, јудикатури врховних судова (нарочито државног врховног суда) и схваћању промета.

Не може се порећи начелна оправданост извансудског поравнања, на који се могу примијенити опћа начела грађанског закона о нагоди или поравнању. У том правцу развило је државно врховно судиште већ дуљу конзеквентну праксу. Извансудско поравнање сматра се поравнањем у смислу § 779. њем. грађ. закона. Утаначење на којему се оснива такво поравнање, склапа дужник са сваким појединим вјеровником, али се сва та утаначења сматрају једним јединственим поступком тако, да се пристанак појединих вјеровника не може просуђивати изолирано (и то већ ради пропозиције, да је свим вјеровницима стављена иста понуда). Но из тога не може се извести закључак, да у извансудском поступку поравнања морају сви вјеровници прихватити понуду.

Уза све те могућности сматрало се потребним реформирати право поравнања изван стечаја.

Поменути нови закон о судском поравнању изван стечаја од 26. II. 1935. претставља по својем постанку засебан појав у њемачком законодавству с разлога, јер је израсао из приведе. Привредне корпорације (коморе) спознале су већ течајем деценија важност начела изванстечајног поравнања уз судјеловање суда као и његове повољне рефлексе за оживљење њемачке привреде, само су тражиле, да се односни законски прописи израде према начелима укупне народне привреде, и да се код састава односнога законског нацрта саслуша њихово богато искуство. При томе заступали су интересирани привредни кругови и њихове организације одувијек захтјев, да се поравнање изван стечаја мора (уз задовољење јавно-правних обзира) оснивати на начелима, у којима доминира идеја о вриједности и способности дужника за поравнање, идеја о могућности санирања његовог предузећа, идеја о примјерности приједлога за поравнање и идеја о извештају поравнања. Ге идеје заступао је већ прије Dr. Kuschnitzky (*Hat das Vergleichsverfahren seine volkswirtschaftliche Aufgabe erfüllt?*. Breslau. 1929. — *Schulderregelung und Privatrecht*. Breslau. 1933. — *Zur Reform der Geschäftsaufsicht*. Breslau. 1925. — *Die neue Vergleichsordnung*. Breslau. 1927). На основи приједлога и мишљења свију њемачких индустријалних и трговачких комора испитао је посебан

одбор des Deutschen Industrie-und Handelstages све кореспондентне проблеме и израдио основу новог закона о поравнању, коју је предложио у јесени године 1931. државном министарству правде. На томе раду базира основа закона, коју је у години 1933. заједно с уводним законом и образложењем) публицирало државно министарство правде, а према томе и закон, који стаје на снагу с даном 1. IV. 1935. При томе треба споменути, да је тај службени нацрт прије коначне редакције свесрдно претресао посебан одбор за право поравнања Академије за њемачко право (Zeitschrift der Akademie für Deutsches Recht, № 4. од октобра 1934. стр. 143. и сл.) који је усвојио његове велике основне идеје и готово све појединости. На тај начин видљиво је акцентуирана и хонорирана сарадња привредних корпорација у новом формирању права поравнања изван стечаја.

Према терминологији разликују се најновији закон о судском поступку поравнања изван стечаја од досадањег закона по томе, што се вјеровници, који судјелују у томе поступку, називају „вјеровници поравнања или нагодбени вјеровници“ (Vergleichsgläubiger), њихов одбор „Gläubigerbeirat“, а лице њиховог повјерења управитељ поравнања или нагодбени управитељ (Vergleichsverwalter). Као ново лице придолази т. зв. „Sachwalter“, т. ј. лице, којему су подјељена права и дужности управитеља поравнања, а задаћа му је, да надзире рад дужника након довршења поступка поравнања (дакле у накнадном поступку) у оним догађајима, у којима се дужник нагодбом подвргнуо надзору, који над њим врши једно или више поименично (у нагодби) означених лица као повјереници вјеровника све до испуњења постављеног увјета (§ 91).

Према досадањем праву морао је дужник својем приједлогу на отворење поступка поравнања између осталог прикlopити писмено очитовање већине вјеровника, који су у поступку судјеловали, да су с њиме споразумни. Нови закон не тражи пристанак вјеровника као предувјет за остварење тога поступка. Тиме, што дужник предложи приједлог, ставља се под надзор, а омогућује се непосредна заштита вјеровника и издавање ограничења гледе диспозиција и задужења дужника. На тај начин настоји се новим правним нормама уклонити све оне незгодности, које су се развиле на основи старог неконтролираног поступка поравнања изван стечаја. Показало се наиме у пракси, да поменута привола већине вјеровника претставља само пуку формалност, која није имала никакве посебне вриједности, а служила је само за то, да се омогући формирање непожељне обртимичне агентуре за поравнања.

Познато је, да у поравнању изван стечаја припада највећа важност проблему минималне квоте, коју мора понудити дужник вјеровницима. Но тај проблем је тако комплексан да ће се једва после исправно законски формулирати и ријешити. Привреда заступала је увијек из моралних и народно - привредних разлога захтјев, да се установи минимална квота, и то размјерно висока минимална квота, полазећи при томе са стајалишта, да дужник, који је тако пословао у својем предузећу, да не може својим

вјеровницима понудити ни минималну квоту за поравнање, није ни вриједан ни способан да се послужи поступком поравнања изван стечаја. То стајалиште заузео је био и њемачки законодавац године 1927. Нацрт, који су израдиле врховне привредне организације, предвиђао је повишење минималне квоте од 30% на 40% с тиме, да се та квота повисује на 50%, ако се дужник жели послужити с роком плаћања, који премашује једну годину: рок за плаћање, који премашује 18 мјесеци, може искористити само дужник, који у име квоте нуди више од 50% од тражбина. Поменути службени владин нацрт усвојио је тај приједлог, док је посебан одбор Академије за њемачко право сматрао, да се привредно стање у Њемачкој још није поправило у толикој мјери, која би оправдала такво пооштрење минималне квоте и предложио повишење од 30% на 35%, које се повећаје за 5% у догађајима, у којима се рок плаћања одгађа на дуже од једне године. Законодавац усвојио је ту сугестију, па је минималну квоту повисио само на 35%, односно 40% за оне догађаје, у којима дужник тражи продужење рока плаћања преко једне године рачунајући од дана којег је поравнање одобрено. Убудуће смије дужник затражити одгоду плаћања преко 18 мјесеци само ако његова понуда премашује 40% од тражбина.

Досадање правне норме нијесу регулирале ликвидацијоно поравнање. Ликвидацијоно поравнање претставља аномалију у оквиру поступка, којему је сврха одржање привредника и предузећа, која су способна за поравнање и завређују да се одрже, јер заправо претставља приватни стечај. Но у пркос тога није законодавац усвојио ту дедукцију, јер се та форма већ давно укљивила у пракси поступка поравнања па ју се није могло напросто игнорирати ни оставити нерегументирану. При томе заузимале су привредне корпорације стајалиште, да минимална квота мора бити бездвојбено садржана у опстојећој имовинској маси. Према одредби § 7. новог закона дозвољено је дужнику да својим вјеровницима (потпуно или дјелимице) препусти своју имовину с утаначењем, да ће му они отпустити онај дио својих тражбина, који преостане непокривен након њезиног уновчења, само у оним догађајима, у којима се може очекивати, да ће уновчење те имовине подмирити најмање 35% тражбина вјеровника поравнања, а отпуст се у случају да се не постигне уновчење имовине у том постотку, — не протеже на износ, који мањка до 35% тражбина.

Према досадањем праву припадало је у питању отворења поступка нарочито значење трим различитим разлозима одбијања или отклона (§ 22), али се у пракси показало, да стилизација односне законске одредбе није најзгоднија. Нарочито је било тешко доказати, да је дужник злонамјерно одуговлачио стављање приједлога на отворење поступка, и ако се то конкретно могло изводити из предлежених околности. Према новом праву (§ 18), које се у том правцу подударно са схваћањем привредних кругова, — отклања се отворење поступка, ако се установи, да је дужник скривљено одуговлачио стављање приједлога на отворење поступка према схваћању уреднога (поштеног) пословног промета. Ново право уважује и даљи захтјев привредних кругова те одре-

ђује, да оправдан разлог за отклон отворења поступка предлежи и у догађајима, у којима се очевидно не може очекивати сачување (одржање) или санирање предузећа помоћу поравнања, односно у којима је дужник скривио свој имовински слом ради продаје робе у безцјену. Ново право напустило је досадање разликовање принудних и не принудних разлога за отклон отворења поступка, тако, да одсад опстоје само принудни разлози (§§ 17-18). Законодавац одустао је у новом закону од узаконења генералне клаузуле у погледу разлога за отклањање отворења поступка, јер таква клаузула ствара нејасноћу код примјене права, и то нарочито ради тога, јер је ограничено побијање ријешења суда поравнања искључењем даље жалбе. Законодавац усвојио је систем исцрпиве еnumerације разлога отклона, но у том питању није искључио слободну оцјену надлежног суда.

У питању постављања управитеља поравнања морао је суд према досадањем праву таквим поставити лице, које му је као лице поверења предложено од већине вјеровника, изузевши да су против њега предлежале чињенице, које су га као неспособног искључивале од те функције. Међутим показало се у пракси, да није згодно такво ограничење слободне одлуке суда па је за то у новом праву забачено. Показало се наиме да су вјеровници у пракси управо у том питању најмање у стању супротставити се жељама дужника. Суодлучујућа одлука код избора управитеља поравнања била је установљена за то, да се вјеровницима пружи прилика да се на мјесто управитеља поравнања постави лице, које ужива њихово поверење, но у пракси показало се, да вјеровници готово без изузетка пристају на личност, коју им за то мјесто предложи дужник те тиме приморавају суд, да таквим постави лице, које не ужива ни повјерење суда ни повјерење вјеровника, него је пуки поузданик дужника. Кад вјеровник потписује формулар, којим изјављује свој пристанак на постављање одређеног лица за управитеља поравнања, једва и знаде, да заправо поставља на то мјесто поузданика дужника. Ради тога поставља ново право избор и постављење управитеља поравнања искључиво у слободну оцјену суда (§§ 11, 38). Но то не искључује овлашћење вјеровника и дужника да суду именују лица, чије би им постављење за управитеља поравнања било пожељно, и ако суд није обвезан уважити такве жеље и приједлоге.

Према досадањем праву припадала су управитељу поравнања углавном овлашћења на вршење надзора напрама дужнику. Дужник није био према досадањем праву ограничен у склапању правних послова тако, да се поменути управитељ није смио ни могао непосредно мијешати у његово пословање. Томе насупрот одређује ново право, да дужник не смије склапати никакве обавезе, које не спадају у редовито пословање његовог предузећа, без пристанка управитеља поравнања.

Поред тога мора дужник пропустити и склапање онаких обвеза, које спадају у редовито пословање његовог предузећа, али му то приговори управитељ поравнања. На захтјев управитеља поравнања мора дужник дозволити, да сав новац који улази, прима искључиво управитељ, односно да сам управитељ врши сва

плаћања. То ограничење дужника наступа *ex lege* самим отворењем поступка поравнања, а у судском претпоступку може га одредити суд поравнања (§ 12).

Привредни кругови износили су често приговоре против досадањег права о поравнању изван стечаја, да се по њему довршавао поступак управо у оном моменту, у којем је по њиховом схваћању тек требао да започме. Према досадањем праву престајао је наиме поступак поравнања чим је постало правомоћно принудно поравнање, што је напрама вањском свијету често побуђивало утисак, као да је сад све ријешено, т. ј. да је дужник саниран, а вјеровници подмирени, и ако је све тек опстојало фиксирано на папиру, а овисило је од дужника да ли ће, како и када успјети да фактично удовољи преузетим обвезама из поравнања и да ли ће моћи одржати своје предузеће. Са стајалишта правног поретка и укупне народне привреде није наиме ствар коначно довршена самим склапањем принудног поравнања (нагодбе) уз судјеловање суда, него нарочита важност припада управо каснијем извансудском поступку. Томе захтјеву привредних кругова настоји ново право удовољити на тај начин, што поступак, који је у вези са извршењем поравнања, укључује у сам поступак поравнања и то тако, да уважује потребу надзора над извршењем поравнања. То се омогућило уважањем накнадног или продужног поступка (*das Nachverfahren*), који претставља аналогон накнадном стечају, који је пошљедица безуспјешног покушаја да се склопи поравнање. Накнадни поступак треба наиме да осигура извршење постигнутог поравнања. Према досадањем праву могли су вјеровници склопити с дужником утаначење према којему је овај дозволио да све до испуњења обвеза из постигнутог поравнања над њим врше надзор њихови поузданици. Таква утаначења врло су честа, а у правилу нужно су спојена с ликвидационим поравнањем. Но успркос тога, усвојио је законодавац институт накнадног поступка, али пошто тај поскупљује читав поступак поравнања (а привредници се увијек туже на скупоћу поступка), предвиђено је, да судски накнадни поступак у поравнању није облигаторан, тако да његова примјена овиси о вјеровницима, па отпада, ако се већина вјеровника изјави против таквог накнадног поступка, односно ако се дужник својевољно подвргне под такав надзор, а код незнатних поступка поравнања не долази (накнадни поступак) опће у обзир.

Међу најкомплициранија питања права поравнања спада проблем права отклона вјеровника и диобе недјеливих уговора. Право отклона вјеровника, које регулира досадање право, није вршило готово никакве практичне ефекте, а пошто је ново право усвојило начело диобе међусобних уговора, постао је интерес вјеровника на могућности отклона још мањи. Вјеровнику припадају поред тога довољна друга сретства према опћем грађанском закону, помоћу којих се може заштитити, ако га дужник позове на испуњење уговорне дужности (§§ 321, 326, 455. њем. грађ. зак.). Тиме што је ново право укинуло право отклона вјеровника провело је паралелно исто начело као и у стечајном праву, искључиво управитељу стечаја по којему не припада одлука о

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

томе дали ће се одређени узајамни (двострани) уговор испунити или не.

Из темеља преиначен је поступак гледе оних узајамних уговора, који још нијесу потпуно испуњени по објема уговорним странкама. Вјеровници, чије се тражбине оснивају на узајамном уговору, не сматрају се према новом праву (§ 36) вјеровницима поравнања, ако у вријеме отворења поступка поравнања није још ниједна уговорна странка потпуно испунила уговор. Ако су дужне чинидбе дјеливе и ако је вјеровник у вријеме отворења поступка поравнања већ дјелимице извршио чинидбу, на коју је обвезан, сматра се вјеровником поравнања обзиром на дјелимичну чинидбу, која одговара кореспондентном износу његове протутражбине. Ради те тражбине не може вјеровник након отворења поступка поравнања више вршити право отступа, које је уговорено. Ако се чинидба, на коју је обвезан вјеровник не сматра потпуно извршеном ради тога, јер је мањкава, сматра се он са својим захтјевом на припадајућу му протучинидбу вјеровником поравнања успркос њезине мањкавости, док с друге стране остају неокрњена права дужника, која му припадају из наслова мањкавости чинидбе вјеровника. У образложења оног дијела нацрта новог закона, који се тиче те законске одредбе, истиче се, да је за привредне кругове у поступку поравнања врло важно питање т. зв. сукцесивних добавних уговора. Јудикатура државнога врховног судишта изградила је појам тих уговора, али о њему не предлежи јединствено теоретско схваћање. Државно врховно судиште сматра сукцесивне добавне уговоре јединственим уговорима па ради тога могу управитељ поравнања и стечајни управитељ у случајевима, у којима обвезе из таквих уговора нијесу у вријеме отворења поступка потпуно испуњене од ниједне уговорне странке, бирати између испуњења или неиспуњења читавог уговора, па макар је једна уговорна странка већ испунила највећи дио своје чинидбе. Према другом схваћању (Jäger) предлежи повратни обвезно - правни однос, који састоји од читавог низа самосталних обвезних односа, који временски слиједе један иза другог, а од којих може сваки за себе испунити једна или друга уговорна странка, али тако, да питање пријевременог одвијања опстојећих узајамних уговора такве врсте долази у обзир само последњи од тих обвезно - правних односа, који су фактично услиједили један иза другог. Практична важност тога разликовања показује се нарочито код уговора о добавама (лиферацијама) плина, воде или електрицитета: а) ако се такви уговори схвате као сукцесивни добавни уговори, нијесу погођени од поравнања с њиховим заостајима плинара, водовод ни електрана, ако дужник настави с употребом плина, воде или електрицитета након отворења поступка поравнања, јер у таквом наставку употребе укључен је захтјев на даље испуњавање сукцесивнога добавног уговора, а тај правни захтјев обухваћа читав односни уговор. С друге стране долази се примјеном правног облика повратних обвезно - правних односа до тога, да се мора различито просуђивати добава плина, воде и електрицитета према појединим временским отсјецима, као примјерице након евентуалног отказног рока лица,

www.jun18.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

које се с тим стварима служи; ако дужник у таквим догађајима употребљује плин, воду или електрицитет након отворења поступка поравнања, мора потпуно уплатити накнаду за период, у којој су му те ствари добављене, а у коју пада отворење поступка тако, да се заостаци из пријашњих периода добављања сматрају тражбинама поравнања и погађа их поступак, поравнања. То показује, да је за вјеровнике поравнања повољнији положај, ако се усвоји схваћање, да у тим догађајима предлежи повратни обвезно - правни однос, него ако се усвоји схваћање, да предлежи sukcesивни добавни уговор.

Не упуштајући се у питање, да ли је потребно разликовање између sukcesивних добавних уговора и повратног обвезно-правног односа, доводи и сама наука о јединственом поступању са sukcesивним добавним уговорима до резултата, који ин конкретно не задовољавају. Дужник може се додуше у сваком поједином догађају разријешити обвезе тиме да отклони испуњење sukcesивног добавног уговора и да вјеровника упути с његовим правним захтјевима на накнаду на судјеловање у поступку поравнања, али он мора то изјавити. Но ако он превиди да је вјеровник још у заостатку с одређеним мањим дијелом своје чинидбе (а то се може врло лако догодити код великих предузећа и ако предлеже мањи заостаци из веће добаве), мора вјеровника потпуно подмирити обзиром на читаву његову добаву. Да дужник може отклонити испуњење, мора исходити приволу суда, а суд тешко се одлучује за подјелење таквог овлашћења, ако је у заостатку само незнатан дио чинидбе вјеровника и ако се успркос тога мора поништити читав уговор.

Такво правно стање још је теже за дужника и вјеровника поравнања у вези с јудикатуром државног врховног судишта у питањима приуздржаја права власништва. Државно врховно судиште заступа схваћање које се готово опћенито прихваћа и ако је много нападано, а према којему уговор о купњи код којегаси је продаваоц придржао право власништва на продану ствар све док купац потпуно не уплати куповнину, није испуњен све дотле, док није закинут приуздржај права власништва; као такво закинуће сматра се прије свега отуђење робе у корист трећег лица, које тиме стиче власништво и тиме престаје власништво првобитног власника. У вези с наглашеним начелом, да се јединствени уговори обзиром на отклон извршења могу само јединствено просуђивати, излази, да дужник, који је купио робу ради даље продаје уз приуздржај права власништва продаваоца, може бирати између испуњења или отклона читавог уговора, ако у вријеме отворења поступка поравнања има на складишту макар само један једини непродани и неисплаћени, комад односне робе. Код тога је према Dr Kuschnitzky-у лако могуће, да дужник превиди (прегледа или заборави) затражити овлашћење суда и праводобно отклонити извршење.

Често настаје спор о питању, да ли је склопљена купња уз приуздржавај права власништва продаваоца или не тако, да се обзиром на неповољнију осуду у том питању не могу остварити планови дужника у погледу испуњења склопљеног поравнања. Но

ако се полази са стајалишта, да поступак поравнања треба да дужнику омогући даље вођење његових послова, мора се према приликама рачунати с тиме да његов интерес често захтјева, да се испуњење уговора не отклони у цијелости, но код тога отешћаје његову одлуку битно околност, да у том догађају мора уговор испунити у цијелости.

Такав приуздржај права власништва претставља данас заштитно сретство добављача (лиферанта) робе против сретстава, којим се служе даваоци новчаних кредита у вези с утаначењима о осигурању тражбине. Пошто је такво сретство за осигурање признато уз заложно право као сретство за осигурање кредита, не може се ускратити приуздржају права власништва његова сигурносна моћ у стечајном поступку, односно у поступку поравнања.

Др. Г. Волф, адвокат — Берлин

НАПРЕДАК НА ПОЉУ СОЦИЈАЛНОГ ЗАКОНОДАВСТВА У НОВОЈ НЕМАЧКОЈ. ОСВРТ НА КРАЈУ 1934. г.*)

Противничка штампа често наглашава „да у новој Немачкој раднику ни за длаку не иде боље, већ шта више да му иде горе него пре“ и да се је у томе успело, да се привуку радничке масе, али пошто је национални социјализам дошао на власт, да се он више за радништво не брине. Пребацује се, дакле, новом режиму у Немачкој оно, што се је с правом могло да пребаци бившим партијским владама, чији су представници, чим су били изабрани, већим делом врло брзо заборављали на дана обећања. Како стоји ствар данас у Немачкој, управо после 2 године новог режима? Је ли се нови режим повео за дотадашњим примером или може ли он да укаже на чињенице и на видне успехе на пољу законодавства? Мислимо, да ће инострани правници поздравити овај наш осврт приликом истека године.

Радно право у 1933. г. — На овом месту нећемо да се осврнемо на сузбијање незапослености, које је било главна тачка програма нове владе, која је на овом пољу показала великог успеха. Кад се узме у обзир, да је читав свет бојкотовао немачку робу и да је спољна трговина свих држава у то време веома лабаво изгледала, мислимо да је тиме, што је нова влада увела у рад 6-7 милиона незапослених, постигнут успех, којим не може да се похвали ни Северна Америка, са свим својим огромним средствима и помоћним изворима. На овом месту ми ћемо да се осврнемо искључиво на рад законодавца, који је у 1933. г. радио једино на неопходно потребној измени радног права. На тај начин створен је на организаторској основи један колосалан комплекс новог рада, који се је у току 1934. г. лагано и органски провађао и који је дао великих успеха.

* Овај је чланак превео са немачког г. Др. *Миленко Стојић* адв. из Београда.

У погледу рада у 1933. г. напоменућемо неколико закона, којима се је ишло на то, да се измени особље апарата, који је до тада био претрпан неспособним персоналом, тако знаменити: „Закон о представништву предузећа и о економским удружењима“ од 4. 4. 1933. г. — уредбе о заступницима у споровима пред радничким судским властима од 8. 4., 12. 5. и 22. 5. 1933. г. — уредба о примању лекара и ратника у болесничким благајнама од 22. 4. и 9. 5. 1933. г. — закони о судском особљу код радничких судских власти, код власти за поравнање и код стручних одбора за кућни рад од 18. 5. 1933. г. — о почасним местима код социјалног осигурања и код уреда за државну помоћ као и закон о уредницима новина од 4. 10. 1933. г., којим су реформисане прилике у немачкој штампи. Већ у 1933. г. биле су радничким законом измењене многе дотадашње законске уредбе, које је требало исправити. Овде спадају: закон о уведењу народног празника од 10. 4. 1933. г. и закон о повереницима рада од 19. 5. 1933. г. Овим последњим законом биле су из основа измењене дотадашње прилике и било је онемогућено, да предузећа раде једно против другог и то на тај начин, што се је поставило једно лице са државним ауторитетом, које је имало, да издавањем т. зв. тарифних уредаба регулише радне услове и даје правац садржини радних уговора. Створени су затим закони, којима су се давале олакшице сиромашнијем становништву при принудним извршењима, тако н. пр. закон о сузбијању незапослености од 1. 5. 1933. г. — закон о заштити надница код кућног рада од 8. 5. 1933. г. — закон о страним радницима од 28. 1. 1933 г. и нова уредба о осигурању болесника од 1. и 17. 3. 1933. г. Све су ово важне мере, којима се побољшавају прилике радника.

Нове створевине на пољу социјалног права у 1934. г. — Прошла је година у толико од историјске важности, што се је кроз то време радничко право обогатило колико на пољу закона о самом раду толико на пољу сузбијања незапослености. У новој години радничко законодавство са унесеним реформама дало је видних знакова, којим ће се путем ићи у идућим годинама. На пољу радничког права нова је Немачка дала нешто сасвим ново, што ће без сумње свратити пажњу и других држава и које ће се повести за овим примером, кад уоче све оне благодети, које су широки раднички слојеви Немачке добили овим реформама. Немачка је од давнина била позната као земља, чије је социјално законодавство било на висини. Ниједна страна држава неће и не може да порекне, да је најсигурнија и најефикаснија мера за сузбијање болшевизма и свих покрета, којим се руше темељи државе, једино савремено и задовољавајуће законодавство на пољу радничког права.

Најважнији закон, који је уједно и једна потпуна новина, је без сумње „закон о уређењу народног рада“ од 20. 1. 1934. г. Овим се је законом дала немачком радном животу нова, законска основа тиме, што се први пут као основа предузећа увео принцип: колективност рада, вођство и личност. Удружење свих радника, запослених при једном предузећу, мора да ради за успех овога под одговорним вођством „вође предузећа“ и по саветима „поузданичког савета“. На тај начин предузеће постаје важан фак-

тор у целокупној немачкој економији и држава се с тога за њега брине и надзирава га. Није више меродавна лична корист радника или власника што је више пута доводило до сукоба и до кочења економског живота — него је „вођа предузећа“, а то је већим делом сам власник — одговоран према нацији као њен поузданик, према нац. социјалистичном геслу: „општа корист стоји изнад личне користи“. Сва лица запослена при једном предузећу, обављају заједнички рад, без обзира на њихов положај. Њихов се рад цени као рад за нацију, већ према вредности сваког појединог лица и према радњи, коју ово лице обавља. Над појединим предузећима бди држава, коју заступа „поузданик рада“ у својству врховног социјално—политичког заступника немачке владе у оквиру своје надлежности — дакле једна потпуна новина на пољу радног права. Задаћа је државе не само, да сузбија оците нереди и оштећивања заједничких интереса, него она иде и за тим, да измири све оне, који су до тада у заштиту својих интереса стајали у вештачки организованог „класној борби“ и тиме, да их приведи поштенем заједничком раду. Друга новост је установа „социјалних часних судова“, који могу да смене оне вође предузећа, који раде асоцијално а који могу, кад то затражи поузданик, да кажњавају тешке испаде подузетника или радника. — Ово велико законско дело било је допуњено низом „уредаба о провађању“ а с погледом на радове у јавним службама „законом о радовима при јавним управама и предузећима“, од 23. 3. 1934. г., који садржи измене и посебне санкције с погледом на јавноправну природу предузећа.

Важан је нови „закон о радничким судовима“ од 10. 4. 1934. г., с којим је уклоњен за увек онај марксистички принцип, да послодавац и радник стоје један против другог, запојени духом своје класе. Овим су законом били одузети радничким судовима сви спорови из оквира законодавства о предузећима и поверени су на решавање поузданику. Са „законом о радном времену“ од 22. 7. 1934. г. изједначена је установа о 8-часовном раду са пред-ратном аналогом установом у занатском реду. Положај кућних радника, који је до тада био врло бедан, био је регулисан „законом о кућном раду“ од 24. 3. 1934. г. и „законом о исплати надница на дан народног празника немачког народа“. Положај позоришног персонала требао је да буде измењен, што се је урадило „законом о позориштима“, којим се је питањем регулисало и питање позоришних представа. „Закон о занатима“ од 15. 6. 1934. г. донео је нове одредбе на пољу радног права, тако особито увођењем „закона о калфама“, чији су интереси на тај начин били заштићени у односним удружењима. Закон о „новинарским сарадницима“ од 4. 10. 1934. г., којим је установљен отказни рок и за то установљен нарочити „суд немачке штампе“, који има да испитује сваки отказ — био је допуњен законом „о поступку за судове за штампу“ од 18. 1. 1934. г., којим је установљен суд за журналисте у заштиту сталешке части. У изгледу је један сличан закон за јавноправно удружење немачких земљорадника.

Од велике су важности мере, које је немачка влада преду-

зела за запослење и очување намештења, које је радник већ добио. Овде спада „закон о регулисању радних снага“ од 15. 5. 1934. г., којим је осигурана радна снага за земљорадњу а истодобно се њиме сузбија незапосленост у великим градовима. Овим законом затварају се за долазак радника и намештеника они рејони, који су претрпани радним снагама (тако н. пр. Берлин и друге вароши, где су се до тада нагомилавали незапослени и стварали велико-варошки пролетаријат) и на тај начин онемогућило се је, да радници, који су срасли са земљорадњом и који познају само ову грану рада, долазе у вароши и да се запослују у предузећима, која нису земљорадничка. На тај се начин они опет враћају обрађивању земље. Један даљи корак према потпуном сузбијању незапослености учинио је „закон о подели радних снага“ од 10. 8. 1934. г. којим се старији радници поново уводе у посао. Посве нове одредбе за заштиту већ добијених намештења, унео је „закон о проширењу заштите против отказа“ од 30. 11. 1934. г. Већ у „закону о уређењу народног рада“ било је одређено, да радник, који је бар 1 годину дана запослен у предузећу, у којему је запослено најмање 10 радника, може да тражи код радничког суда или земаљског радничког суда, да се поведе т. зв. „поступак за поништење отказа“, ако је овај отказ по својим последицама тежак за радника и ако није дат услед прилика, у којима се налази предузеће. Ако суд нађе, да је тражење радника оправдано, мора послодавац да повуче свој отказ. Неће ли послодавац да то уради, мора да плати раднику оштету, која износи до 6/12 последње годишње зараде. Ако је јасно, да је отказ дат из самовоље или ако су разлози отказа неумесни и ако се види, да послодавац злоупотребљава свој положај у предузећу, може га суд осудити, да плати одштету у висини једногодишње зараде. Како је горе напоменуто, за поједине сталече био је установљен и засебан отказни рок. На пољу принудног извршења по радном праву створен је „закон о изменама прописа о принудном извршењу“ од 24. 10. 1934. г., којим је на задовољавајући начин било решено ово питање по повериоце за наднице.

Кратко ћемо још да напоменемо „уредбу о задаћи немачког радног фронта“ од 24. 10. 1934. г., којом у једној организацији од 18 милиона чело и мишица немачког радника дају се у службу партијске организације „у циљу, да се створи једно право удружење за дело и рад свих немачких радника за осигурање радног мира“ — затим више закона на пољу социјалног осигурања, на коме је Немачка увек предњачила. Важно је да се темељно проучи нови „закон о установљењу социјалног осигурања“ од 5. 7. 1934. г., т. зв. „оквирни закон“, којим је ударена основа за увођење у живот новог радничког осигурања, које се је допунило низом уредаба о извађању и с допунама, као и „уредба о изменама, о новој редакцији и о провађању прописа уредбе о државном осигурању, закона о осигурању намештеника“ од 17. 5. 1934. г. — „Добровољна радничка служба“ била је такође наново регулисана.

Завршна реч. — Овај осврт о главним законима прошле године није никако потпун. Они, које ово питање занима, могу да нађу потпун приказ овог законодавства у приказима Др. В. Франке у

познатом „Јуристиче Вохеншриффт“ бр. 1 (1935 стр. 14) 17. Овај наш приказ може ипак да нам покаже, колики је колосални законодавни рад на овом пољу савладао велики борац за немачко право, вођа правног фронта министар Др. Франк и Министар Правде Др. Гитлер и његови сарадници.

Као црвена нит провлачи се кроз све ове законе мисао вођа о „колективитету при предузећима“ и о „вођству предузећа“. Немачка је престала да буде подчињена једној класи или једној групи — Немац је данас задојен духом „народне везе“ и он се данас и правно осећа као слуга свог народа...

Др. Видан О. Благојевић, адвокат — Београд

ДОКАЗНА СНАГА КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ У ГРАЂАНСКОМ СПОРУ

I.

Касациони суд је у својој Општој седници 29. новембра 1934. год. Рев. Бр. 183/2/34. расправио један интересантан случај по питању доказне снаге кривичне пресуде у грађанском спору.

Код Окружног суда у Неготину тужилац Ј. тражио је да суд пресудом огласи за неважећу признаницу на 24.280.— дин. коју му је изнудио тужени Ђ., наводећи, да је у кривичном поступку, и ако је тужени Ђ. пуштен решењем испод суђења због застарелости дела, дело изнуде утврђено, што се види из реферата и разлога судског решења. Окружни суд у Неготину донео је пресуду, коју је и Београдски апелациони суд одобрио, којом је спорна признаница оглашена за неважећу. Навод туженог, да је решењем суда пуштен испод суђења и да је због тога признаница уредна, без вредности је, пошто је од битне важности у овом грађанском спору утврђен факат, да је признаница изнудена. Да ли је за изнуду тужени Ђ. осуђен или није, нема утицаја на спорно тражење.

Касациони суд је, примедбама свога II. одељења од 2. фебруара 1934. год. Рев. бр. 183/34. поништио пресуду Београдског апелационог суда, налазећи, да решење о пуштању испод суђења „у овој грађанској парници може бити пуноважан доказ само о ономе, о чему гласи диспозитив одлуке суда, а то је, да је оптужени Ђ. пуштен испод суђења услед застарелости дела а не и чињенице утврђене рефератом и разлозима тога решења“.

Београдски апелациони суд није уважио ове примедбе, већ је 20. августа 1934. год. Р. Бр. 5185 дао противразлоге у којима наводи, да је утврђеним околностима у решењу о пуштању туженог Ђ. испод суђења и саслушаним сведоцима у грађанском спору, утврђено, да је тужилац под претњом ножа, секире, гвоздене полуге и бацања у Дунав потписао признаницу коју му је тужени Ђ. на потпис поднео, али да до осуде туженог Ђ. није дошло с тога што је дело застарело, — §§ 78. и 79. крив. зак. Према оваквом стању ствари, Апелациони суд је, према извршеном ислеђењу у току овога спора, и одобрио пресуду Ок-

ружног суда, да се спорна признаница огласи за неважећу. На-лажење Касационог суда, да пом. примедбе истог суда, односно решење Апелационог суда у овој грађанској парници може бити доказ само о ономе, о чему гласи диспозитив одлуке суда, а то је, да је оптужени Ђ. пуштен испод суђења услед застарелости дела а не и чињенице утврђене рефератом и разлозима, — Апелациони суд не може примити. Диспозитив ових одлука најпре не негира чињенице, које утврђују изнуду признанице, већ је последица сасвим особите околности, на основу које је оптужени Ђ. избегао заслужену казну, а која не може ићи њему у корист, противно ислеђењу, којим је у току овога спора сасвим противно утврђено. Застарелост права на кривично гоњење и кажњавање не утиче на грађанске правне последице учињеног дела, чије је постојање овде потпуно утврђено, што се јасно констатује и у реферату и у разлозима судских одлука у кривичном поступку и такве констатације, без обзира што нису унете и у диспозитив тих одлука, (што често бива и код кондемнаторних пресуда), потпун су доказ у смислу §§ 187. и 188. гр. с. п.*

Касациони суд је 29. новембра 1934. год. у својој Општој седници под Рев. Бр. 183/2/34. усвојио ове против разлоге, оснажио пресуду Београдског апелационог суда а примедбе свога П. Одељења одбацио.¹⁾

У наведеном случају Касациони суд је са два нижа суда, противно једном свом Одељењу, нашао, да одлука донесена у кривичном поступку, којом се једно лице пушта испод суђења, и поред потпуно утврђеног дела и кривичне одговорности, услед особене околности — застарелости, „не утиче на грађанске правне последице учињеног дела“. Констатације изнете у реферату и разлогу одлуке донете у кривичном поступку, „без обзира што нису унете и у диспозитив одлуке (што често бива и код кондемнаторних пресуда) потпун су доказ у смислу §§ 187. и 188. гр. с. п.“

Дакле, не обавезује грађански суд само оно што је у диспозитиву кривичне одлуке речено, чак и кад је она ослобођавајућа, већ и оно што је у њеном реферату и разлогу констатовано, чак кад то иде противу ослобођеног лица услед нарочите околности — застарелости. Другим речима, грађански суд не веже последица настала услед те особене околности — застарелости, већ оно што је у кривичном спору утврђено, у овом случају — изнуда. Кривично правне последице утврђене кривичне радње производе своје дејство и у грађанском спору: изнуђена, дакле кривичном радњом постала исправа, не може произвести дејство у грађанском спору, и кад се њен поништај тражи, суд ће то пресудом тужиоцу досудити.

У овде наведеном случају, Касациони суд утврђује да доказна снага кривичне пресуде у грађанском спору *није формалне природе*. Није битно да ли је једно лице за претстављену кри-

¹⁾ Ову је одлуку Опште седнице Касационог суда саопштио г. Тихомир Ивановић у Браничу за април 1935.

вичну радњу кажњено или није. *Бишно је оно што је у кривичном поступку утврђено.*

Овако постављено и решено питање од стране Касационог суда не поставља се често, али једном постављено, нашло је добро решење. Горња одлука Опште седнице може се сматрати принципном, и ако нема обавезан карактер начелне одлуке.

II.

Законик о грађанском судском поступку од 20. фебруара 1865. год. који је важио на територији бив. Краљевине Србије у времену доношења горње одлуке, не садржи изричну одредбу која би се на појављени или сличан случај могла применити. Постоји само општа одредба у § 187. којом су и пресуде оглашене јавним исправама, да закон овим исправама у § 188. призна пуну доказну снагу „за онога који је подноси“.^{*)}

Међутим, нови Грађански парнични поступак у овом погледу је потпунији. Он садржи одредбу § 364. која гласи „*Кад одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачунљивости извесног кривичног дела, онда је суд везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде казненог суда, у колико се та пресуда односи на доказ и урачунљивост дошћног кривичног дела.*“

У старом Српском гр. с. п. осећао је се недостатак због тога што овако изричну одредбу Закон за овај случај није садржао. Судови су у недостатку овакве одредбе прибегавали општој одредби из § 187. гр. с. п. која говори о исправама, па су правилно узели, да под појам пресуде као јавне исправе, долази на првом месту кривична пресуда. Отуда позивање Касационог суда на овај зак. пропис у горе наведеној одлуци.^{*)}

Аустриски гр. п. п. као и наш Југословенски добро су урадили што су доказну снагу и обим кривичне пресуде у грађан-

^{*)} В. Судску праксу саопштenu код §§ 174., 187. и 188. гр. с. п. у издању Грађанског судског поступка од г. Др. *Гојка Никетића*, нарочито одлуку О. С. К. С. од 15. јануара 1911. год. Бр. 100.— В. такође Грађанско судски поступак у издању г. *Лазе Урошевића* као и Судску праксу г. Др. *Гојка Никетића* и *Србислава Ковачевића* испод горњих §§-а.

^{*)} В. примедбу под 2.). Према г. Др. *Божидару Марковићу* у његовом Учбенику судског кривичног поступка на стр. 236., горњој одлуци К. С. могло би се дати објашњење с погледом на § 22. срп. казненог законика који је наређивао да „*оно што је кривичном пресудом као постојеће признато, не мора се у грађанској парници изнова доказивати.*“ Тако се има узети и по нашем садашњем К. П. каже г. Др. *Марковић*. То значи, да се у грађанском поступању не може понова доказивати оно што је кривични сул утврдио, јер би се то противило како начелу материјалне истине тако и начелу *pop bis in idem*. Према томе, штета, која је кривичном пресудом утврђена, не може бити предмет поновног оцењивања од грађанског суда Грађански суд није везан за кривичну пресуду само у случају, кад је повређеник или оштећеник кривичном пресудом, којом се оптуженик ослобођава од казне, за накнаду штете упућен на Грађанску парницу. Грађански суд овде и поред ослобођења оптуженика од казне може досудити накнаду штете и друге приватно-правне тражбине. — У истом смислу може се узети и објашњење Др. *Николе Огорелице* у његовом Казнено-процесуалном праву на стр. 273. у примедби, где се изриком каже: „Једино, кад је окривљени ослобођен од прогона казненом пресудом и приватни учесник отпућен на пут редовне правде, није грађански судца везан на ту ослобођавајућу пресуду, те може и поред ове досудити приватно-правне тражбе оштећенику“.

ским парницама изрично нормирали. Само наша рецепција гр. п. п. потпунија је од аустриске у толико, што својом стилизацијом унапред онемогућава контрадикторну судску праксу коју је изазвала стилизација § 268. аустр. гр. п. п.⁴⁾

Одредба § 364. налази се у делу закона који се на доказе односи, где јој је место у грађанском парничном систему.⁵⁾ Она ограничава слободну оцену доказа у грађанском поступку прокламовану §-ом 368. гр. п. п. и многим другим и као таква чини изузетак од правила, па се има најстрожије тумачити. У толико пре, што је ово изузетак од основног правила, правила слободне оцене доказа у грађанском поступку на коме цео нови парнични систем почива.⁶⁾

На питање које кривичне пресуде обавезују грађански суд у смислу § 364. гр. п. п., мислимо да треба одговорити да је законодавац мислио само на оне пресуде, које су донели кривични судови устројени по законцима о кривичном судском поступку, а то би били они редовни и војни. Спорно је да ли би пресуде донете од кривичних судова устројених ван ових законика обавезивале редовне грађанске судове устројене по закону о судском поступку у грађанским парницама.⁷⁾ Али није спорно да пресуде иностраних кривичних судова не долазе у обзир приликом примене § 364. гр. п. п.⁸⁾ као што не долазе у обзир ни казнене

⁴⁾ Ова одредба одговара § 268. аустр. гр. п. п., са одступањима која су образложена у мотивима Министарства правде за Југословенски гр. п. п. на следећи начин: „У погледу прописа §-а 268. аустр. гр. п. п. појавила се је у пракси сумња о томе у којем је опсегу грађански суд везан за осуђујућу пресуду кривичног суда. Да се ова сумња уклони, дата је овом пропису јаснија стилизација (§-ом 364. Пројекта) из које ће се разабрати, да је грађански суд везан за осуђујућу кривичну пресуду само у колико се та пресуда односи на доказ и питање урачуњивости кривичног дела. То одговара владајућем схватању у аустриској литератури и јудикатури“. — В. Др. *Фрања Горшић*: Коментар Грађанског парничног поступка са Уводним законом, књ. II. стр. 102.—103. и Др. *Агаштон Фрања Агаштоновић*: Закон о судском поступку у грађанским парницама (Темисово издање) стр. 256. у примедби под 1).

⁵⁾ Она се налази у трећем делу гр. п. п. (поступак пред зборним судовима првог степена) у другој глави (општи прописи о доказу и извођењу доказа).

⁶⁾ Таква ограничења су веома ретка. В. на пр. §§ 362., 365., 366., 368., 389., 390., 492., 538., и др. Сви коментатори гр. п. п. налазе, да се оваква ограничења од општег правила имају најстрожије тумачити.

⁷⁾ Тако Др. *Хуго Верк*: Теоретско-практични приручник Југословенског грађанског парничног права, први део, стр. 145.: „Казнени судови у смислу ових излагања јесу само судови који су звани да врше судску власт за кривична дела у смислу законика о кривичном судском поступку а у вези са кривичним законом“. Противно Др. *Фрања Горшић*: оп. cit. књига друга, стр. 103.: „У питању је ограничавање судјиског права слободног доказног оцењивања (§ 368. гр. п. п.) правноснажним пресудама кривичних судова који врше судску власт у смислу Кривичног судског поступка од 16. фебруара 1929. год. т. ј. редовних кривичних судова (среских, окружних и апелационих судова као и Касационог суда, § 8. к. с. п.) као и изванредних кривичних судова, међу које улази Државни суд за заштиту државе (вид. Ув. нап. III. уз § 1. гр. п. п.) а сем тога још и Државни суд за општину министара који је новим Уставом предвиђен, а чије ће се формирање уредити посебним законом (вид. на истом месту)“.

⁸⁾ Тако Др. *Фрања Горшић*: оп. cit. књ. друга, стр. 103. који наводи одлуку О. в. с. од 6. октобра 1910. год., Р. в. VI. 412/10, Гл. У. Н. Ф. 5204 у томе

пресуде општих управних власти, као ни оне по иступима, у колико их не би доносили редовни кривични судови по жалбеном поступку, као ни пресуде по дисциплинским кривицама и у опште све оне кривичне пресуде ма које врсте биле, које би донела управна власт без садејства редовних кривичних суда.⁹⁾

Исто тако, за примену § 364. гр. п. п. не долазе у обзир ни ослобођавајуће пресуде редовних кривичних суда, јер је закон у томе погледу категоричан.¹⁰⁾ Он везује грађански суд само за садржину осуђујуће пресуде казненог суда, али и ту изрично прави ограду па налаже, да ће кривична пресуда обавезивати грађански суд само кад одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачунљивости дотичног кривичног дела, или како закон каже „у колико се та пресуда односи на доказ и урачунљивост дотичног кривичног дела“, што се има утврдити у кривичној пресуди. Другим речима, грађански суд је изузетно од правила израженог у § 368. гр. п. п. везан на пресуду казненог

смислу. Тако и *Др. Агашоновић*: ор. cit. стр. 257. који наводи одлуку од 11. октобра 1910. СХХХ 31.: „На осуђујуће рјешење иноземног казненог суда није везан грађански судија“. — Тако *Верона-Зуља*: Законик о судском поступку у грађанским парницама (Грађански парнични поступак) и Уводни закон с коментаром и судским рјешидбама, стр. 464. који наводи сличну одлуку у примедби под 7.) В. Б. од 6. октобра 1910. год.

⁹⁾ Тако *Верона-Зуља*: ор. cit. стр. 463. примедба под 1); „Ријеч „казнени суд“ не означаје сваку власт са правом кажњавања, него баш суд у правом смислу ријечи. То излази и из дикције овога §-а и из упоређења § 190. (§ 254.) г. п. са § 191. (§ 255.) г. п. Суд није дакле везан за садржину казnenих одредаба тих власти, које нијесу судови. (В. Б. 31. децембра 1901. Бр. 10641., А. Слг. IV. 511)“. — *Хуго Верк*: ор. cit. стр. 145.: „Тако на пр. грађански судови нису везани на правомоћне осуђујуће пресуде управних или дисциплинских суда“, који упућује на многобројне судске одлуке у томе смислу. — *Др. Фрања Горшић*: ор. cit. књ. друга, стр. 103.: „Тако исто неће повлачити за собом никакво ограничење по § 364. гр. п. п. пресуде наших општих управних односно оних несудских власти које ће вршити судску власт према будућем Закону о иступима која се налази још у изради код Министарства унутрашњих послова. „Казнени суд“ није свака власт с правом кажњавања, већ само суд у правом смислу речи (О. в. с. од 31. децембра 1901. Бр. 10641, Амтл. С. IV. 511). Нарочито треба истаћи да грађански судови нису везани за казнене одлуке и пресуде управних власти (О. в. с. од 4. фебруара 1902. год. бр. 14731, Гл. У. Н. Ф. 1770), а нарочито не на пресуде дисциплинских суда који нису од државе овлашћени (О. в. с. од 14. јануара 1913. год., Рв. I. 1049/13., Ц. Бл. 1913. год. стр. 324)“. — *Др. Агашоновић*: ор. cit. стр. 257. који такође наводи одлуку од 31. децембра 1901. — *Лаза Урошевић*: Судски требник III. део — Законик о судском поступку у грађанским парницама са коментаром и Уводним законом за горњи Законик, стр. 363.

¹⁰⁾ *Др. Фрања Горшић*: ор. cit. књ. II. стр. 103. наводи, да правноснажне пресуде војних суда „вежу грађанске судове у сваком случају (такође и ослобођавајуће пресуде) у погледу питања постоји ли кривично дело као и у погледу питања да ли је оптужени учинио то кривично дело, односно које кривично дело је он учинио (§ 10. војносудског поступка; даљи цитат вид. код, § 1. IV. 2 ж. гр. п. п.)“. — *Др. Драгољуб Аранђеловић* у своме Грађанском процесном праву Краљевине Југославије, књ. II. стр. 51. наводи, према аустријској доктрини, случајеве кад грађански суд узима у обзир ослобођавајуће кривичне пресуде. „Према томе може се доказивати пред грађанским судом, да је туженик, ослобођен од одговорности кривичном пресудом, ипак одговоран по грађанском праву“. — *Др. Хуго Верк*: ор. cit. стр. 145.: „Ослобођавајућа пресуда казненог суда не веже никако грађански суд, који је властан неодвисно од ње да створи свој суд о питањима кривичне одговорности, као и о стању ствари у истој утврђеном“.

суда само у питању је ли кажњиво дело доказано и да ли га је извршило дотично лице.¹¹⁾

Али јуриспруденција иде и даље, па налази, да је грађански суд везан за утврђење свих оних чињеница у кривичној пресуди, које остварују свако од појединачних обележија што су по закону потребна за појам дотичног деликта и за његово објективно и субјективно биће.¹²⁾

У истом реду идеја, да спречи контрадикторност између стварно утврђених чињеница у грађанском и кривичном поступку, а у осуђујућој пресуди, законодавац даје превагу кривичном суду само за питање постојања дела и кривичне одговорности учиниоца истог, па следствено, обавезује грађански суд, не само на диспозитив, већ и на разлоге осуђујуће пресуде у колико се она односи на утврђивање кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца истог.¹³⁾ Следствено томе, у грађанском спору „неће се

¹¹⁾ Тако Др. *Хуго Верк*: ор. cit. стр. 144. и 145.: „Када одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачуљивости извесног кривичног дела, онда је суд везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде нашоземног казненог суда у колико се та пресуда односи на доказ и урачуљивост дотичног кривичног дела“. — В. Др. *Драгољуб Аранђеловић*: ор. cit. књ. II. стр. 51.: „У парницама где одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачуљивости извесног кривичног дела, суд је везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде казненог суда, у колико се та пресуда односи на доказ и урачуљивост дотичног кривичног дела“. — Др. *Франа Горшић*: ор. cit. књ. II. стр. 104.: „Претпоставке по § 364. гр. п. п. су: а) да је осуђујућа кривична пресуда правноснажна, б) да је у питању исто дело које је било и предметом кривичне пресуде, и в) да одлука о грађанском спору зависи од доказа и урачуљивости дотичног кривичног дела; у овом погледу није довољно што је постојање кривичног дела од макар каквог утицаја, већ је потребно да доношење пресуде у прејудиционом смислу зависи од правноснажне изреке да ли је извесно лице учинило неко кривично дело односно да ли постоји урачуљивост тог лица у погледу поменутог кривичног дела“. — *Верона-Зуља*: ор. cit. стр. 464.: „Осуђујућом пресудом казненог суда утврђено је дакле обавезно и за грађански суд: 1) да је кривично дело доиста учињено, 2) да је осуђени учинилац дотичног кривичног дела, 3) да се дотично дело има урачунати у кривљу осуђеног. Напротив, ако је кривични суд осудио кривца само због кулпног дела, тиме није искључено да грађански судија не утврди опстојност зле намјере. Обратно, ако је казнени суд утврдио опстојност зле намјере, онда је тиме везан и грађански суд“. — Тако и *Лаза Урошевић*: ор. cit. стр. 363., а тако и Др. *Агашоновић*: ор. cit. стр. 256. који наводи одлуку Стола седморице одељења Б. од 12. септембра 1922. год. у којој се каже, да цивилни судија није везан за целокупни садржај кривичне пресуде, већ само за онај део који се односи на питање да ли је доказано кривично дело и да ли га је дотично лице извршило.

¹²⁾ Тако Др. *Франа Горшић*: ор. cit. књ. II. стр. 104.: „Грађански је судија везан за утврђење свих оних чињеница које сачињавају поједине знакове (обележје) које закон у објективном и субјективном обзиру тражи за појам дотичног кривичног дела. (О. с. Б. од 27. октобра 1925. год. Рв. 830/24, М.-Ш.-VI 21). — Др. *Агашоновић*: ор. cit. стр. 256.: „Грађански је судија везан за утврђење свих оних чињеница која остварују свако од појединих обилежја, која су за појам дотичног кривичног дела по закону потребна, за његово објективно и субјективно биће“. (Одлука Стола седморице Б. од 27. октобра 1925. Рв. 830/24. — МС. 1925. — 21). — *Верона Зуља*: ор. cit. стр. 463., иста одлука саопштена под 4.) као и код Др. *Агашоновића*, ор. cit. стр. 256.

¹³⁾ Тако Др. *Хуго Верк*: ор. cit. стр. 145.: „У томе опсегу није суд везан само на диспозитивни део осуђујуће пресуде казненог суда (§ 292. бр. 2 к. п.) него и на разлоге пресуде т. ј. на стање ствари у њима конкретизовано, јер је тежња законодавца да спречи противречја између стварних утврђења грађанских

допустити ни да се доказује оно што је кривичном пресудом утврђено, нити да се противно доказује¹⁴⁾.“ Али у осуђујућој пресуди, све оно што не спада у питање утврђивања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца, не веже грађански суд, који може тај материјал употребити и на основу слободне оцене доказа донети своју одлуку.¹⁵⁾ У томе га не може спречити ни одустанак од кривичне тужбе од стране државног тужиоца који налази да нема кривичног дела.¹⁶⁾

Што се пак тиче ослобођавајуће кривичне пресуде, грађански суд није везан ни у колико доказама и разлозима кривичног суда. Он ће донети своју одлуку на основу проведених доказа у грађанском спору и оценити их у смислу § 368. гр. п. п. Али може наравно за своје уверење употребити и остали доказни материјал у кривичном спору, пошто га проведе у грађанском спору по грађанском доказном поступку и наравно може га ценити у пуној слободи, јер није везан за одлуку кривичног суда већ за пропис § 368. гр. п. п.

Према томе, грађански суд ће самостално ценити питање

и казних судова. Исто тако је грађански суд везан и на опсег урачуљивости утврђен у осуђујућој пресуди казненог суда“.

¹⁴⁾ В. Др. Драгољуб Аранђеловић: ор. cit. књ. II. стр. 151.

¹⁵⁾ Тако Др. Хуго Верк: ор. cit. стр. 145.: „Напротив, грађански је суд слободан да утврди неко стање ствари, које није утврдила осуђујућа пресуда казненог суда, све да је казнени суд морао и он да то учини а не везују га нити последи кривичног извињања, нити разлози ради којих је казнени суд обуставио даљи извиђај или поступак, нити одлука о приватно правним потраживањима, садржана у осуђујућој пресуди казненог суда, (§ 281. бр. 6 к. п.)“. — Др. Фрања Горшић: ор. cit. књ. II. стр. 104.: „Али грађански судија није везан за читаву садржину кривичне пресуде и образложења. Тако на пр. он није везан за мишљење кривичног суда, да повреда здравља или неспособност за рад проузрокована оштећеном телесном повредом није трајала 20 дана. (О. в. с. од 2. октобра 1900. год. бр. 7372, Амтл. С. II. 304). Тако исто има грађански судија самостално да оцењује повлачи ли кривично дело за собом и дужност накнаде штете од стране туженика. (О. в. с. од 20. новембра 1900. бр. 15372, Гл. У. Н. Ф. 1187). Он ће нарочито моћи утврдити чињенице које кривични суд није узео у обзир. (О. в. с. од 10. јуна 1913. Рв. I. 479/13, Ц. Бл. 1914. год. стр. 87.). У колико је грађански судија везан за пресуду кривичног суда, разматра и О. С. С. Б. од 12. септембра 1922. год. Рв. 352/22. 36. Сл. пр. I, 53. Треба додати да је он везан само за пресуду кривичног суда, а не за изреку поротника (иста одлука)“. — Др. Драгољуб Аранђеловић: ор. cit. књ. II. стр.: „Ако је дакле на пр. учињено које кривично дело, па се од учиниоца тражи накнада штете њиме проузроковане, онда ће и цивилни судија усвојити пресуду кривичног суда, којом је утврђено да је тај и тај то дело учинио и да је зато одговоран, и неће допустити ни да се доказује оно што је кривичном пресудом утврђено нити да се противно доказује“. — В. Верона-Зула: ор. cit. стр. 464. наведено у ранијој примедби под 11.), као и одлуке судске бр. 5 и 8. — Лаза Урошевић: ор. cit. стр. 363.: „У спору о накнади штете причињене кривичним делом, о коме је изречена пресуда и тужени осуђен на казну, — неће се понова утврђивати да је тужени крив и урачуљив и као такав одговоран и за штету, нити ће се допустити да се противно томе доказује“. — Др. Агашоновић: ор. cit. стр. 256. и 257. одлуке саопштене под 2, 5 и 7.

¹⁶⁾ Тако Верона-Зула: ор. cit. стр. 464. који наводи одлуку С. Б. од 16. фебруара 1926. Рв. 142—25. М. VII, 123. — Др. Фрања Горшић: ор. cit. књ. II. стр. 104.: „Ни кад је државни тужилац одустао од прогона, не може спречити грађанског судију да резултат кривичног поступка узме у претрес, па да на овом основу по слободном уверењу утврди меродавне чињенице“. Горња одлука.

оштећења и неспособности за рад проузроковане оштећенику телесном повредом и питање дужности причиниоца повреде на накнаду штете. Он ће ценити и остале чињенице које кривични суд није узео у обзир, што се само од себе разуме.¹⁷⁾

III.

Гледана кроз призму новог гр. п. п. горе наведена одлука Опште седнице Касационог суда не би могла са законске стране да издржи критику, јер би била противна јасном слову § 364. гр. п. п. Али то никако не значи да по новом поступку Касациони суд не би могао да донесе исту одлуку, само друкчије образложено. Јер оно што се по новом поступку може нападати у горњој одлуци, јесте разлог, а не и суштина пресуђене ствари, пошто иначе, одлука Касационог суда почива на потпуно утврђеним чињеницама и на правичности.

Општа седница као грађански суд узела је да је веже оно што је у кривичној пресуди утврђено, без обзира што је у питању ослобођавајућа кривична пресуда, смаграјући, да је таква кривична пресуда обавезује с погледом на то, да је и рефератом и разлогом кривичне пресуде (решења) утврђено постојање кривичног дела изнуде и кривична одговорност учиниоца. Кажњивост није наступила због застарелости, дакле због околности која не ништи постојање дела и кривца, већ само кажњивост. За то своје становиште Општа седница је се позвала на §§ 187. и 188. гр. суд. пост. По новом поступку то баш не би било тачно. Ове констатације нису потпун доказ за грађански суд у ослобођавајућој пресуди, али грађански суд може провести цео доказни материјал из кривичног спора па пошто га слободно оцени по § 368. гр. п. п. може донети своју пресуду која би одговарала тачно утврђеном стању ствари у кривичном спору. Тај факат што је по среди ослобођавајућа пресуда — овде због застарелости, утиче на грађански суд само у толико, што је он слободан да проведе све оне доказе које је и кривични суд провео и да цени све околности које је и кривични суд ценио, тако да грађанским путем пружи пуну грађанску заштиту оштећеном лицу кривичном радњом коју му кривични суд због особене околности — застарелости, није могао пружити.

Према томе, и ако по новом поступку грађански суд не би могао узети ослобођавајућу кривичну пресуду као потпун доказ за постојање дела и утврђивање кривичне одговорности учиниоца у см. § 364. гр. п. п., ипак он не би могао пружити правну заштиту једној изнуђеној признаници, пошто би тај факат исто онако као и кривични суд, provedеним доказима, а по слободној

¹⁷⁾ В. нашу примедбу под 10.), 15.) и 16.). — Др. *Фрања Горшић*: *op. cit.* књ. II. стр. 104.: „С тога грађанске судове веже само осуђујућа пресуда, а не и пресуда ослобођавајућа, па не у случају ослобођавајуће пресуде судија по своме уверењу судити на основу доказа проведених у грађанском парничном поступку. (О. в. с. од 8. марта 1911. год. Рв. 25/11, Гл. У. Н. Ф. 5392.). Ослобођавајућа пресуда долази у обзир само као доказни разлог за слободно оцењивање доказа у смислу § 368. гр. п. п.“

оцени истих утврдио у смислу § 368. гр. п. п. Јер, ниједан зак. пропис не даје право суду, да изнуђеним исправама призна пуну доказну снагу као и слободно издатим исправама, а у конкретном случају, грађански суд је баш и законом позван, само из других разлога него што их је употребио Касациони суд у одлуци своје Опште седнице, да оштећеном пружи пуну грађанско-правну заштиту, кад му је кривични суд, због особене околности, није могао пружити.¹⁸⁾

IV.

Постоји још један случај предвиђен у старом српском гр. с. п. и у новом гр. п. п. када одлука кривичног суда обавезује грађански суд. То је кад се при извињању обелодани „*какво казнено дело кога парничара, а од ислеђења овог дела и пресуде зависило би решење грађанског иштања*“, — § 174. гр. с. п., па суд услед ове околности прекине грађанско извињање и нареди кривично поступање противу кривца.

Касациони суд је протумачио овај зак. пропис у томе смислу, да његовој примени има места а) само у случају да се у грађанском поступку „обелодани какво казнено дело кога парничара“ а не и кога другог лица, и б) да се то дело гони по званичној дужности а не по приватној тужби, јер у том случају „парнична страна мора изрично да истакне захтев да се са парницом застане и отвори кривично поступање“.¹⁹⁾

Овај случај нови парнични поступак нормира на много потпунији начин. У § 255. гр. п. п. изрично каже: „*Ако се у шоку парнице појави сумња о каквом кривичном делу, које би, кад би се утврдило и пресудило, било од одлучног утицаја на одлучивање о правном спору, може веће наредити да се парница прекине док се не сврши судски кривични поступак. Такав се прекид може нарочито наредити, кад има разлога сумњи, да је исправа важна по одлучивање о правном спору лажна или лажно преиначена, или да су лажно исказали о битним околностима странка, сведок или вештак, а чији би исказ веће иначе вероватно узело у обзир при одлучивању. Кад се правноснажно сврши судски кривични поступак преузеће се прекинути поступак у главној ствари по предлогу или по службеној дужности.*“²⁰⁾

¹⁸⁾ В. примедба под 17.). Нарочито одлуку саопштenu код Др. Агашоновића: ор. cit. стр. 257. под 7: „И без претходног кривичног поступка може услиједити пресуда којом се досуђује оштета из кажњивог деликта“. — В. одлуку саопштenu код Др. Фрање Горшића: ор. cit. књ. II. стр. 104. у којој се каже да суд оцењује да ли кривично дело повлачи за собом и накнаду штете без обзира да ли је кривична пресуда ослобођавајућа или осуђујућа. — Верона-Зуља: ор. cit. стр. 464. у истом смислу.

Према томе, у случају који је расправљен у Општој седници Касационог суда и по новом поступку Касациони суд би донео исту одлуку, само са других разлога. Он би нарочито истакао, да се не може пружити приватно-правна заштита једној исправи посталој кривичном радњом — изнудом.

¹⁹⁾ В. Лаза Урошевић: Грађанско судски поступак испод § 174. где је саопштена одлука Касац. суда бр. 9747 од 7. септембра 1910. год. — В. такође Правосуђе Касационог суда за 1926. од Др. Гојка Никетића под § 174. грађ. суд. пост. и Судску праксу Србислава Ковачевића, такође саопштenu под § 174. грађ. суд. пост.

²⁰⁾ Овом §-у одговара § 191. аустр. грађ. парн. пост.

У духу новог поступка, законодавац и овде даје велику важност и власт суду и његовој слободној оцени околности из којих закључује о сумњи да постоји какво кривично дело „које би, кад би се утврдило и пресудило, било од одлучног утицаја на одлучивање о правном спору“ у току. У овом случају, суд може, али не мора, прекинути грађанско поступање, док се не оконча кривични поступак.

Основ за сумњу о постојању кривичног дела грађански суд црпи из целокупног материјала који је пред њим. Та сумња треба да је таква, да, ако би се у кривичном поступку исто дело утврдило, да је његово постојање „од одлучног утицаја на одлучивање о правном спору“.²¹⁾

Пошто је у првом ставу § 255. гр. п. п. законодавац начелно поставио основ за прекид грађанског поступка по овом питању он у другом ставу истог §-а оставља нарочито, опет слободној оцени суда, решавање о потреби или целисходности овога прекида „кад има разлога сумњи, да је исправа важна по одлучивање о правном спору лажна или лажно преиначена, или да су лажно исказали о битним околностима странка, сведок или вештак, а чији би исказ веће иначе вероватно узело у обзир при одлучивању“. Дакле, у овим конкретним случајевима законодавац тражи да је оно што се има утврдити у кривичном поступку, важно по одлучивање о правном спору за грађански суд, који би иначе, без исхода кривичног спора, исправе узео као истините, или поверовао странци, сведоку или вештаку који су о извесној околности нешто исказали у грађанском спору.²²⁾

Да ли је суд овде правилно поступио цени по рекурсу заинтересоване странке виши суд у см. § 256. став II. гр. п. п.²³⁾ Кад постане извршан закључак суда о прекиду поступка због околности из § 255., суд не може више опозвати овај прекид,

²¹⁾ В. Др. Агашоновић: *op. cit.* стр. 183. одлуке саопштене под 1 и 2. — Исте одлуке наводи и Др. Фрања Горшић: *op. cit.* књ. I. стр. 586. са одлуком О. в. с. од 10. октобра 1910. год. која гласи: „Пропис § 255. гр. п. п. препушта судији да по своме нахођењу прекине или не прекине поступак у случају ту предвиђене сумње“. — Верона-Зуља: *op. cit.* стр. 344.: „Хоће ли се поступак прекинути због сумње кривичног дјела, или не то зависи од оцјене вијећа.“ У томе смислу наведене су и две одлуке под 2 и под 6. — Др. Драгољуб Аранђеловић: *op. cit.* књ. I. стр. 225.: „Суд може и поред прејудикалности кривичног поступка, да не нареди прекид било с тога што је парница врло хитна, што се не може догледати свршетак кривичног поступка или ако је суд у стању да тачно оцени правни случај и без кривичног поступка или ако одлучне околности може сам да утврди. — Лаза Урошевић: *op. cit.* стр. 247. у истом смислу.

²²⁾ В. Др. Фрања Горшић: *op. cit.* књ. I. стр. 586.: „Суд није дужан, чим искрсну супротни искази сведока, да прекине поступак и списе упути државном тужиштву него може то учинити. (О. с. с. Б. од 29. септембра 1921. год. Рв. 333/21, М.-Ш. II. 180.)“ — Др. Драгољуб Аранђеловић: *op. cit.* књ. I. стр. 225.: „Због противречних исказа сведока, због признања једног сведока да је фалсификовао потпис на меници, због кривичног поступка који се у иностранству води против странке или против кога трећег лица, по правилу неће се поступак прекидати“. — Верона-Зуља: *op. cit.* стр. 345., одлука саопштена под 4.

²³⁾ В. Др. Фрања Горшић: *op. cit.* књ. I. стр. 587.: „Закључак којим се одбија предлог да се прекине поступак не подлеже рекурсу. Тако исто није допуштен рекурс против закључка рекурсног суда којим се прекид поступка поништава. (О. в. с. од 21. фебруара 1901. год. бр. 2225, Гл. У. Н. П. 1302.)“

све док се кривични поступак правноснажно не оконча. У том случају само, грађански суд наставиће прекинуто грађанско поступање, било по предлогу или по службеној дужности у см. § 255. ст. III. Налазимо, да се на овај случај не може применити § 256. ст. I. гр. п. п. по коме је зак. пропису остављено суду да по предлогу или по службеној дужности опозове своје наредбе којима је наредио „да се разлучи, споји или прекине поступак или расправа“, пошто би примена овог зак. прописа била у опречи са § 255. ст. III. гр. п. п.²⁴⁾

У случају да се сазна за околност за постојање кривичног дела онда када се то више не може употребити у грађанском спору, јер је усмена првостепена расправа окончана, онда такво кривично дело служи као основ за обнову у см. § 624. ст. I-III. гр. п. п.²⁵⁾

Грађански суд је овде везан само осуђујућом пресудом и то само онолико колико је то наложено у § 364. гр. п. п. као што је то раније речено. Ослобођавајућа кривична пресуда не веже грађански суд.²⁶⁾

V.

Институција предвиђена §§ 364. и 255. гр. п. п. има свог пуног оправдања и разлога у случају кад је у питању с једне стране формалистички гр. п. п. који признаје законску теорију доказа и познаје формалну истину у грађанском суд. поступку и с друге стране кривични суд. поступак који истражује материјалну истину било путем теорије законских доказа или путем слободне оцене доказа. Она то оправдање много мање има кад је у питању гр. п. п. који познаје слободну теорију доказа и слободну оцену истих од стране судија и кривични суд. поступак који истражује материјалну истину путем слободне оцене доказа и слободног судиског уверења. Јер у овом другом случају оба поступка имају за циљ изналагање материјалне истине.

Међутим, то није потпуно тачно.

Материјална истина у гр. п. п. није истоветна са материјалном истином у крив. суд. поступку, прво с тога, што апсолутно говорећи, до материјалне истине није у опште могућно доћи, јер човек и његове институције до данас то савршенство нису постигли, па је материјална истина и у једном и у другом поступку само релативан појам, и друго, што материјална истина у крив. поступку почива на начелу официјалности, док материјална ис-

²⁴⁾ Тако Др. Драгољуб Аранђеловић: *op. cit.* књ. I. стр. 225.

²⁵⁾ Тако Др. Драгољуб Аранђеловић: *op. cit.* књ. I. стр. 225. у noti: „Наравно, ако је грађански суд пресудио ствар, а после кривични суд пресуди да је на пр. исправа, на којој се оснива грађанска пресуда, лажна или лажно преиначена или ако је сведок или вештак био дао лажан исказ или се противник био криво заклео, а грађанска се пресуда оснива на том сведочанству или саслушању (§ 624. бр. 1, 2), онда се може тражити обнова поступка грађанског (§ 624.)“.

— Верона-Зуља : *op. cit.* стр. 345. под 3. у истом смислу.

²⁶⁾ Тако Верона-Зуља: *op. cit.* стр. 345., који наводи одлуку под 3: „На казнену одријешујућу пресуду није везан грађански судија. (В. Б. Рв. VIII, 72—8, необјелодањено?)“. Исто наводи и у примедби под 1 на стр. 344.

тина у гр. п. п. почива на начелу диспозиције странака из кога једино проистиче официјалност, али с том разликом, што у кривичном поступку парнична странка престаје бити господар кривичног гоњења од тренутка кад почне кривична расправа, док је у гр. п. п. странка господар у свима његовим фазама.

Ипак законодавац више верује кривичном поступку од грађанског, и ако признаје и једном и другом слободну оцену доказа по слободном судиском уверењу, пошто је материјална истина утврђена у крив. поступку ипак ближа апсолутној истини него што је то случај са истином утврђеном у грађанском поступку. Томе кад се дода, да кривични суд решава по сасвим другим методама сходно крив. суд. поступку у својој искључивој надлежности, потпуно одвојен од грађанског поступка и надлежности грађанског суда, онда се добија оправдање за нахођење законодавца, да се у извесним случајевима и у грађанском поступку мора веровати материјалној истини утврђеној у крив. поступку.

Само је овде законодавац веома обазрив. Он предвиђа две могућности: или је одлука о спорној грађанској ствари зависна од доказа и урачунљивости кривичног дела и у том случају грађански суд је везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде казненог суда у колико се та пресуда односи на доказ и урачунљивост дотичног дела, а не и за све друге утврђене околности по принципу материјалне истине у кривичном поступку,—§ 364. гр. п. п. или се у току грађанског поступка појави сумња о постојању кривичног дела одлучног за исход правног грађанског спора у случају да се његово постојање утврди и ако суд нађе да је умесно или целисходно да се са расправом застане до окончања кривичног поступка, може наредити прекид, § 255. гр. п. п. У овом последњем случају веже га само осуђујућа пресуда и то само у колико се односи на „доказ и урачунљивост дотичног кривичног дела“ и ништа више.

Законодавац, дакле, хоће да веже слободну оцену доказа грађанског суда само на горе јасно побројане околности утврђене у кривичном спору. Иначе у свему осталом, оставља пуну слободу грађанском судији.

Ма да се овде не може оспорити логичност и оправданост овог става законодавца, ипак слободно судиско уверење у оцени доказа у грађанском поступку несумњиво трпи од ограничења прокламованих у §§ 364. и 255. гр. п. п. Ова ограничења, и ако имају тенденцију да одреде свакоме суду, и грађанском и кривичном, домен искључиве надлежности, јасно показују да материјална истина утврђена у кривичном спору, стоји изнад материјалне истине утврђене у грађанском спору, која је у зависности од прве. Зашто није остављено грађанском суду да суверено решава о доказној снази кривичне пресуде била она осуђујућа или ослобођавајућа? Зато што истина утврђена у кривичном спору производи дејство према свима и није истоветна са материјалном истином утврђеном у грађанском спору, која производи дејство само између странака. Кад ове разлике не би било и кад је сам законодавац не би чинио, могло би се веровати, да је материјална истина — која је једна и само једна — увек иста, па било да се

појављује као последица кривичног или грађанског суђења. То међутим није могућно. Материјалну истину није могућно утврдити, ако је схватимо као нешто што апсолутно одговара стању ствари. Она је много ближа правој истини у кривичном поступку, а веома је релативна и наравно много мање блиска тој истини кад је последица грађанског поступања, па је сасвим уместо законодавац дао превагу кривичном поступку над грађанским. Упоређујући истине које резултирају из једног и из другог поступка, законодавац је потврдио, да те две истине нису истоветне по својој снази и по својој апсолутности, па је и несвесно ударио по основу на коме цео систем истраживања материјалне истине почива, кад је дао превагу оној истини која резултира из кривичног поступања према истини која резултира из грађанског поступања. Како материјалних истина не може бити више од једне а како се овде очигледно ове истине диференцирају у погледу апсолутности и јачине, то је грађански законодавац §§ 364. и 255. гр. п. п. и несвесно дао један аргуменат више нашој тези коју нисмо напустили, а по којој, истраживање материјалне истине у опште а специјално истраживање материјалне истине у грађанском поступку, преставља једну заблуду, коју ће законодавац морати кад тад напустити, да не би дозволио, да сама институција, која је иначе примамљива, доведе човечанство до тешких разочарења, из којих ће га тешко бити вратити на прави пут. Полазећи од поставке да ничега апсолутног у свету нема, поготову кад се тај свет посматра кроз правничку призму; а налазећи с друге стране, да је материјална истина нешто апсолутно до чега човечанство још није дошло, јер зато не располаже потребним средствима и начинима истраживања, — налазимо, да је и сам законодавац, да буде логичан са самим собом, учинио горња ограничења у §§ 364. и 255. гр. п. п., и ако је тиме и несвесно пољуљао цео систем и дао сјајан аргуменат његовим противницима.

VI.

Коментатори Грађанског парничног поступка нису се много бавили објашњењем ове институције, нарочито нису улазили у суштину овог питања, које на необичан, али сигуран начин, слаби начело слободне оцене доказа у грађ. п. п. у циљу проналажења материјалне истине.

Међутим г. Др. *Хуго Верк*²⁷⁾ објашњава, да је у овом случају тежња законодавчева била, „да спречи противречја између стварних утврђења грађанских и казних судова.“ Противречја не може бити ако се стварне чињенице утврђују и у једном и у другом поступку, пошто материјална истина не зависи од поступка у коме се утврђује, ако наравно има могућности и средстава да се утврди, у шта ми сумњамо.

Г. Др. *Фрања Горшић*²⁸⁾ сматра, да је ово ограничење принципа слободног оцењивања доказа у грађанском спору нужно

²⁷⁾ В. Др. *Хуго Верк*: оп. cit. стр. 145.

²⁸⁾ В. Др. *Фрања Горшић*: оп. cit. књ. II. стр. 103.

„јер треба избећи, да грађански суд у погледу истог кривичног дела можда дође до другог резултата него кривични суд, чиме би се пољуљала вера у суђење државних судова.“ Из овога излази, да и сам г. Др. *Горшић* налази, да може бити ове контрадикторности, што се не може претпоставити ако има средстава и могућности да се материјална истина утврди независно од грађанског или кривичног поступка.

Међутим, теоретичари Кривичног судског поступка, посматрајући ово питање са друге стране, преко оцене дејства грађанске пресуде у кривичном спору, § 4. крив. суд. пост. много су категоричнији у одговору на горње питање, и ако ни они не дају одговор који би нас у потпуности задовољио.

У овоме реду идеја треба пре свега консултовати Објашњења г. Др. *Метода Доленца*²⁹⁾ која важе као мотиви за нови Законик о кривичном судском поступку, где се изриком каже, да треба оставити кривичном суду, да по својим методама решава о приватно-правним и јавно-правним питањима као претходним у вези са кривицом, чак и ако постоји по овом питању већ грађанска пресуда, а то с тога, што тако налаже начело јединства суђења и „материјалне одбране“ т. ј. утврђивања материјалне истине по кривично-правним методама, независним од грађанско-правних метода. Разлози дакле целисходности налажу овакво поступање.

Исто тврђење поновио је г. Др. *Доленц* у својој Теорији кривичног судског поступка.³⁰⁾

Г. Др. *Лав Хенигсберг*³¹⁾ објашњава, да „ово начело произилази већ из темељне разлике између грађанског и кривичног поступка. Док је грађански поступак посве формалистичке нарави, истицање у §-у 4. наведеног момента, од одлучне је важности, јер нови кривични поступак почива на начелима слободне судачке оцјене доказа.“

Г. Др. *Мих. П. Чубински*³²⁾ изрично тврди, да се за основу кривичне пресуде не може узимати оно што је утврђено по начелу формалне истине, т. ј. у грађанском спору.

Др. *Никола Огорелица*,³³⁾ објашњава овакво поступање потребом, да се кривичном судији остави пуна слобода при решавању по свима питањима у вези са постојањем дела и кривичне одговорности. „Казнени се поступак оснива на начелима материјалне истине и слободног судачког уверења. Напротив, у грађанском поступку претеже начело формалне истине и доказна правила. У доказном поступку нема дакле места доказу који се оснива на

²⁹⁾ В. Др. *Метод Доленц*: Уводне одредбе предлога Закона за кривични судски поступак. *Правни преглед* 1922. Књ. II. стр. 22. и ост.

³⁰⁾ В. Др. *Метод Доленц*: Теорија кривичног судског поступка за Краљевину Југославију. Београд, 1933. Стр. 38.

³¹⁾ В. Др. *Лав Хенигсберг*: Законик о судском кривичном поступку (текст са тумачењем), тумачење § 4.

³²⁾ В. Др. *Мих. П. Чубински*: Научни и практични коментар Законика о судском кривичном поступку Краљевине Југославије. Београд, 1933. Стр. 72.

³³⁾ В. Др. *Никола Огорелица*: Казнено процесуално право с особитим обзиром на јудикатуру Краљ. стола седморице и Касационог суда бечког. Загреб, 1899. Стр. 270.

презумцијама које вежу грађанског суда и који морају бити у опреци са материјалном истином....“

Најзад, г. Др. *Божидар Марковић*³⁴⁾ налази објашњење за овакво поступање у природи кривичног и грађанског поступка. Кривични поступак почива на начелу официјалности а грађански поступак оснива се на диспозитивном начелу. „Резултат поступања у грађанском поступку може бити и формална истина, док у кривичном поступку мора бити материјална истина. Због тога одлука кривичног суда мора да обухвати све од чега зависи остварење казненог захтева државе, па према томе и прејудичијална питања.“³⁵⁾

Из горњих излагања јасно излази, да материјална истина утврђена у грађанском спору, није истоветна са материјалном истином утврђеном у кривичном спору. Из тога разлога, законодавац је прилично резервисан и не верује много материјалној истини утврђеној у грађанском спору, кад је у питању утврђивање кривичног дела и кривичне одговорности. Ма колико веровали у материјалну истину коју нам пружају методе грађанског парничног поступка, ипак не можемо а да још једанпут не потврдимо, да оне само допиру до савршенијег облика формалне истине, али да су веома далеко да нам омогуће истраживање и утврђивање материјалне истине. У природи је грађанског спора да стоји на расположењу парничара кад ће га покренути и кад ће га завршити. Ако парничне странке не желе да се са истраживањем материјалне истине иде до краја, оне су то увек у стању да учине. Суд нема могућности да их натера да пруже доказе ради утврђивања материјалне истине, пошто је странкама увек могућно да одустану било од тужбе било од тужбеног захтева и да их суд у томе не може спречити.

Без начела официјалности дакле, не може бити ни начела материјалне истине. Како грађански парнични поступак по својој суштини не трпи начело официјалности у оној мери у којој је оно обавезно у кривичном судском поступку, то наравно не може по својим методама пружити парничарима материјалну истину коју они и не траже, као што не пружају доказе суду да је утврди.

Према томе, оно што утврди суд у грађанском парничном поступку можемо слободно, без икакве резерве, сматрати једним само савршенијим обликом *формалне* истине, утврђене по начелима диспозитије странака, презумција, признања парничара, опште познатих факата од стране суда, дакле по начелима где је релативност заступљена у највећој мери и где је материјална истина, као нешто апсолутно, у највећем броју случајева недоступна.

Горња излагања црпљена непосредно из самог Законика о грађанском парничном поступку, јуриспруденције и закључака коментатора грађанског парничног и кривичног судског поступка,

³⁴⁾ В. Др. *Божидар Марковић*: Уџбеник судског кривичног поступка Краљевине Југославије. Београд, 1930. Стр. 69.

³⁵⁾ В. наш чланак објављен у *Полицији* за јуни 1935. год. под насловом: Доказна снага грађанске пресуде у кривичном спору, где је цело ово питање детаљније и зучено.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У мислимо да дају нама за право кад тврдимо, да је веровање у утврђивање материјалне истине путем метода из грађанског парничног поступка заблуда коју треба што пре исправити, да би доцније разочарења била мања.⁵⁶⁾

Ђура Суботић, судија — Пожаревац

ПРЕСУДА ЗБОГ ИЗОСТАНКА

Наш нови, као и већина модерних грађанских парничних поступака, оснива се на начелима усмености, непосредности, обоностраног саслушања странака, слободног оцењивања доказа и официјелног управљања парницом. Ово последње, официјелно управљање парницом, које омогућава судији да спречава парничне странке у одуговлачењу парнице, издишним трошковима и разним шиканама на штету суда и странака, изражено је у проклузијама, које су у нашем новом гр. п. п. многобројне, а у неким случајевима онемогућавају проналазак материјалне истине. Начело, *ne procedat iudex ex officio* важи само за покретање парнице, јер у области приватног права нема и не може бити поступања по званичној дужности пошто је приватно право највећим делом *ius dispositivum* и странкама стоји на вољу да ли ће своје право употребити, да ли ће га се одрећи и да ли ће тражити заштиту суда ако је неко њихово право из те области угрожено. Али од момента литис понденције, односно од почетка првог рочишта, иницијативу странака замењује службено вођење парнице, у којем суд руководи током поступка до краја, одређујући по званичној дужности све што је потребно за правилан ток парнице и доношење пресуде, по слободном уверењу, према резултату целокупне расправе и изведених доказа (§ 368 гр. п.) По овом начелу званичног или судског вођења парнице (*gerichtlicher Prozessbetrieb*) закон је предвидео штетне последице пропуштања, немарности или непокорности наређењима суда. Пропуштања могу да буду или пропуштања права или неизвршење дужности. Последица првог је да је немарни искључен (преклучиран) од вршења пропуштене парничне радње а због неизвршења дужности против немарног или непослушног употребљава се принудно средство. Последице пропуштања наступају или саме по себи (н. пр. када странка не поднесе на време приговор за спречавање парнице који се не мора узети у обзир по званичној дужности, или када благовремено не поднесе правни лек) или на молбу противне странке (као код изостанка са рочишта).

Најтеже последице пропуштања наступају када странка пропусти прво рочиште или када у одређеном року не поднесе одговор на тужбу. Ми ћемо овде говорити само о случају када странка пропусти прво рочиште, јер је правна ситуација иста као и код пропуштања одговора на тужбу.

Пре свега примећујемо да је наш законодавац овде отпустио

⁵⁶⁾ Што се тиче претходних питања у ванпарничном поступку, о којима говори § 10. Закона о судском ванпарничном поступку од 24. јула 1934. год., о њима биће речи у особеном чланку, пошто заслужују специјалну пажњу.

од аустриског. § 396 аустр. гр. п. п. гласи: „Ако тужилац или тужени изостане с првог рочишта сматраће се истинитим они чињенични наводи дошавше странке, који се односе на предмет правног спора...“ И § 492 нашег гр. п. п. такође прописује да ће се у овом случају сматрати истинитим чињенични наводи дошавше странке, али „*уколико ти наводи нису оповргнути доказима који су већ пред судом, или чињеницама, које су код суда опште познате...*“ Према наводима др-а Горшића (II. стр. 238) овај пропис § 396 аустр. гр. п. п. давао је повода различитим схватањима. Споменути отступањем у § 492 наш законодавац, мислимо, да није ни најмање допринео јасноћи ове законске одредбе, него у интересу јасноће, логичности и реда према осталим институцијама и начелима нашег гр. п. п. боље би било да се је § 396 аустр. гр. п. п. без измене прихватио; не ради тога што је одредба § 396 аустр. гр. п. п. без приговора, него што ова мање иде на штету општим принципима и осталим установама поступка. Установа контумационе пресуде може да се правда једино пресумпцијом прећутног признања недошавше странке и непослушношћу наређењу суда т. ј. као казна за немарност или непокорност суду. Једино овим може да се правда контумациона пресуда која драстично вређа основне принципе грађ. парн. поступка, материјалну истину замењује формалном и искључује непосредност, усменост, обострано саслушање странака и слободно оцењивање доказа. Аустријски законодавац остао је доследнији сврси установе првог рочишта и правилу да је контумациона пресуда израз формалне истине, односно да се ова оснива на пресумпцији о истинитости навода дошавше странке, па стога и не одређују мериторно расуђивање спорне ствари на првом рочишту. Међутим наш законодавац додатком „уколико ти наводи нису оповргнути доказима који су већ пред судом“ налаже да судија на захтев дошавше странке мериторно размотри спорну ствар. Према томе наш законодавац контумационој пресуди даје карактер контрадикторне пресуде и без учешћа једне странке. Да је заиста тако произлази из случаја када са првог рочишта изостане тужилац а дође тужени. Ако су тужби као докази приложени списи (приватне или јавне исправе или судски записник у поступку за обезбеђење доказа) према наређењу § 492 гр. п. п. судија их мора узети у разматрање и оценити њихову важност, ако тужени тражи пресуду. Ако судија из доказа које је брижљиво оценио стекне убеђење да је тужилац у праву донеће пресуду у његову корист. Али и тужени може пред суд донети и у отсуству туженога на првом рочишту приказати доказе, односно чињенице које обеснажују доказе приложене тужби, које ће судија размотрити и оценити. Контрадикторност је овде јасна, и то са стране тужиоца посредно и писмено, а са стране туженога непосредно и усмено, противно начелу усмености и непосредности и правилу да се на првом рочишту не може мериторно расправљати. У оваквом случају имали бисмо мериторну контрадикторну коначну пресуду већ на првом рочишту, коју би требало и образложити пошто се оснива на убеђењу судије и слободној оцени доказа. Али пошто је ова са формалне стране контумациона пресуда она се не образлаже

Законодавац је прецизно одредио шта све спада у компетенцију судије који руководи првим рочиштем, а све остало изречно забранио. Међу пословима судије првога рочишта нема ни једног који би се односио на мериторно расправљање ствари, јер је ово остављено већу или судији појединцу на усменој спорној расправи, па је стога одредба нашега законодавца о оцени доказа на првом рочишту у супротности са прописима § 334 гр. п. п. по којем прво рочиште има само технички карактер. Осим тога одредба § 492 гр. п. п. по којој се имају узети у обзир и оцену докази који су пред судом колидира и са прописом следећег § 493 по којем се писмени поднесци недоставше странке не могу узети у обзир. Узмимо случај да тужени није дошао на рочиште, али је послао суду признаницу из које се види да је тужиочево потраживање у целости или делимично измирио. Овај поднесак туженога прикључиће се списима за судију првог рочишта. Пошто се и овај поднесак налази пред судом требало би га у смислу § 492 узети у обзир, али § 493 наређује да се писмени поднесци недоставше странке неће узети у обзир. Из наведеног случаја произлази да је одредбама §§ 492 и 493 гр. п. п. *тужилац неправедно повлашћен на штету туженога*. Ако тужилац не дође на прво рочиште узео је у обзир наводи његове тужбе и оценити докази који су приложени уз тужбу, па ако према оцени поднетих доказа произлази да је тужилац у праву, на предлог туженога, донеће се пресуда у корист тужиоца иако је овај изостао са рочишта. Али ако тужени изостане са рочишта, његово писмено неће се узети у обзир, па иако је у њему поднео доказе неистинитости тужбених навода, него ће се на захтев тужиоца донети пресуда због изостанка према захтеву тужбе, па и када тужилац није навео доказе за своје тражење. Ако тужилац не дође на прво рочиште тужени може само да поднесе приговор за спречавање парнице, уколико му има места па да издејствује закључак о одбацивању тужбе, а ако нема места оваквом приговору тужени мора или да пристане на мировање поступка или да тражи пресуду за коју није сигуран да ће се донети у његову корист, јер овде судија мора да размотри тужбу не само са формалне него и са материјалне стране, као и доказе који су уз ту тужбу наведени. Према оваквом стању тужилац је увек сигуран да ће се, ако не постоји која околност која спречава парницу, а која се мора узети у обзир по званичној дужности, или ако није тражио нешто што је законом забрањено или немогуће, као и у случају да суд зна да је тужени спречен да дође каквом неотклоњивом запреком, пресуда због изостанка изрећи према његовом тражењу у тужби. Осим тога овим повлашћењем тужиоца не доприноси се процесној економији, јер се тужиоцу даје могућност да недоласком изазове мировање поступка. Према изложеном наше мишљење по овој ствари било би: 1) да је одредба § 492 нашег, односно § 396 аустр. гр. п. п. према којој се сматрају истинитим наводи доставше странке, законска презумпција постављена у циљу процесне економије и да је то битна карактеристика пресуде због изостанка, 2) да у § 492 гр. п. п. није требало унети додаток о узимању у обзир доказа који су пред судом, јер се тим мења

карактер и сврха пресуде због изостанка и првог рочишта, 3) пошто је наш законодавац овако отступио од аустријског, ми се у погледу пресуде због изостанка не можемо позивати на аустријску јуриспруденцију и коментаторе аустријског гр. п. п., 4) да услед овог додатка у § 492 овај долази у колизију са § 493 и § 334 гр. п. п. и 5) да се према одредбама §§ 492 и 493 гр. п. п. тужилац налази у повлашћеном положају према туженоме.

Пресуди због изостанка, као установи грађ. парн. поступка, приговарано је и приговара се доста у редовима правника и у ширим круговима. (Драстичан пример рђавих последица ове установе износи Ернест Отвалт у књизи „Јер они знају шта чине“, којег наводи и г. Б. Плакаловић у Браничу за јуни 1934 г. стр. 327.) Колика се неправда ове установе осећа у редовима престога света сувишно је и говорити. Један од наших познатих правних писаца практичара (др. И. Милић „Примедбе законском предлогу о грађанском судском поступку за Краљ. С. Х. С.“-Вел. Бечкерек 1926. год.) каже да је у бившој Аустрији ова установа проузроковала много злоупотреба и неоправдане штете. И у другим земљама где је свет писменији и дисциплинованији догађа се често да странка изостане са рочишта. Код нас где још има доста неписменог света, затим због удаљености села од среских и окружних места, због саобраћајних тешкоћа и економског стања нашега народа ова оваква установа много је опаснија. Доста је да странка заборави на дан рочишта, или да полуписмени достављач или дете неписменом сељаку погрешно прочита датум или сат рочишта, па да овако рђаво обавештени изгуби парницу, без своје кривице. Истина дозвољен је повраћај у пређашње стање (§ 210-214), али су услови за повраћај тешки и строги, јер изостала странка треба да докаже да је била спречена непредвидивим и неотклоњивим догађајем. Десиће се да поступајући судија у доброј намери, да свет научи тачности и уредности и одвећ строго примени законске прописе, а ако постоји случај погрешне обавештениости или заборавности, што је код нас најчешће, ту ни најблажи судија не може да помогне изосталој странци. Последице изостанка с првог рочишта заиста су одвише строге а кривица изосталог премалена је у сразмеру с тешким последицама које га сналазе. Осим тога овакве последице неоправдане су и стога што је готово увек неизвесно зашто странка није дошла на рочиште, да ли зато што је заборавила, или што је тужени заиста дужан према тужби, или што је странка погрешно обавештена о дану и сату рочишта, или што нема знања о последицама које јој прете.

У грађ. парн. поступку који је до доношења садашњег важио на територији Новосадског апелационог суда установа пресуде због изостанка много је боље била уређена. И овом (мађарском) грађ. парн. поступку, као и нашем, за основ послужио је аустријски грађ. парн. поступак. Овај угарски гр. п. п. донет је петнајест година доцније од аустријског, а за то време нарочити стручни изасланици посматрали су његово практично функционисање у Аустрији, па су своја запажања корисно употребили при изради свога грађ. парн. поступка и уклонили неке од непрактичних и некорисних установа а унели неке врло корисне реформе, као

н. пр. у погледу промене тужбе, поступка по споровима због сме-тања поседа, мандатног поступка, поступка у правним лековима и других установа гр. п. п. У погледу пресуде због изостанка увидели су да би ова установа за тамошњи свет била опасна онаква каква је у аустријском гр. п. п., па су је доста изменили. Код пропуштања првог рочишта прави се разлика да ли је рочиште пропустио тужилац или тужени. Против тужиоца не може се изрећи контумациона пресуда, него ако тужилац пропусти рочиште, на молбу туженога, суд решењем поништава позив пред суд, из разлога што по начелу усмености тужба је само припремни спис и тужба настаје тек пошто се усмено изложи на првом рочишту; стога ако тужилац не дође на прво рочиште тужба и не постоји него само позив пред суд који се због недоласка тужиоца одбија. Истим решењем којим се ништи позив пред суд тужилац се обавезује на плаћање проузрокованих трошкова туженоме (§ 439 уг. гр. п. п.). У року од 15 дана од дана пропуштеног првог рочишта тужилац може молити да се понови позив пред суд, али тужени није дужан да се упусти у парницу све док му тужилац не накнади трошкове установљене на пропуштеном рочишту (§ 439 ст. 3. уг. гр. п. п.). По истом параграфу (439 ст. 4) тужени може на првом рочишту, ако тужилац не дође, подигнути негативну прејудицијелну тужбу: да не постоји право које тужилац остварује у тужби. Према томе против шикана тужиочевих и као казну за пропуштање закон одређује дужност тужиоца да плати трошкове пропуштеног рочишта и право туженога да се не упусти у расправљање ствари док му тужилац ове трошкове не исплати. Ако прво рочиште пропусти тужени „онда ће тужени на молбу тужиоца, према захтеву тужбе, пресудом бити осуђен“ (§ 440 уг. гр. п. п.). То су одредбе које одговарају одредбама нашег § 492 гр. п. п. И поред овако реформисане установе пресуде због изостанка угарски законодавац установио је и специјалан, ремонстративни правни лек „контрадикцију“ (Einspruch) против пресуде због изостанка, којим се тужени може послужити само једанпут и по којем се и без саслушања противне странке, поново заказује прво рочиште и укида пресуда због изостанка (§ 460 уг. гр. п. п.) Верујемо да и поред тога што смо имали прилике да у пракси примењујемо прописе угарског грађ. парничног поступка, нећемо бити необјективни ако тврдимо да су прописи овога који се односе на пресуду због изостанка много целисходнији од прописа нашег и аустријског гр. п. п. Исто тако можемо казати, да је угарски законодавац на основу запажања, које су поднели експерти изаслати ради посматрања аустријског гр. п. п. у његовој практичној примени, унео у свој поступак доста нових и добрих ствари, а да се кодификатори нашег новог грађ. парн. поступка и поред практичне примене истога у једном делу наше државе нису довољно користили његовом тридесетогодишњом практичном применом. Видимо да су неки од наших нових закона новелирани после кратког времена њихове примене, па пошто и новелирање нашег новог гр. п. п. не би био први ни једини случај у тако кратком времену, мислимо да би било потребно да се одредбе нашег гр. п. п. у погледу изостанка с првог рочишта што пре

измене и саобразе потребама нашега народа, његовим схватањима правде и суда у социјалним и културним приликама. Немарност, неуредност и непослушност треба кажњавати али не на начин и са последицама које одређују §§ 492 и 493 гр. п. п.

СУДСКА ПРАКСА

Важности уговора о продаји туђе ствари.

Тужилац Радојица у тужби својој упућеној Крагујевачком Првостепеном Суду 1926. г. претставио је, да су његови претци 1913. г. од туженог Животе купили непокретно имање у селу за цену од 730 дин., да су куповну цену исплатили туженоме у потпуности и да им је тужени на ову суму издао признаницу, обезбедујући се уједно њоме да ће им издати тапију на продато имање, које им је одмах уступио у фактичну државину. Међутим 1922. године појавила се као прави сопственик продатог имања Стана, мајка туженога Животе, која је пре окончања овога спора умрла, и истиснула из државине купце помоћу полицијске власти на основу тапије од овог имања претставивши да су држаоци имања учинили дело заузећа из § 375. а крив. зак. старог. Како се продавац Живота ипак обавезао да његовим претцима одн. њему-тужиоцу као њиховом наследнику изда тапију на продато имање и како он то није хтео учинити по сили закљученог уговора ма да га је више пута опомињао, то га је тужно суду и правдајући условно убаштињење одобрено решењем суда пре постигнуте тужбе, молио суд да га осуди: да му на продато имање изда судом потврђену тапију и накнади парничне трошкове без обзира на то што је тужени продао туђе имање одн. своје мајке Стане, јер се то њега ништа не тиче, пошто се уговор онакав какав је мора испунити. А у толико пре, што је тужени сада у могућности да испуни уговор непосредно, јер је спорно имање наследио од ранијег сопственика - своје мајке, која је умрла, о чему је као доказ поднео уверење општинског суда.

Тужени Живота у одговору на тужбу и на рочиштима признао је, да је заиста продао спорно имање за означену цену, да је цену примио и да је купцима издао квиту, којом се обавезао на издавање тапије, али је тврдио, да је имање продао не као своје већ као туђе одн. као сопственост његове мајке Стане, коју он треба да наследи као једини наследник, и да је све то било познато тужилачкој страни. Да је продато имање заиста било својина његове мајке, поднео је као доказ тапију, која гласи на њено име, као и пресуду полицијске власти од 1922. г., из које се види да су купци као држаоци спорног имања истиснути из државине по тужби Станиној због заузећа. Како он-тужени није био сопственик продатог имања у времену закључења уговора и како по § 29. грађ. зак. нико не може другоме уступити више права него што сам има, као ни туђе, то је изјавио, да он није дужан нити је у могућности да изда тапију тужиоцу, па је молио суд да тужиоца одбије од тражења.

Окружни Суд у Крагујевцу пресудом својом Бр. 9961 од 8. Јуна 1933. г. одбио је тужиоца од тужбеног тражења са разлога, што тужени није могао продавати спорно имање, које је било својина његове матере Стане према приетним доказима, јер по § 20. грађ. зак. „што ко сам нема, оно не може ни другом дати“.

По правном леку тужиоцем, Београдски Апелациони Суд поништио је ову пресуду због судске надлежности и препоручио Окружном Суду да списе упути Среском суду као надлежном према вредности спора.

Срески суд у Крагујевцу после извиђања спорне ствари на рочишту, донео је пресуду 16. Јануара 1934. г. П. бр. 88/34., којом је уважио шужбено тражење и туженог Животу осудио да тужиоцу Радојици изда тапију на продато имање. Разлози у пресуди Среског суда гласе:

„Признањем туженог Животе — § 180. гр. с. п. утврђено је, да је она заиста продао спорно имање правопредходницима тужиоца за суму од 730 дин., да је новац у потпуности примио и о овоме издао квиту, по којој је се обавезао, да кушу и тапију изда на продато имање.

Према оваквом стању ствари на туженоме као продавцу лежи терет, да

купца начини власником продатог му имања и да му на исто и тапију изда §§ 651., 292., 293. и 294. грађ. зак.

То што спорно продато имање, према одбрани туженог, у моменту продаје није било својина продавца Животе, већ туђа, његове мајке, по нахођењу Суда не мења стање ствари, јер прописима грађанскога закона, *продаја туђих ствари није забрањена* - §§ 538. и 660. грађ. зак., нити се оваква продаја противи одредбама § 29. грађ. зак., пошто уговор о продаји туђих ствари, важи као и сваки други уговор само између уговарача не дирајући у права трећих. Отуда и извршење оваквог уговора, у зависности од права трећих лица, може бити или непосредно или посредно.

Како је у овом конкретном случају уверењем општине Ч. од 10. марта 1933. г. бр. 815 као јавном исправом § 187. и 188. гр. с. п. утврђено, да је ранији власник спорног имања удова Стана (мати туженог) умрла, оставивши туженог, као свог јединог наследника, то је тужени Живота добио сада својство власника спорног имања и по томе основу дужан је своју обавезу према купцу непосредно извршити и издати му тапију на спорно имање.

Приговор туженога, да је купац у времену куповине знао, да му тужени продаје туђе имање, без утицаја је на стање ствари, пошто би ово питање као предмет особене оцене могло доћи у обзир само тада, када тужени не би могао уговор непосредно извршити, што овде не стоји, јер је тужени спорно имање наследио, те је тиме дошао у могућност да уговор непосредно изврши.

Приговор туженога, да уговор у питању нема законске важности по томе, што је он продао спорно имање као будуће наслеђе за живота своје мајке, неуместан је као не доказан, јер се то из квите туженога не види, већ на против из садржине односне квите види се, да је тужени спорно имање продао у своје име као своје“...

На ову пресуду изјавио је незадовољство тужени Живота и, позивајући се опет на пропис § 29. гр. зак., тврдио да ова продаја спорног имања нема законске важности и да није дужан издати тапију тужиоцу.

Београдски Апелациони Суд међутим пресудом својом Р. бр. 3180 од 2. јуна 1934. г. *оснажио је* ову пресуду Среског суда као на закону основану.

У приказаном спорном случају, који је прошао кроз све инстанције и стадијум судске процедуре, поставило се питање о важности уговора о куповини и продаји туђе ствари, које је судска пракса, као што смо видели, на описан начин расправила па је од интереса изложити, чиме се образложавала важност оваквог уговора и могућност његовог извршења с обзиром на то, да по истакнутом питању постоје два противна гледишта. Ради потпунијег одговора на ово питање, потребно је предходно дати одговор на друга питања, која долазе у обзир у вези са овим питањем, а на име: да ли је ово питање регулисано позитивним законским прописима; ако није регулисано, има ли овакав уговор законске важности; може ли се тражити раскид његов по том основу што има за предмет туђу ствар; да ли су овакви уговори дозвољени и могући по закону и каква су права и обавезе уговораца, ако се уговор не може непосредно извршити онако како гласи а један уговорач захтева његово извршење?

Питање, да ли има законске важности уговор о продаји туђе ствари, није једнако регулисано у законодавствима појединих држава. У римском праву овакав уговор није био ништаван *inter partes*. По аустријском праву продаја туђе ствари такође вреди, ма да нема изричног прописа о томе. Али по аустријском, исто као и по римском праву, сам уговор не преноси својину ни *inter partes* ни у погледу трећих лица, већ се својина преноси предајом-традицијом ствари, те егзистенција самог уговора, о коме је овде и реч, није у зависности од предаје, већ то може бити обратно, ако треба креирати какво стварно право, а питање о његовом испуњењу сасвим је друго питање. Овакви уговори вреде и у немачком праву са истог разлога. По француском законодавству напротив овакви су уговори ништавни одн. рушљиви (чл. 1599. гр. з. ф.). То долази отуда т. ј. као последица тога факта, што се по њему својина *inter partes* преноси уговором и што предаја има само тај циљ, да акципијенса, који је и пре предаје стекао својину, уведе у фактичну државину и уживање ствари, па се сматра да не вреди ни сам уговор кад не вреде последице које он производи-пренос својине, услед тога што ствар није продавчева. Наравно, у погледу трећег лица, и по француском праву својина не преноси уговор него предаја.

Што се тиче нашег права, а специјално грађ. законика за Краљ. Србију, ни он, као ни његов изворник-аустријски грађански законик, не садржи изричну

одредбу о важности уговора о купо-продаји туђе ствари, али се има ипак узети, ма да постоји и противно мишљење, да такав уговор важи и по нашем праву *inter partes* и да је он за трећа лица *res inter alios acta*, јер прописима грађанског законика није забрањен, пошто се не противи ни јавном поретку ни јавном моралу, те се не коси са прописима §§ 13. и 538. у. в. § 660. гр. зак. У § 538. г. з. заиста стоји, да се уговор може само о оним стварима учинити, које међу људима пролазе, и које су могуће и дозвољене, али уговор о продаји туђе ствари није ни немогућ ни недозвољен, пошто су туђе ствари у правном саобраћају и могуће и дозвољене. Да овакав уговор важи и по нашем праву, о томе имамо уосталом потврдан одговор и у нашој правној теорији (в. на пр. проф. г. Живојина Перића), а сем тога и овај приказани случај из судске праксе јасно показује да такав уговор вредн, без обзира на пропис § 29. гр. зак., у коме је постављено правило: *peto plus iuris transferre potest quam ipse habet*, које значи само то, да један правни субјекат не може *пренети* на други субјекат више права него што сам има, а не и то, да једно лице не може закључити са другим лицем уговор, који ће бити евентуално извор за креирање стварних права, и њиме себе у том циљу обавезати, јер реч „дати“ у § 29. г. з. равна је речи „пренети“, а по нашем праву у смислу § 226. г. з., као и по аустријском, сам уговор не преноси својину ни *inter partes* ни у погледу трећих лица, него тек предаја, т. ј. за пренос својине потребна су два правна акта: *titulus* и *modus acquirendi*.

Друго је питање, да ли се може извршити уговор о продаји туђе ствари. У приказаном случају видели смо да је извршењу уговора ишла на руку та околност, што је продавац у току спора постао сопственик продате ствари на тај начин што је наследио своју мајку, чије је имање био продао, и тако, будући сопственик ствари, у могућности је сада да уговор испуни непосредно онако како гласи. Међутим, питање је, како би стајало са извршењем уговора, да продавац није стекао својство наследника у току спора, а да тужилац остане при тужбеном захтеву да се уговор испуни, т. ј. да му продавац изда тапију. Да ли би продавац у овом случају имао права да тражи раскид уговора због тога, што није у могућности да га непосредно изврши или што неће да га изврши?

Извесно је, да по нашем грађанском законнику и по претежном мишљењу, које заступа наша правна теорија, по правилу нема места раскиду уговора било због парцијалног било због тоталног неизвршења његовог од стране једног саговорача, ма да постоји и противно мишљење, те се у случају немогућности непосредног извршења уговора, може тражити његово посредно испуњење од противног саговорача у виду накнаде штете (§ 553. и сл. грађ. зак.). Према томе не само продавац, него ни купац који би имао интереса, не би могао тражити раскид уговора само по томе основу што противни саговорач неће или не може да уговор испуни непосредно. Купац нема права то да чини због тога, што у прописима који се односе на уговор о купо-продаји уопште, није учињено никакво одступање од правила постављеног у § 553. гр. зак., а продавац због тога, што се изузетци од поменутог правила, уколико постоје у §§ 656. и 657. г. з., не односе на случај продаје туђе ствари. Али питање је има ли право тражити раскид уговора продавац или купац по том основу, што је предмет продаје туђа ствар? Несумњиво, да ни купац ни продавац такво право немају с обзиром на горе наведено правило, а ово још ни са тога разлога, што такав уговор, као што је горе наведено, има законске важности и што је купац увек у могућности да продавац принуди било на непосредно било на посредно испуњење уговора. Сем тога поништај оваквог уговора не би се могао тражити ни с позивом на пропис § 538. г. з., јер такав уговор, као што је речено, није ни немогућ ни недозвољен, већ допуштен по закону, пошто је његово дејство управљено само на то, да створи за продавца обавезу да на купца пренесе својину ствари, што је свакако за њега-продавца могуће, јер он може продату ствар: или прибавити од његов право сопственика на је потом предати купцу и учинити га власником исте у смислу закљученог уговора, или уговор извршити посредно у виду накнаде штете. Наравно, да ће обим права и обавеза саговорача у овом другом случају, где је у питању посредно извршење уговора, бити различит према томе, да ли су оба или само један били при закључењу уговора *mala fide*, т. ј. да ли су оба или само један знали да је у питању пр тај туђе ствари. Тако: а) ако је продавац био *mala fide* а купац није, па онда он није могао ствар на купца пренети, онда ће продавац бити дужан да купцу врати цену ако ју је примио, јер је сада држи без основа, и да му накнади не само фактичну штету него и изгубљену корист (§§ 454., 455., 819. и 902. грађ. зак.); б) ако је купац био несавестан а продавац савестан, па продавац не буде могао ствар на купца пренети, онда купац не би

У имао право да тражи никакву накнаду штете, већ само повраћај цене ако ју је дао (§ 557. и 902. гр. зак.); и в) ако су несавесни и купац и продавац, па продавац ни у овом случају не буде могао да ствар пренесе на купца, онда купац има право тражити само повраћај онога што је дао продавцу (целу) и ништа више (§ 902. г. з.).

Из досадањег излагања јасно се види, да уговор о продаји туђе ствари вреди *inter partes* по нашем грађ. закону, јер није забрањен, и да је могуће његово извршење без повреде права трећих лица, пошто он производи своје дејство само између уговарача. Извршењу уговора не смета та околност, што има за предмет туђу ствар, јер се, према горе наведеном, уговор може испунити посредно у виду једне еквивалентне накнаде. И у случају кад би било доведено у питање право трећег лица, или кад би било чак и повређено, извршењем оваквог уговора, то своје право његов титулар може увек заштитити тужбом, уколико нема специјалних законских сметњи, а траденс, који неби могао испунити уговор а да не повреди право трећег лица, може бити увек приморан од акципијенса да уговор испуни на посредан начин, као што је горе изложено, пошто његово непосредно извршење није могуће услед повреде права трећег лица, те оваквим начином извршења важност уговора није ни мало умањена.

Тако стање ствари постоји према постојећим законским прописима, а оно је мада не у свим детаљима, илустровано у приказаном случају из судске праксе, која је стала на једно исправно и на закону основано становиште, је сваки другачији начин решења од онога, како га је расправио Срески суд својом пресудом, не би био правилан, нити би одговарао духу закона.

Илија Дрљевић
испитани судиј. канд.,
Крагујевац.

Крашко задоцнење за претрес се не може сматрати као одустанак прив. тужиоца од тужбе у см. § 236/III СКП.

По предмету кривице В. Ђ. код Среског суда за град Београд под Кпс. 699/34., због дела из §§ 300 и 301 кр. зак. обустављен је кривични поступак по § 236/III суд. кр. пост., што приватни тужилац, односно његов заступник није дошао на претрес у одређено време.

Заступник прив. тужиоца је поднео предлог да се допусти понављање поступка наводећи, да је закаснио за претрес свега 5 минута, да записничар још није био ни унео у записник констатацију о недоласку тужиоца, односно његовог заступника, већ да је само на полеђини предмета то забележио оловком; а да то није довољно да се један предмет остави у акта, односно да се по њему прекине поступак сматрајући, да је тужилац одустао од тужбе.

Заступник тужиоца је даље између осталог навео: „Овакв поступак суда пак не одговара ни духу законских прописа, ни осећају правичности, јер се њиме без потребе онемогућује тужиоцу да тражи своје право.

„Претрес по горњој кривици је био одређен за 20. јуни т. г. у 8,30 часова пре подне, а поред овога претреса истог дана суд је код истог судећег судије одредио још и следећих пет претреса...

„Према изложеном суд није имао да суди тога дана само горњу кривицу по тужби мога властодавца, већ још пет других. И када је извршено прозивање по предмету тужбе мога властодавца а странке се нису јавиле, суд је требао да пресуди следећу кривицу по реду, чије су странке биле ту.

„Тако је мериторно објаснио и препоручио и Г. Министар правде својим расписом бр. 38705/32. од 8. јуна 1932. („Браник“ бр. 6 стр. 323 од јуна 1932.)

„Није редак случај, да странке дођу у суд у означено време у позиву а да суд не отпочиње суђење у означено време. Исто тако се дешава да суд почне један претрес и исти се отегне тако и толико, да странке из следећег претреса узалуд преседе чекајући читаве сате. Па када је то допуштено услед појмљивих немогућности, онда закон би био и сувише непотпун, ако би тражио да странке баш тачно у минуту буду пред судом и ако узима да је прив. тужилац одустао од тужбе зато, што је његов заступник задоцнио на претрес за непуних пет минута“.

Међутим Срески суд је одбио горњу молбу заступника прив. тужиоца својим решењем Кпс. 699/34/14 са разлога:

„Кривични поступак обустављен је у см. § 236 од III к. п. зато што заступник

прив. тужиоца није дошао на претрес у одређени сат. У својој молби за обнављање поступка молилац наводи да је случајно задоцнио само 5 минута. Међутим, како закон тражи да молилац докаже да су га спречила несавладљиве сметње да на претрес благовремено дође, а он у овом конкретном случају није показао такве несавладљиве сметње, већ сам признаје да је задоцнио својом кривицом, то је суд донео решење као у диспозитиву, налазећи да је молба неумесна и без доказа.

„Остали наводи молиоцеви ирелевантни су, јер немају основе у закону“.

На жалбу заступника прив. тужиоца Окружни суд за град Београд решењем својим Кжбр. 29/34. поништио је горње решење Среског суда са разлога:

„Из решења Среског суда за град Београд види се да је приватни тужилац М. М. задоцнио за претрес свега пет минута. Окружни суд сматра да ово није довољан разлог за обустављање кривичног поступка, нити се тако кратко задоцнење може сматрати у см. § 236 скп. као одустанак приватног тужиоца од тужбе. Овакво решење Среског суда не одговара духу закона, ни законодавчевој тенденцији. По § 236 скп. недолазак приватног тужиоца сматра се као одустанак од тужбе, пошто својим недоласком приватни тужилац изражава вољу за обустављање кривичног поступка и овде је тенденција законодавчева да он ту вољу јасно изрази недоласком. Међутим у овом случају приватни тужилац није показао вољу да одустане од свога права гоњења, тиме што је на претрес задоцнио само 5 минута. Исто тако види се да приватни тужилац није показао вољу да од свога права гоњења одустане и из тога што је одмах по решењу Среског суда тражио повраћај у пређашње стање, али је и то овај одбио јер приватни тужилац није могао да наведе несавладљиве сметње које су га омеле да стигне на претрес у одређено време.

„Према овом решењу Среског суда не одговара тенденцији законодавчевој, духу закона као ни правичности, а исто тако ни пропису § 236 скп. те га суд са горњих разлога ништи у см. § 331 од III скп.“

Сошир В. Тренчевић
адв. припр.

По § 24 крив. зак. није предвиђено да одбрана путем силе уиошребљена ради одбијања прошив-правног напада мора бити једини начин да би се овакав напад избегао, већ само то да је ова одбрана пошребна ради одбијања напада; ништи је пак условљено да прошив-правни напад за све време трајања мора бити вршен истим срешшвом. (Пресуда Касационог суда у Београду од 11 јануара 1934 год. Кре. 1024).

У кривичном предмету противу М. И. и Б. О., због више крив. дела Окружни суд у Ужицу, пресудом својом од 3 новембра 1933 год. КЗП. 704/32, огласио је оптуженика М. О. кривим за дело из § 179 од. I крив. зак.

Ценећи одбрану оптуженика, окружни суд је нашао:

„Одбрана оптуженог Милосава, да је ово дело извршио у праведној нужној одбрани или бар у прекорачењу исте из страха и плашње, па да у његовој радњи нема кривичног дела — суд не уважава, а ово са разлога: што је за постојање нужне одбране битно да, ко одбије од себе истовремени противправни напад, повредом правних добара нападачевих нужних за одбијање овог напада. У конкретном случају окривљеник се није налазио у таквом стању, да је једини излаз из ове ситуације био повреда правног добра нападачевог, прво стога што је према напред утврђеном чињеничном стању утврђено да је окр. Милосав прошао поред куће прив. учесника Ранка и зауставио се на месту зв. на раскришћу седајући на зид прив. учесника Ранка, и кад је овај изишао са коцем у руци и опсовао му мајку лоповску и на њега замахнуо коцем а није га ударио он-окр. Милосав био је дужан да се склони и побегне и на тај начин избегне напад, и друго стога што у моменту кад је окр. Милосав повредио прив. учесника Ранка, напад од стране овога био је престао самим тим што му је колач испао из руке и није имао чим да врши напад, те оптужени Милосав није био у нужној одбрани. Исто тако суд налази да опт. Милосав није био у прекорачењу нужне одбране од препасти и страха, а ово стога што иако је био прив. учесник Ранко корпулентан човек ипак он је човек од својих 50 и више година, физички доста изнурен у стадијуму кад је снага човечија у наглим опадању, а на против окр. Милосав је у времену извршења овог дела био младић од 21 год. старости у пуном напону

снаге и способности да савлада јачег човека од прив. учесника Ранка, ово тим пре што није утврђено, да је повређени имао и секиру уза се."

По ревизији браниоца оптуженога, Касациони суд у Београду, пресудом својом од 11 јануара 1934 год. Кре. 1024, на основу § 280 Ксп. ослободио је оптуженога од оптужбе, за дело из § 179 од. 1 крив. зак., са разлога:

"Кад је први суд утврдио чињенице да је опт. Милосав био нападнут од стране прив. учесника Ранка, ударцима коцем, и да је овај напад трајао и после момента кад се од ударца Ранковог по оптуженом Милосаву колач пребио, па чак и после нанетих повреда прив. учеснику од стране оптуженог, јер су се и даље рвали по земљи све док Ранко није повикао у помоћ, а тек у том моменту опт. Милосав ово дело није учинио у нужној одбрани нити прекорачењем исте зато што је био дужан да се пред Ранковим нападом склони и побегне и зато што Ранко од тренутка кад му се колач сломио није више имао чиме да врши напад.

У § 24 крив. зак. није предвиђено да одбрана путем силе употребљена ради одбијања противправног напада мора бити једини начин да би се овакав напад избегао, већ само то да је ова одбрана потребна ради одбијања напада. Исто тако у овом пропису није условљено да противправни напад за све време трајања мора бити вршен истим сретством а још мање да мора бити вршен каквим оруђем.

Па како је према чињеничком стању утврђеном од стране првог суда Ранков напад на Милосава био је противправан, а започет ударцима коцем по глави, што је код нападнутог Милосава морало изазвати препаст и страх, то и дело опт. Милосава, ма да је овај прекорачио границе потребне да се напад одбије, није кажњиво према § 24 од. III крив. зак.

Према томе окружни суд је одлуком својом о питању има ли околности које искључују кажњивост учинио повреду материјалног закона предвиђену у § 337 бр. 1 б) скп.

Стога је Касациони суд према § 346 бр. 3 скп. уважио ревизију опт. Милосава и пресуду окружног суда по II делу поништио и према § 346 од. II скп. опт. Милосава на основу § 280 скп. по оптужењу за ово дело ослободио од оптужби плаћања трошкова крив. поступка а оштећеника за своја крив. правна потраживања по § 297 од. II скп. упути на парницу-не мењајући пресуду окр. суда у осталим њеним деловима.

Отстрањивање жига са употребљених таксених марака и продаја њихова после отстрањивања, чине једно кривично дело, инкриминисано по § 228 крив. зак. у идеалном стицају са делом из § 226 крив. зак. (Пресуда Касационог суда у Београду од 3 априла 1935 год. Кре. 293).

У кривичном предмету противу В. О. и Д. П., због дела из § 297 од. 2 § 228 крив. зак., Окружни суд за град Београд пресудом својом од 11 септембра 1934 год. КЗП. 702/34, огласио је опт. Д. П. кривим, што је од оптуженог В. О. примио једном већ употребљене марке, са њих вештачким путем жигове отстрањивао, на исте стављао гумирабику и давао им изглед неупотребљених марака, па их затим продавао Г. В. и другим лицима, као да су ове марке исправне, налазећи да је тиме учинио два дела преступа прављења и употребе лажних исправа предвиђене и кажњиве по §§ 226 и 228 у в. § 62 кр. зак.

Касациони суд у Београду, разматрајући овај кривични предмет по изјављеним ревизијама, пресудом својом од 7 априла 1935 год. Кре. 393, по службеној дужности, поништио је пресуду Окружног суда према опт. Д. П. налазећи да њихова радња чини једно кривично дело из § 228 у идеалном стицају са делом из § 226 кз. са разлога:

"Поводом решавања по овим ревизијама Касациони суд је приметно да је Окружни суд на штету оптуженика Драгослава учинио повреду материјалног закона из т. 2 § 337 ксп. јер је суд погрешно узео да у радњи оптуженика стоје два одвојена кривична дела из § 228 и § 226 кз. Напротив, радња оптуженика, која се састоји у отстрањивању жига са употребљених таксених марака и затим у продаји њиховој после отстрањивања, чини једну органску целину и не може се раздвајати на две одвојене радње, пошто оне међусобом нису ничим раздвојене ни временом ни одвојеним умисљајем оптуженика, већ напротив поред јединства времена, јер су једна за другом следовале, оне су међу собом повезане и јединством умисљаја, који је био на то управљен да острани жигове и да тако преправљене марке пусти у промет продајом. Према томе радња оптуженика садржи у себи једно кривично дело, инкриминисано по § 228 кр. зак. у

идеалном стицају са делом из § 226 кр. зак. — 61 кр. зак. Стога је Касациони суд на основу § 338 од 5 ксп. због ове повреде материјалног закона из тач. 2 § 337 ксп. поништио пресуду Окружног суда према опт. Драгославу у погледу квалификације и казне и на основу § 346 тач. 3 ксп. осудио оптуженика на казну за једно дело из § 228 у в. § 226 кр. зак. као што у диспозитиву гласи.

По § 304 крив. зак. заблуда је, као недосташак свести о неистинитости онога што се износи или проноси, релевантна само у случају, ако се овај недосташак свести о неистинитости не може учиниоцу уписати у нехат. (Пресуда Касационог суда у Београду од 22 фебруара 1934. год. Кре. 68).

Уважујући захтев Врховног Државног тужиоца за заштиту закона, цитиран у предњим одлукама, Касациони суд је нашао:

„Окружни суд је нашао да према опт. Др. Ј. нема места примени § 304 к. з. наводећи као разлог, да је за примену овога прописа потребно „да се тврђење оптужениково оснива на таквим околностима и чињеницама на основу којих је он могао објективно стећи уверење о томе да су инкриминисани изрази за које је оптужен истинити.“ Овакво схватање појма заблуде нетачно је. Општи појам заблуде дефинисан је у § 19 к. з. по коме је заблуда недостатак свести о ма коме од битних обележја бића кривичног дела, била она стварне или правне природе. У § 304 к. з. овај општи појам о заблуди сужен је само у толико што је према овом пропису заблуда као недостатак свести о неистинитости онога што се износи или проноси релевантна само у случају ако се овај недостатак свести о неистинитости не може учиниоцу уписати у нехат. Међутим и према § 304 к. з. као основни елеменат у појму заблуде јесте недостатак свести а овај моменат је искључиво субјективне природе, јер се заснива на субјективној оцени чињеница из којих се изводи закључак да је истина оно што се тврди. Према томе, при оцени питања да ли је било места примени § 304 к. з. према опт. Др. Ј. суд је био дужан да оцени: 1, да ли је он знао да су његови инкриминисани наводи неистинити у погледу проношених чињеница; 2, па ако би утврдио да он за ову неистинитост није знао, онда да цени да ли му се то незнање може уписати у нехат, јер ако је оптужени стекао уверење да су те чињенице истините услед свога нехата, заблуда би била ирелевантна. Због тога, тек по оцени свега тога може се донети правилна одлука о примени или непримени § 304 к. з. на овај конкретни случај. Оваквом пак оценом питања о постојању заблуде какву је позивајући суд дао, суд је повредио закон у пропису § 304 к. з.“

Према § 311 од. II к. з., и код дела која се гоне по службеној дужности истинитост чињеница може се доказивати и другим доказним средствима, а не само правоснажном осудом ако гоњење није допуштено или није изводљиво. (Пресуда Касационог суда у Београду од 22 фебруара 1934. год. Кре. 68).

Поводом уважења захтева за заштиту закона Врховног Државног тужиоца, цитираног у предњим одлукама, Касациони суд је нашао:

„Кад је пак суд био нашао, иако погрешно, да би из радње приватног тужиоца претстављене у напред наведеним инкриминисаним изразима излало дело из § 318 к. з., које се извиђа и суди по службеној дужности, а по предлогу оштећениковом, онда није могао опт. Др. Ј. спречити да неистинитост својих тврђења слободно доказује, јер према § 311 од. II к. з. и код дела која се гоне по службеној дужности истинитост чињеница може се доказивати и другим средствима, а не само правоснажном осудом ако гоњење није допуштено или није изводљиво. Непостојање предлога за гоњење, кад је у питању дело које се гони по предлогу, претставља процесну сметњу која чини гоњење недопуштеним-§ 85 к. з. Оптуженику не може бити онемогућено да доказује истинитост свог тврђења, кад се по §§ 311 и 312 к. з. ова истинитост може доказивати, сем случајева лимитативно побројаних у § 312 к. з. Изван тих случајева остаје неокрњена слобода утврђивања истинитости проношених односно изложених чињеница. Други одељак § 311 поставља правило не о забрани таквог доказивања већ о начину како се та истинитост има утврђивати кад је предмет клевете кривично дело, које се гони по службеној дужности, а чије је гоњење допуштено и изводљиво. Чим пак гоњење таквог дела није допуштено или изводљиво ма са ког разлога, истинитост се утврђује не на начин предвиђен у II одељку § 311 к. з., јер те случајеве закон изрично изузима од тог правила, већ на начин како се-

WWW.UNILIB.RS

доказује истинитост и осталих релевантних чињеница у самом кривичном процесу који се води по делу клевете са том разликом што у том случају терет доказивања лежи само на оптуженом.“

Новчане казне изречене по закону о штампи не иду по § 42 крив. зак. у фонд за подизање и поправљање казних завода већ се по чл. 40. закона о штампима полажу државној каси, као њен приход. (Пресуда Касационог Суда у Београду од 19. маја 1933 год. Кре. 355).

Окружни Суд у Крушевцу пресудом својом од 4. марта 1933 год. Кшт. 3/2 осудио је опт. М. М. и К. Љ. због дела из чл. 52 зак. о штампи, на плаћање новчане казне у корист фонда предвиђеног у § 42 крив. зак.

Касациони Суд у Београду, разматрајући пресуду окр. суда по изјављеним ревизијама, а по службеној дужности, нашао је: да је окружни суд применом § 42 крив. зак. према оптуженима повредио материјални закон из тач. 3. § 337 крив. суд. пост. Ово с тога, што се препис § 42 крив. зак. примењује само на новчане казне изречене по кривичном законнику, а не и по закону о штампи. Јер је, закон о штампи, као специјалан закон, предвидео у своме чл. 40, да се све новчане казне изречене по закону о штампи полажу државној каси, као њен приход, у року од 8 дана по извршности пресуде. Тако исто погрешно је окружни суд, што је оптуженима досуђену новчану казну, у случају немогућности наплате, заменио казном затвора, јер ову замену новчане казне, закон о штампи, као специјалан закон, ни једним својим прописом не предвиђа“.

Са ових разлога, Касациони Суд је на основу тач. 3. § 346 у вези § 338 од V и § 352 крив. суд. пост. поништио пресуду окружног суда и изрекао нову своју пресуду.

Нема места продаји имовине, на којој постоји излучно право, пре него што се ово питање расправи у посебном спору. (Закључак Касационог суда у Београду од 8 априла 1935 год. Рек. 208).

У предмету стечаја С. Т., а поводом истакнутог тражења управитеља и чланова веровничког одбора ради уновчења имовине стечајне масе, Срески суд у Алексинцу закључком својим од 5 децембра 1934 год. Р. 3822, одобрио је управитељу стечајне масе, да може приступити уновчењу целокупне имовине ове стечајне масе, са разлога:

„Судија налаже, да за уновчење имовине ове стечајне масе не постоји никакве препреке. Стечајни суд одлажући заказану продају одлуком својом од 18 јуна 1934 год. као разлог за одлагање навео је то што постоји тражење излучења извесног дела имовине од стране сина стечајног дужника које му припада као задругару, и што чије решено питање статуса стечајног дужника.

Како је пак питање статуса стечајног дужника решено правомоћним закључком стечајног суда Ст. 26/1932/20 од 26 јуна 1934 год. на тај начин што је стечајни дужник одбијен од тражења да се застане са уновчењем стечајне имовине и да му се имовина преда на руковање у смислу § 1 закона о заштити земљоралника, и како је истакнуто излучни захтев од стране Младена сина стечајног дужника очигледно неоснован и дат једино у циљу одуговлачења рада по овој стечајној маси, а баш и да није очигледно неоснован, по нахођењу судије с обзиром на његову садржину, и с обзиром на наређење § 43 ст. II. стечајног закона, право именованог Младена на излучење, ако би га он у грађанској парници на коју је упућен закључком судије од 4 ов. м-ца Р-3821/1934 утврђено, ни у колико не би било оштећено уновчењем имовине ове стечајне масе, јер би имао право да се према поменутом законском пропису подмири из суме која би се продајом стечајне имовине добила.

Исто тако ни истакнути захтев за разлучивање од стране Христине и Томаније кћери стечајног дужника, не могу бити препрека за уновчење масене имовине, јер своје право ако га буду утврдиле у парници на коју су упућене закључком судије од 4 ов. м-ца Р-3822/1934 г. могу остварити из новца добијеног продајом масене имовине.

Апелациони суд у Београду, решавајући по рекурсива стеч. дужника и др., закључком својим од 15 јануара 1935 год. Пл. 34, укинуо је горњи закључак среског суда у Алексинцу са разлога:

„Да је суд погрешно одобрио продају односне имовине позивајући се на пропис § 43 ст. 2. стеч. зак. пошто се овај став може применити само у случају када је ова имовина већ продата; а не и тада када на ову имовину полаже неку своје различно право. Па када овде поверилац Младен полаже различно право на имовину стечајног дужника Трајка; и ако је закључком тога суда упућен на спор, да то своје право и докаже, — то није било места, а ни законског ослоња, да се и ова излучна имовина изложи продаји све дотле, док се особеним спором не расправи питање о својини те имовине § 43 I ст. стечај. закона и § 218 грађ. закона.

Што се тиче навода у рекурсу стеч. дужника: да његов статус није расправљен, Апелациони суд налази, да је неуместан са истих разлога изложених у нападнутом закључку; па је и донео одлуку као у диспозитиву свога закључка.

Касациони суд у Београду, решавајући по рекурсу управитеља стечајне масе, закључком својим од 8 априла 1935 год. Рек. 208, потврдио је горњи закључак Београдског апелационог суда, са разлога:

„Управитељ стечаја у свом рекурсу побија закључак Београдског апелационог суда Пл. 44/35 наводећи да захтев за излучивање не може бити сметња за одређивање продаје, јер потражилац излучења, и када би доказао своје излучно право, могао би се намирити из добијеног новца од продатог имања. Ценећи овај навод Касациони суд је нашао, да је Апелациони суд у побијаном закључку правилно решио, да нема места продаји имовине, на којој постоји излучно право, пре него што се ово питање претходно не расправи у засебном спору, јер оваква, продаја не би имала законског ослоња, и противила би се § 43 ст. I стеч. зак.“ и § 218 грађ. зак.

Остале рекурсне наводе, Касациони суд није ценио, јер су исти били предмет оцене Апелационог суда, који је исте правилно оценио и своју одлуку о томе довољно образложио.

По § 594 од III грађ. парн. пошт. призивни је суд дужан, кад потврђује пресуду првог суда, да изрекне: да ли вредност спорног имања прелази 5000 динар.; јер ипак недостатак чини пресуду призивног суда ништавном по § 571 т. 9 у в. § 597 т. 1 грађ. парн. пошт. (Закључак Касационог суда у Београду од 14 марта 1935 г. Рев. 124).

У правној ствари тужилачке стране С. Ж. противу М. Г., због раскинућа уговора о заједници, Окружни суд у Крагујевцу пресудом својом од 19 априла 1934 год. По 201, пресудио је, да се уговор закључен између парничара, а потврђен код неспорних дела судије Крагујевачког првостепеног суда од 24 марта 1935 год. Бр. 15591 раскине, због неиспуњења од стране туженика.

Београдски Апелациони суд, као призивни суд, решавајући по призиву тужене стране закључком својим од 30 новембра 1934 год. Пл. 319 потврдио је горњу пресуду среског суда, али у диспозитиву своје пресуде није изрекао, да ли вредност спорног имања прелази 5000 динара.

Касациони суд у Београду, као ревизијски суд, погодом ревизије тужене стране, а по службеној дужности, закључком својим од 11 марта 1935 год. Рев. 124, укинуо је нападнуту пресуду призивног суда, са разлога:

„По § 595 од III гр. п. п. призивни суд је дужан кад потврђује пресуду првостепеног суда да изрекне, да ли вредност спорног предмета о коме је он одлучио прелази 5000 динар.

Из нападнуте пресуде не види се да је призивни суд означио колика је вредност спора. Такав недостатак чини пресуду призивног суда ништавном у смислу § 571 т. 9 у в. 597 т. 1 гр. п. п.

Стога а на основу § 604 гр. п. п. т. 1, Касациони суд је донео предњи закључак.

Позивање инштабулисаних поверилаца на јавну продају по § 478 грађ. суд. пошт. има се извршити на начин прописан у § 370 грађ. суд. пошт. (Одлука Касационог суда у Београду од 23 новембра 1934 год. Рек. 1772).

На дан 25 јуна 1934 год. од стране извршних органа Управе града Београда извршена је јавна продаја имовине М. С. Противу ове продаје жалио се З. Г. са разлога, што на продају није уредно позват, нити му је извршна власт продају саопштила онако како то предвиђа § 370 г. с. п.

Окружни суд за град Београд, решењем својим од 11 октобра 1934 год. По. 2148/34, оснажио је ову јавну продају а жалбу одбацио, са разлога:

„Тужбени наводи да тужиља није уредно позвана на јавну продају, нити да власт у погледу саопштавања јавне продаје поступила није према пропису § 370 г. с. п. не стоје, јер § 370 говори само о томе како ће се извршити предаја извесних судских аката, и тај пропис се не односи на поступак извршења нити му у овом случају има места. По § 478 г. с. п. извршна власт дужна је бар на 4 дана пре продаје позвати интаб. повериоце. Из акта извршног одељка Бр. 31237 види се да је тужиља на продају благовремено позвата саопштењем, као и то да јој је то саопштење, као неписменој, саопштено преко заклетог органа извршне власти у присуству двојице сведока. Према томе, да су испуњени услови које прописује § 478 г. с. п.“

Касациони суд у Београду, разматрајући горње решење суда по жалби тужилачке стране, примедбама свога III одељења од 23 новембра 1934 год. Рек. 1772, поништио је горње решење окружног суда, са разлога:

„По § 478 гр. п. п. извршна власт дужна је да интабулисани повериоце позове на јавну продају бар на четири дана пре него што иста има да се одржи, са позивима истих има да се изврши на начин прописан у § 370 гр. с. п. Из акта-огласа извршног одељка Управе гр. Београда бр. 31.237/34 види се, да тужиља Захарији јавна продаја означена у пом. огласу није правилно саопштена, јер није написано њено име нити је она поред њега ставила крст, најзад оно лице — службеник, који је имао да изврши саопштење продаје није оверио.“

Јован Д. Смилјанић
секретар Касационог суда.

За процену вредности спорног предмета ради наплате таксе надлежна је пореска, а не судска власт. (Касациони Суд у Београду, Р-62 од 23 фебруара 1935 год.).

По спору Вука П. Противу Николе Ш. због повраћаја државине непокретног имања, тужени је оспорио вредност, па је зато Срески Суд у Прибоју актом умолио Пореску Управу у Прибоју да изврши процену спорног имања путем вештачења, а саобразно §§ 246-260 грађ. суд. пост., као што то предвиђа чл. 23 з. о таксама и Таксени правилник од 1913 год. Међутим Пореска Управа у Прибоју одбила је од себе надлежност са разлога што су пореске власти у смислу тач. 4 чл. 23 такс. правилника из 1913 године дужне извршити вештачење само ако се вештачење има извршити ван седишта суда, а у месту (седишту суда) нема ни среског ни градског судије.

Како се Срески Суд у Прибоју није сложио са предњом одлуком Пореске Управе у Прибоју, то је одбијајући од себе такође надлежност, јер се спорно имање налази ван седишта суда, молио Касациони Суд да овај сукоб надлежности реши.

Решавајући овај сукоб надлежности, Касациони Суд је нашао: „да је за процену спорног имања надлежна Пореска Управа у Прибоју према наређењу чл. 23 правилника за извршење закона о таксама, пошто среске и градске судије по закону о среским и грађанским судовима, обнародованом 3 марта 1911 године (Српске новине бр. 49) више не постоје.“

Иван Д. Пешковић
секретар Касационог суда.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

З А П И С Н И К

VII седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 27. марта 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови: Савко Дуканац, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олип, Владимир Симић, Милан Живадиновић, Сима Алкалај, Љубиша Димитријевић, Лука Пешић, Драгослав П. Ђорђевић, Младен Цинцар Јанковић, Др. Видан Благојевић.

Извинили се: Милорад Павловић; на путу су: Др. Иван Рибар и Тришко Жугић.

Заменик претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Владимиру Симићу да реферире по предметима из свога делокруга. Након реферата секретара Симића доноси се ове одлуке:

Одобрава се Александру Алексијевићу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

По тражењу уписа у именик адвоката Саве Ракина решено је, да се предмет преда на реферат Драгославу П. Ђорђевићу.

Брише се из именика адвоката Др. Шефкија Бехмен, адв. из Београда због одрицања. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређује се Божидар Влајић, адв. из Београда.

Одобрава се Живојину Миловановићу, адв. из Београда, пресељење из Београда у Вел. Орашје. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређује се Јован Велимировић, адв. из Београда.

Одбија се Др. Драгољуб Росић, адв. из Шапца од тражења пресељења адв. канцеларије из Шапца у Владимирце, пошто овакво пресељавање забрањује § 3. Зак. о адв., јер није прошло 5 година одкако је био судија у Владимирцима.

Одобрава се Димитрију В. Богдановићу упис у именик адв. приправника на вежби код Миливоја Перића, адв. у Смедереву.

Одобрава се Божидару Стојковићу упис у именик адв. приправника на вежби код Војислава Љ. Павловића, адв. у Београду.

Одобрава се Николи М. Ристићу упис у именик адв. приправника на вежби код Милосава Ристића, адв. у Београду.

Одобрава се Марселу Калефу упис у именик адв. приправника на вежби код Бранислава Лугомирског, адв. у Гор. Милановцу.

Одобрава се Милану Томићу упис у именик адв. приправника на вежби код Николе Радовића, адв. у Београду.

Прима се на знање да је Нићифор Савајски, адв. приправник ступио у суд на приправничку вежбу.

Заменик претседника даје реч секретару Љубиши Димитријевићу да реферире по предметима из свога делокруга. Након реферата секретара Димитријевића доноси се одлуке по тужбама адвоката, које се по закону не могу објављивати.

Решено је да се од Задужбине Николе Спасића тражи смањење кирије за коморин стан.

Др. Јанко Олип реферире о стању у коме се налази адв. тарифа. Реферат се прима знању.

Пошто је дневни ред седнице исцрпљен Заменик претседника закључује седницу у 8.10 час. по подне

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи присутних чланова и овера заменика претседника и секретара).

З А П И С Н И К

VIII седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 10. априла 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олип, Др. Видан Благојевић, Владимир Симић, Милан Живадиновић, Сима Алкалај, Лука Пешић, Драгослав П. Ђорђевић, Милорад Павловић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Заменик претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Владимиру Симићу да реферише по предметима из свога делокруга. По реферату секретара Симића доносе се ове одлуке:

Одбија се молба Саве Ракина за упис у именик адвоката, пошто не испуњава услове ни по старом ни по новом закону о адвокатима у смислу реферата члана одбора Драгослава П. Ђорђевића.

Одобрава се Тодору Љ. Поповићу упис у именик адвоката са седиштем у Рековцу.

Одобрава се Милану Ж. Аранђеловићу упис у именик адв. приправника на вежби код Владимира Мишића, адв. у Београду.

Одобрава се Радомиру Кузмановићу упис у именик адв. приправника на вежби код Миодрага Кузмановића, адв. у Београду.

Одобрава се Мирку Антоновићу упис у именик адв. приправника на вежби код адвоката Боровоја Ч. Марковића у Београду.

Одобрава се Драгутину Ц. Лукићу, адв. припр. прелаз из канцеларије адвоката Владимира Мишића у канцеларију адвоката Михаила Ст. Николића у Београду, ради продужења вежбе.

Како секретар Љубиша Димитријевић није могао доћи на седницу о чему је благовремено известио, заменик претседника даје реч шефу канцеларије Радомиру Стоиловићу да реферише по предметима из делокруга секретара Димитријевића.

По реферату шефа канцеларије Стоиловића доносе се одлуке по тужбама адвоката које се по закону не могу објављивати.

Прима се згњу акт Управе задужбине Николе Спасића од 29. марта 1935. год. заведен у Комори под Бр. 643 од 1. априла 1935. год. којим управа извештава Комору, да ће јој од 1. маја 1935. год. до 1. маја 1936. год. рачунати на име закупнине 2.800.— дин. месечно више 150.— дин. месечно за воду и остале општинске дажбине.

По тражењу Среског суда из Владимираца Бр. Су 201/35. од 5. априла 1935. год. заведеном у Комори под Бр. 681 од 8. априла 1935. год. решено је:

Да се Среском суду достави мишљење Коморе у том смислу, да Др. Драгољуб Росић, адв. из Шапца, нема право да врши адвокатуру у Владимирцима, јер се томе противи пропис § 3. зак. о адвокатима, пошто је Др. Росић све до фебруара 1934. год. био судија пом. Среског суда;

Како је дневни ред седнице исцрпљен, то заменик претседника Милан Драговић исту закључује у 8 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи присутних чланова и овера заменика претседника и секретара).

З А П И С Н И К

IX седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 8. маја 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Савко Дуканац, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олип, Др. Видан Благојевић, Милорад Павловић, Милан Живадиновић, Сима Алкалај, Љубиша Димитријевић, Драгомир Ивковић, Лука Пешић и Драгослав П. Ђорђевић.

Заменик претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Љубиши Димитријевићу да реферише по предметима.

Одобрава се Арсину Љ. Милоју упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

Одобрава се Костићу Т. Ђорђу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Трстенику.

Брише се из именика адвоката Живковић Др. Андра, адв. из Јагодине под 16. априлом 1935. год. услед смрти. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређује се Анастасијевић Лазар, адв. из Јагодине.

Брише се из именика адвоката Обрадовић Божидар, адв. из Београда под 30. мартом 1935. год. због ступања у државну службу. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређују се: Николић Манојло и Минчић Тодор, адв. из Београда.

Одобрава се Николи В. Кривокапићу упис у именик адв. приправника на вежби код Живановића Љубомира, адв. у Кучеву.

Одобрава се Имру Мил упис у именик адв. приправника на вежби код Павловића Саве, адв. у Београду.

Одобрава се Милићевићу Живадину упис у именик адв. приправника на вежби код Мишића Владимира, адв. у Београду.

Одобрава се Путниковићу П. Велимиру упис у именик адв. приправника на вежби код Лукића Др. Живана, адв. у Београду.

Одобрава се Токмаковићу Милораду упис у именик адв. приправника на вежби код Мартиновић Арсенија, адв. у Београду.

Одобрава се Грегорићу Ц. Данилу упис у именик адв. приправника на вежби код Фотића Милана, адв. у Београду.

Одобрава се Мухамедагићу И. Ибрахиму упис у именик адв. приправника на вежби код Цвијановића Милана, адв. у Београду.

Брише се из именика адв. приправника Анђелић Милосав под 10. мартом 1935. год. по одјави.

Доносе се одлуке по тужбама адвоката, које се по закону не могу објављивати.

Пројекат уводног закона и закона о извршењу дат је Живадиновићу Милану, адв. да проучи и стави примедбе.

Драговић реферише о посети Тасе Марковића због тарифе. Реферат се прима знању.

Пошто је дневни ред седнице исцрпљен то Заменик претседника исту закључује у 8.15 час по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи присутних чланова и овера заменика претседника и секретара).

З А П И С Н И К

X седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 22. маја 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олић, Тришко Жугић, Др. Видан Благојевић, Милорад Павловић, Милан Живадиновић, Љубиша Димитријевић, Лука Пешић, Драгослав П. Ђорђевић, Младен Цинцар Јанковић.

Заменик претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Љубиши Димитријевићу да реферише по предметима.

Одобрава се Калановићу М. Војиславу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

Брише се из именика адвоката Лугомирски Бранислав, адв. из Гор. Милановца под 22. априлом 1935. год. услед смрти. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређује се Сретеновић Лазар, адв. из Гор. Милановца.

Брише се из именика адвоката Велибор Гинић, адв. из Београда под 3. мајем 1935. год. услед ступања у државну службу. За преузиматеља његове адв. канцеларије одређује се: Јовановић Угљеша, адв. из Београда.

Одобрава се Бандић М. Олги упис у именик адв. приправника на вежби код Стојана Нешића, адв. у Београду.

Одобрава се Обрадовић Крстивоју упис у именик адв. приправника на вежби код Којадиновића Стевана, адв. у Шапцу.

Одобрава се Димитријевићу Љубивоју упис у именик адв. приправника на вежби код Стефановића Михаила, адв. у Београду.

Одобрава се Тренчевићу Сотиру упис у именик адв. приправника на вежби код Маруцића Антонија, адв. у Београду.

Брише се из именика адв. приправника Марковић Др. Милан под 1. априлом 1935 год. услед ступања у државну службу.

Прима се на знање да је Стефановић Д. Миљивоје, адв. приправник ступио 1. маја 1935. год. у суд на приправничку вежбу.

Прима се на знање да је Катаривас М. Хаскел адв. приправник ступио 10. маја 1935. год. у суд на приправничку вежбу.

Прочитан је акт Вој. Бранисављевића о заступању Коморе по крив. Кесеровића Тихомира из Кладова и одлучено да се објави преко часописа.

Усваја се молба Бранисављевића Бр. 909, да се пише Ср. суду у Кладово да му одобри преглед аката због тужења пискарача.

WWW.UNILIB.SR

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Прочитана је престапка адв. Бранисављевића Бр. 907 и одлучено да му се изда генерално овлашћење Коморе за заступање против пискарача.

Прочитана је престапка адв. Бранисављевића бр. 908 и одлучено да се пише Команданту Жандармерије преко Мин. Војке и Морнарице.

По реферату Димитријевића Љубише секретара доносе се одлуке по тужбама против адвоката које се по закону о адвокатима не могу објављивати.

Престапка Др. Вукчевића, адв. прочитана је и одлучено, да се упути Мини-старству Правде.

Усмено се саопштава да није на стварној вежби адв. приправник Перих Бошко из Шапца већ у Паризу и гђа Огорелица код адв. М. Вукосављевића, која никада није на стварном раду у канцеларији или ван ње.

Пошто је дневни ред седнице исцрпљен то Заменик претседника исту закључује у 8 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи присутних чланова и овера Заменика претседника и секретара).

ЗАПИСНИК

XI седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 5. јуна 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Савко Дуканац, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Тришко Жугић, Др. Видан Благојевић, Владимир Симић, Милан Живадиновић, Љубиша Димитријевић, Лука Пешић, Драгослав П. Ђорђевић, Младен Цинцар Јанковић, Др. Јанко Олић, Сима Алкалај и Милорад Павловић.

Заменик претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Владимиру Симићу да реферише по предметима из свога делокруга.

По реферату секретара Симића доносе се ове одлуке:

Одобравају се президијална решења Бр. 982/35. и Бр. 992/35. о брисању из именика адвоката Милана Симоновића, адв. из Крушевца и Алексе Димитријевића, адв. из Крагујевца, с тим да су за преузиматеља канцеларије Милана Симоновића постављени Бранислав Јаношевић, адв. из Крушевца и Крста Радовановић, адв. из Београда, а за преузиматеља канцеларије Алексе Димитријевића Душан Јанићијевић, адв. из Крагујевца.

Одобрава се упис у именик адв. приправника Др. Кајону Јешуи на вежби код Михаила Миликића, адв. у Београду.

Одобрава се упис у именик адв. приправника Дамјану Ђурићу на вежби код Моше С. Алкалаја, адв. у Београду.

Одобрава се Живадину Шулејићу упис у именик адв. приправника на вежби код Радула Чогурића, адв. у Паланци.

Одобрава се Нику Роловићу упис у именик адв. приправника на вежби код Николе Роловића, адв. у Београду.

Одобрава се прелаз Веселину Бингулцу, адв. приправнику из Београда из канцеларије Миодрага Поповића у канцеларију Др. Младена Радуловића адв. у Београду.

Одобрава се Велибору Ј. Филиповићу упис у именик адв. приправника на вежби код Павла Миљакковића, адв. у Београду.

Брише се из именика адв. приправника Станко Трифуновић под 25. мајем 1935. год. пошто жели да ступи у суд на вежбу.

Одобрава се Ивану М. Калабићу упис у именик адв. приправника на вежби код Милоша Вукићевића, адв. у Београду.

Одбија се Милан Ж. Пурић од тражења уписа у именик адв. приправника на вежби код Драгише Здравковића, адв. у Београду, пошто се налази у служби код Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга.

Брише се из именика адвоката Угљеша Јовановић, адв. из Београда под 31. мајем 1935. год. услед смрти. За преузиматеља канцеларије одређује се Ђорђе Ступаревић, адв. из Београда.

По акту Бр. 429/35. решено је, да се избор претседника Коморе не врши до редовне годишње скупштине, која се по закону о адвокатима мора одржати у октобру месецу ове године.

Усваја се реферат Милана Живадиновића о Уводном закону за Закон о

извршењу и обезбеђењу, с тим, да се писмени реферат достави Министарству правде.

Пошто је дневни ред седнице исцрпљен то заменик председника Милан Драговић закључује седницу у 7.45 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи присутних чланова и овера заменика председника и секретара).

З А П И С Н И К

XII седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 19. јуна 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик председника Милан Драговић, чланови: Војислав Милошевић, Савко Дуканац, Др. Миленко Стојић, Др. Јанко Олип, Тришко Жугић, Др. Видан Благојевић, Владимир Симић, Милорад Павловић, Драгомир Ивковић, Лука Пешић, Младен Цинцар-Јанковић, Др. Иван Рибар, Љубиша Димитријевић, Сима Алкалај, Милан Живадиновић.

Заменик председника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Владимиру Симићу да реферише по предметима из свога делокруга.

По реферату секретара Симића доносе се ове одлуке:

Одобрава се Драгославу Јовановићу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

Брише се из именика адвоката Манојло Николић, адв. из Београда под данашњим пошто се одрекао адвокатуре. За преузиматеља канцеларије одређује се Тодор Минчић, адв. из Београда.

Одобрава се Вадиму Бељајеву, упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Ђуприји.

Одобрава се Сергију Л. Тауберу упис у именик адв. приправника на вежби код Александра Павловића, адв. у Београду.

Одобрава се Велибору Филиповићу, адв. приправнику, прелаз из канцеларије Павла Миљаковића у канцеларију Антуна Бојанића, адв. у Београду ради продужења вежбе.

Брише се из именика адвоката Бора А. Николић, адв. из Београда под 15. јуном 1935. год. пошто се адвокатуре одрекао.

Брише се из именика адв. приправника Ђорђе Ст. Ђирић, под 30. мајем 1935. год. по одјави принципала.

Прима се знању ступање у суд на вежбу Барјактаревих Андреје, адв. приправника из Београда.

Заменик председника даје реч секретару Љубиши Димитријевићу да реферише по предметима из свога делокруга. По реферату секретара Димитријевића доносе се одлуке по тужбама против адвоката које се по закону не могу објављивати.

Како је дневни ред седнице исцрпљен, то заменик председника Милан Драговић закључује седницу у 7.15 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи чланова одбора и овера заменика председника и секретара).

З А П И С Н И К

XIII седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 10. јула 1935. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик председник Милан Драговић, чланови одбора: Војислав Милошевић, Тришко Жугић, Др. Видан Благојевић, Милан Живадиновић, Сима Алкалај, Љубиша Димитријевић, Лука Пешић, Милорад Павловић, Драгослав П. Ђорђевић, Младен Цинцар Јанковић, Савко Дуканац.

Заменик председника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч шефу канцеларије Радомиру Стоиловићу, да реферише по предметима из делокруга секретара Владимира Симића, пошто се исти није вратио са Конгреса Међународне Уније адвоката из Брисла. По реферату шефа канцеларије Стоиловића доносе се ове одлуке.

Накнадно се одобравају сва решења председништва и то:

WWW.UNILIB.RS

Решење Бр. 1187 од 24. VI. 1935. год. којим је избрисан из именика адвоката Стојић Н. Сава, адвокат из Сврљига под истим датумом пошто се адвокатуре одрекао, с тим, да му се за преузиматеља канцеларије одреди Бричкиј Наркис, адв. из Сврљига.

Решење Бр. 1201 од 25. VI. 1935. год. којим је избрисан из именика адвоката Лаковић Ј. Арсен, адв. из Београда под истим датумом, пошто се адвокатуре одрекао, услед ступања у приватну службу, с тим, да му се за преузиматеља канцеларије одреди Јовановић Јован, адв. из Београда.

Решење Бр. 1216 од 27. VI. 1935. год. којим се брише из именика адвоката Поповић Јован, адв. из Београда под 26. II. 1935. год. пошто је ступио у државну службу, с тим, да му се за преузиматеља одреди Павловић Милорад, адв. из Београда.

Решење Бр. 1233 од 2. VII. 1935. год. којим се брише из именика адвоката Мијатовић Мијат, адв. из Београда под истим датумом, с тим, да му се преузиматељ не именује, пошто у канцеларији нема несвршених предмета.

Решење Бр. 1161 од 22. VI. 1935. год. којим се одобрава Стојановићу Властимиру упис у именик адв. приправника на вежби код Галијана Фрање, адв. у Београду.

Решење Бр. 1204 од 27. VI. 1935. год. којим се одобрава Марковићу Тодору упис у именик адв. приправника на вежби код Крчевинца Димитрија, адв. у Београду.

Решење Бр. 1251 од 5. VII. 1935. год. којим се одобрава Вагнеру Љубомиру упис у именик адв. приправника на вежби код Вагнера Стевана, адв. у Београду.

За овим шеф канцеларије реферише по новим предметима па се доносе ове одлуке:

Брише се из именика адвоката Богољуб Вучићевић из Београда под 9. VI. 1935. год. као даном његове смрти, а за преузиматеља његове адв. канцеларије именује се Миољуб Мишић, адв. из Београда.

Одобрава се Марковићу М. Марку упис у именик адв. приправника на вежби код Живојина Голубовића, адв. у Београду.

Брише се из именика адв. приправника Светолик Спремић под 30. априлом 1935. године, услед ступања у државну службу.

Заменик претседника даје реч секретару Љубиши Димитријевићу да реферише по предметима из свог делокруга.

После реферата г. Димитријевића доносе се ове одлуке:

Одбија се Славко Ј. Црнојачки од тражења уписа у именик адвоката, пошто не испуњава законске услове за стицање адвокатуре из §§ 2, 3, 4 и 5 Зак. о адвокатима.

По предмету пресељења канцеларије Др. Драгољуба Росића из Шапца у Владирице решено је да се од тражења поново одбије а у вези решења Касационог суда у Београду, којим је поништено првобитно решење ове Коморе.

Одобрава се Веселину Бингулцу прелаз из канцеларије Миодрага Поповића, у канцеларију Младена Радуловића, адв. у Београду, с тим, да му се време од 1. II. до 23. IV. 1935. год. не урачуна у приправничку вежбу пошто исту у том времену није вршио према извештају ранијег принципала. Ако тражи и плати таксу издати му решење.

Затим се доносе одлуке по тужбама против адвоката, које се по закону не могу објављивати.

Решено је, да се против адвоката, који дуже времена не плате члански улог тражи забрана.

Како је дневни ред са седнице исцрпљен, то заменик претседника Милан Драговић закључује седницу у 8 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи чланова одбора и овера заменика претседника и секретара).

ИЗ ПЕНЗИОНОГ ФОНДА

Скреће се пажња члановима фонда, да је Управни одбор 19. фебруара 1935. г. донео одлуку да чланови који се обраћају молбом за повраћај права по § 8 ст. II Правила или који траже прелаз у виши платежни разред, по § 6 Правила, морају поднети лекарско уверење о стању здравља са прегледом крви и мокраће на шећер и беланчевину и то: чланови из

Београда узеће то уверење од Санаторијума Др. Живковића-Краљице Наталије ул. Бр. 84, а чланови из унутрашњости од Управника државне болнице, а ако у месту нема Државне болнице онда од Среског лекара. Ова одлука важи за све чланове, како за оне који се до данас уопште нису обраћали молбом за повраћај права, тако и за оне који су се обратили молбом, па су упућени да поднесу друкчије лекарско уверење, него што је горе наведено.

ПРИКАЗИ

Др. Мешод Доленц и Александар Маклецов: Систем целокупног кривичног права Краљевине Југославије. Београд, 1935. Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон А. Д. Стр. 320. (латиницом).

Горња књига г. г. Др. Доленца и Маклецова јесте нешто допуњен систем кривичног права објављен од стране истих аутора на словеначком језику. И ако намењен готово искључиво онима који желе кривично право учити као и онима који га желе практично примењивати, као што кажу писци у предговору за издање на словеначком језику, ипак ова књига има много шири значај. Она даје успео покушај да се у најсажетијем облику пружи нашој најширој читалачкој публици преглед и оцена свих институција кривичног права код нас.

У Уводу писци излажу материје које служе као уводне у науци кривичног права: појам кривичног права, кривично право као правна наука, основни правци у теорији кривичног права, историја, извори и систематска деоба кривичног права. У Општем делу кривичног права писци се задржавају на појму, врсти, саставним деловима, тумачењу и важењу кривичних закона, на разним правним ситуацијама везаним за кривично дело и учиниоца, на казнама, мерама безбедности и васпитним мерама и најзад на праву државе на кажњавање. На крају, у трећем, Посебном делу кривичног права, у 15 поглавља, изложили су елементе појединих кривичних дела.

Из овог Система, који је обрађен по најстрожијој научној методи, са великим научним искуством писаца г. г. Др. Доленца и Маклецова познатих криминолога, и са најширом правном литературом а који као такав заслужује особени интерес, изложимо само неколико закључака. На пр. основни правци у теорији кривичног права (стр. 10.—15.) садрже сажета излагања о постанку и значају теоретских школа кривичног права са стањем данашње науке. Дате су карактерне црте класичне, антрополошко-позитивистичке, криминално-биолошке и социолошке школе. Прво учење писци карактеришу поставком да „кривично право“ треба да се ограничи на саме казне“. Друго учење — Ломброзово и његових ученика, карактерише се тиме што тврди да „постоје нарочити злочиначки карактери који се разликују од других људи, по неким, и споља видљивим телесним и душевним аномалијама. Та психофизичка особитост рођеног злочинца (delinquento nato) неминовно га сили, да постане злочинац. Природа ствара злочинце а друштво им пружа услове и прилике да извршују кривична дела“. Треће учење полази од поставке да при оцини кривичне одговорности учиниоца од нарочите су важности његове „хабитуалне наклоности“, „његове криминогене диспозиције, т. ј. оне наклоности које би могле код заједничког деловања под утицајем околине и спољашњих фактора довести до злочина“. Четврто учење изражено је на следећи начин: По мишљењу социолога „злочин је резултат личних својстава учиниоца и његове околине, која на њега утиче. Између спољашњих чинилаца имају нарочити значај социални а особито економски фактори. Казна је само једно између средстава за сузбијање злочина, али не једино, и у никојем случају не најуспешније. Потребно је борити се, не само против већ учињених злочина, него и против узрока који су до њих довели. У том смислу помаже целисходна социална политика више него све друго.“

Најзад, као најновија, писци излажу учења Фројдова и марксистичко. За Фројдово учење кажу: „У новије доба почели су са критиком антрополошке школе и психоаналитичари (школа бечког психијатра Фројда). Док је Ломброзо приписивао нарочито значење наслеђеним наклоностима, психоаналитичари истичу у првом реду значење неспособности субјекта да се уживи у нормалан дру-

штвени живот и да реши унутрашње душевне конфликте у социалном смислу. Злочини по Фрејду више зависе од раних доживљаја у детињском добу и од даље судбине човека, него ли од биолошких фактора. При другим условима васпитања и развика, већина злочиваца не би се удаљила од социјалне норме.“ Марксистичку струју представљају на следећи начин: „Ван свих наведених смерова, који су уздрмали кривично право, настала је крајња марксистичка струја у криминологији (Турати, Колојани и Маркс—Лењина школа у Совјетској Русији). Она види прави узрок злочинима у садашњем капиталистичком уређењу друштва у класним разликама које су за њ значајне. По тој науци мора доћи до коначне победе нових друштвених начела и мора бити укинута принудна државна организација. На тај начин доћи ће и до потпуног уништаја злочина. До тог часа треба да постоји кривично законодавство само као привремено средство у борби против „класних непријатеља“, које треба учинити нешкодљивима, а пролетери морају да се путем поправљања прилагоде условима друштвеног живота. Такво једнострано теоретско схватање нема позитивног научног основа и као утопија спада међу правне заблуде“.

Исто тако веома је интересантно и инструктивно поглавље о тумачењу кривичног закона, (стр. 30. — 33.). „Закон се служи речима, па ипак није увек свака реч тако јасна, да не може доћи до сумње о значењу воље законодавчеве. Ту помаже тумачење (интерпретацио). Тумачење се не бави само тиме, да одреди општи значај речи, него да утврди прави и ако сакривени прави смисао закона, како произлази из главних начела, која су водила законодавца код састављања текста. Код тумачења потребно је у првој врсти служити се граматичким правилима, која важе за изражавање мисли на језику којим се служимо.“ „Тумачење текста закона има да послужи циљу, да се одреди воља законодавчева онако, како је изражена у самом закону. При том треба имати на уму, да се мора утврдити прави текст, којим се законодавац послужио.“ Штампарске грешке могу се исправити, а што се тиче редакциских грешака, није меродавно оно што је законодавац мислио, већ оно што је рекао. Ту одлучује текст закона а не мисао законодавца ако се она не подудара са израженим текстом. „У погледу двосмислених израза или празнина у тексту, које би требало објаснити, односно допунити, одлучује пре свега идеологија, која произлази из целог закона.“ Писци су затим дали веома интересантна излагања о сукобу доцнијег закона према ранијем и општег према посебном.

Ова излагања, а свако поглавље из горње књиге могло би се на исти начин преставити, довољна су да даду, донекле, јасну слику о вредности горњег дела. Оно је одлично примљено од свег нашег правничког света и јавности у опште и то му може служити као најбоља препорука. Треба ли нарочито нагласити, да у погледу техничком овој књизи нема шта да се примети: она је беспрекорно опремљена као што је у осталом случај са свима издањима г. *Геце Кон*а

Др. Бершолд Ајнер: Међународно, међупокрајинско (интерлокално) и међувјерско брачно право Краљевине Југославије. Загреб, 1935. Тисак Типографије Д. Д. у Загребу. Стр. 189. (Латиницом)

Југославија је Богом благословена земља за међупокрајинске студије нарочито из области брачног права, јер она и данас садржи шест разних материјално-правних прописа из ове важне правне материје. Како су ова законодавства постала независно у двема разним државама, то се у исто време при примени и оцени важности појединих прописа, писци службе међународно-приватним правним методама, као да су у питању законодавства две разне државе. У овај законодавни хаос унело је нове заплете најновије црквено законодавство Српске православне цркве, тако да је данас веома тешко рећи који пропис из брачног законодавства важе а који не важе и како се имају примењивати кад су у међусобном сукобу или у сукобу са другим покрајинским законодавствима.

У овај правни лабиринт ушао је са познатом стручношћу г. *Др. Бершолд Ајнер* и покушао, да прво систематиче брачну правну материју, па да јој после одреди значај и однос у примени са другим међупокрајинским законима.

Своја излагања поделио је на три дела: данашње брачно право, међународно брачно право и међупокрајинско (интерлокално) брачно право.

У првом делу писец је приказао стање брачног права код нас и надлежност у брачним стварима на појединим правним подручјима, излажући шест покрајинских брачних законодавстава. Затим је дао свој суд о значају нових закона о вероисповестима и нових црквених устава у погледу на надлежност духовних

судова и најзад говорио је о важењу пресуда духовних судова за државно подручје и о сукобу надлежности како духовних судова међу собом тако и духовних и државних судова.

Излагања стања брачног законодавства у шест правних подручја кратка су али веома јасна. Писац се је ограничио само на оно што је најважније, али је дао доказа о својим способностима баш тиме, што је целу ову материју савршено концизно изложио. При томе је се служио огромном правном литературом нарочито за српско брачно право, не пропуштајући да коментарише и наведе радове истакнутих правника г. г. *Живојина Перића, Др. Драгољуба Аранђеловића, Лазе Урошевића, Др. Милана Бартоша, Ст. Симеуновића-Чокића* и нашег колеге г. *Драг. П. Ђорђевића*, који је се у последње време преко *Б р а н и ч а* истакао и афирмирао као велики стручњак за брачно право.

Што се тиче надлежности духовних судова с погледом на нове законе о вероисповестима и нове црквене уставе, г. *Др. Ајзнер* сасвим правилно налази да на пр. Устав Српске православне цркве има за сврху, да даде унутрашње уређење цркве и с тим у вези да уреди надлежност њезивних органа *pro foro interno*, стр. 24. Али *pro foro externo* т. ј. у односу према целој државној заједници, остаје једино државна власт као надлежна да одређује обим надлежности, — чл. 6. Уводног закона за Грађански парнични поступак. Док то не учини и не донесе једнообразне прописе, за целу земљу вреде досадашњи прописи у колико се не тичу имовинско — правних односа, — чл. 6. Уводног закона.

Када пак третира питање важења пресуда духовних судова *pro foro externo* и сукоба надлежности између духовних и државних судова, писац даје вадредно интересантан закључак који ми у потпуности усвајамо: „Из напред наведених прописа (чл. 100. Устава, чл. 1. Закона о уређењу редовних судова и § 45. Грађанског парничног поступка) произлази, да се духовни судови могу сматрати као од државе делегирани за вршење судске власти у брачним стварима само у толико, у колико им је таква надлежност државним законима призната. Доследно томе, могу се пресуде духовних судова, што се тиче њихове правне снаге, сматрати једнаке пресудама државних судова, само у колико су донесене у границама надлежности признате духовном суду државним законима. У колико то није случај, односно пресуда духовног суда има се сматрати за државно подручје као да не постоји“ (стр. 30).

Не мање су значајна пишчева излагања у другом и трећем делу његове књиге. Међународно брачно право — друго поглавље, дало је прилике писцу да покаже своје темељно познавање ове материје по веома сложеним и спорним питањима зорука и склапања брака, материјалних претпоставки за склапање брака с погледом на свих шест правних подручја, бракова иностранца, формалних претпоставки за склапање брака, правног дејства склопљеног брака, развода брака и раставе од стола и постеле и т. д., најзад о признању страних пресуда о разводу брака и растави од стола и постеле као и признању проглашења ништавости брака и признању страних пресуда о ништавости брака.

Исти ови проблеми, у нешто скраћеном облику, изложени су у трећем делу посвећеном међупокрајинском брачном праву.

У додатку, писац је изложио систематизоване законске прописе и судске одлуке и у изводу саопштио из основе Закона о међуверским односима прописе о брачном праву. Најзад, књига је снабдевана добрим регистром.

Књига г. *Др. Ајзнера* представља значајан прилог нашој правној књижевности. У овом делу огледа се пишчева ерудиција, дубоко познавање односних проблема, тежња да се наведе, у што потпунијем облику, и помири теорија и пракса и да се даду добри закључци. У томе је г. *Др. Ајзнер* успео тако да се не може више замислити ниједан озбиљан прилог нашој правној литератури из ове области правних наука, без консултовања његове књиге.

Кад се томе дода, да је дело изашло у беспрекорној опреми загребачке „*Типографије*“ са читким и прегледним слогом, онда се мора веровати у успех овог значајног дела.

Annuaire de l'Association Yougoslave de Droit International, deuxième volume, Belgrade — Paris, Les Editions Internationales. 1934, pp. 485.

Југословенско удружење за међународно право развило је велику активност. Оно је већ 1931. год. објавило први *Годишњак* који је врло добро примљен од домаће и међународне јавности и приказан у *Б р а н и ч у*, а сада објављује свој

други *Годишњак*, да ускоро објави и трећи *Годишњак*, сада већ у штампи. Поред тога, објављује повремено у нарочитој својој библиотеци, дела и чланке од значаја за међународно право и међународну активност. Таквих публикација је до сада било 18. Најзад, путем конференција утиче на јавно мњење у погледу међународног стишавања и развијања свести код широких народних маса о потреби организације и заштите међународног мира. Нарочита његова активност простире се на Балканско полуострво и на Средњу Европу где се труди да заведе прво сношљивији а затим пријатељски однос између држава, будући да је географски положај и значај у међународном животу нашу земљу оријентисао у томе смислу, да узме водећу улогу у балканском и средње-европском зближавању народа.

Материје објављене у овом *Годишњаку* систематисане су на следећи начин: Међународна сарадња — *В. Живошић*: Учешће Југославије у међународном животу; *Лазар Марковић*: Две примедбе на Пакт балканских споразума; *Аранђеловић* — *Поповић*: Балканске конференције и изједначење права балканских држава; *Баршош* — *Пржић*: Први конгрес правника Словенских држава. — Дипломатска историја — *Слободан Јовановић*: Јован Ристић; *Милеша Новаковић*: Дунавска обалска комисија и Србија (1856.-1858.). — Међународно јавно право — *Иван Суботић*: Нови правнички режим дунавског сектора у Бердапу и Гвозденим вратима; *Борђе Андрашић*: Регулисање граничних питања између Југославије с једне стране и Италије, Аустрије и Угарске с друге стране; *Штеван Ђирковић*: Регулисање граничних питања између Краљевине Југославије и њених балканских суседа: Албаније, Грчке, Бугарске, и Румуније; *Миленко Милић*: Мала Антанта и регионализам у Друштву народа; *Илија А. Пржић*: Појам мањина, прилог првонај студији о заштити мањина; *Стојан Гавриловић*: Клазула највећег повлашћења у уговорима о мирном решењу међународних сукоба; *Иван Томшић*: Закључивање међународних уговора према Југословенском уставу од 3. септембра 1931. год.; *Анка Гођевац*: Надлежност Сталног међународног суда *ratione personae* и *ratione materiae* у односу на спор око српских зајмова. — Међународно приватно право — *Живојин Перић*: О судској надлежности у брачној области у Краљевини Југославији; *Станко Лапајне*: Међународно приватно право у области усвајања; *Милан Баршош*: Међународно право о стечају у Југославији; *Иво Полишео*: Југословенско различко право; *Мехмед Беговић*: Законодавство које се односи на муслиманске ствари у Југославији; *Адам Лазаревић*: О извршењу југословенских пресуда у Југославији; *Борислав Т. Благојевић*: Извршење страних пресуда према југословенском закону о извршењима и обезбеђењима. — Међународно кривично право — *Тома Живановић*: Први основи међународног кривичног права; *Метод Доленц*: Проблем економског кривичног права у Југославији. — Листа уговора и конвенција — *Анка Гођевац*: Листа уговора и међународних обавеза Србије од 1870. — 1914.; *Штеван Ђирковић*: Листа уговора, споразума и обавеза међународних Краљевине Југославије подразумевајући ту законе и одлуке од међународног значаја од 1919.—1935. год. — Извештај о раду Југословенског удружења за међународно право. — Листа чланова оснивача и чланова Удружења. — Правила Удружења. — Публикације Удружења.

Др. Видан О. Благојевић
адв.

Lioubomir Bayalovitch: L' unification du droit du change — Comparaison entre les principes de la Loi Uniforme de Genève et ceux du Droit Cambiaire Anglo-Americain, Lyon, 1934, p. XXVI + 500.

Партикуларитет правних институција, којим се одликовао Стари и Средњи век уступа све више места универзалности институција које се, са већим или мањим разликама у појединостима, или нијансама, јављају у правима свих земаља које су дошле до извесног ступња културе, одн., како се то данас тачније изражава, до извесног одређеног ступња привредне развијености. Право, имајући за циљ да фактичке односе, који се у једном даном моменту, под утицајем одређеног склопа чињеница, јављају, регулише у једној одређеној области, у једном одређеном правцу, мора да тим односима да форму која ће најбоље одговарати потребама животних односа, потребама чињеница. Отуда је сасвим разумљиво што се исте правне институције, на пр. породица, брак, наслеђе, срећу код разних народа који нису имали никаквих тешњих односа између себе, нити међусобних утицаја. Исте чињенице (својина, веровање у бога, ропство, земљорадња као искључива врста привредне

производње, и т. д.) изазивале су и исте потребе, а исте правне институције (на пр. код народа који нису знали једни за друге ни да постоје: народи Америке имали су, при открићу Америке, исте правне установе као и народи Европе) биле су најбоља, по ондашњем схватању, форма њиховог регулисања у области права. Али је, с обзиром на горе речено, још више разумљиво што је број, обим и садржина тих правних институција постајао сваким дањем све већи, шири и истоветнији. Међусобни утицај, а њему је претходило изједначење у животним односима (јер у противном се тешко може говорити о међусобном утицају већ само о једностраном утицају или боље гласачу: на пр. однос колонија и метропола, који данас претставља један од проблема који се иставаљају пред међународну заједницу и који ће, мислимо, морати једнога дана бити решен у смислу потпуног ослобођења оних који су потлачени), учинио је да је сличност правних институција постајала све већа, тако да се она врло често, фактички, претворила у истоветност (в. о овоме, у колико се тиче кривичног права, чланак г. Живојина М. Перића: *Универзална надлежност*, који је, у нашем преводу са француског језика објављен у Браничу за март 1935 године). Под утицајем свега овога, Међународно право (мислимо Међународно право у правом смислу те речи, т. ј. право које, било да је кодификовано било да је то постало фактички, интуитивним путем, важи у свима већим земљама, за разлику од колизионих норми Међународног права — в. о овоме наш приказ дисертације г. Андрије Ристића: *Правни положај страница*, у Архиву за правне и друштвене науке, октобра 1934 године) добија све више значаја а напоредо, или још боље испред њега у временском погледу, и упоредно право.

Међу тим институцијама међународног карактера, меница је свакако једна од најзначајнијих и најранијих. И г. Бајаловић у својој дисертацији излаже менично право онако како је оно регулисано управо предвиђено у женевском меничном регламану и у англо-американском законодавству (управо тачније англо-саксонском законодавству, јер његова излагања не обухватају и земље средње и јужне Америке). Повлачећи три периода у развоју меничног права: период обичајног права, период националног законодавства и период међународног регулисања, аутор се, пошто је бацио најкраћи поглед на прва два периода, т. ј. период историје и период садашњице, у главном задржава на трећем периоду, т. ј. периоду будућности, можда скоре или можда чак и будућности која је већ настала. Та излагања обухватају скоро сва питања односећа се на менично право, питања која се срећу у свима већим третима (Staub's, Lyon-Caen et Renaut, Несторовић, и т. д.), и после кратког излагања периода о правној природи менице (стр. 99-112), која су, да приметимо, могла да буду много шира јер је то свакако једно од најзначајнијих питања у области меничног права, а његово решење има великог значаја за схватање и разумевање многих других институција које аутор излаже у својој књизи, г. Бајаловић излаже питања правне способности у меничном праву, право заступања, затим питања конститутивних елемената менице (нужне законске састојке, плативост споредне састојке, питање дупликата и копија, бланко менице, фалсификата и исправљања на меницама, индосамената, пријема, исплате), споредних и могућих састојака менице (авал, лични и реални преговори, протест, интервенција), престајања меничне обавезе, сопствене менице, заједничких прописа за меницу у опште (lettre de change) и сопствену меницу (billet à ordre), сукоба закона и таксног права у погледу менице. Код свих ових питања аутор излаже гледиште женевског униформног регламана и гледиште англо-американског права, дајући на крају књиге закључак у коме је указао на главна предимства првенствено англо-американског система над континенталним системом, т. ј. системом женевског регламана.

Књига г. Бајаловића, која, као што смо видели, долази у обим упоредног права, претставља једну прегледну слику законодавства о меници. Аутор се задовољио, најстриктније узето, нормативним излагањем појединих институција, чак шта више скоро искључиво позитивних правних прописа, не упуштајући се дубље ни у теориска разлагања појединих проблема ни у испитивање генезе и социјалне детерминације правних норми законодавства која је излагао, у овом или оном правцу, њихове сагласности или различитости. Отуда ми срећемо у његовој књизи питања која су чисто техничка (на пр. израчунавање рокова, широко излагање нужних законских састојака за меницу, и ако је то опште усвојено), док је теорија остала скоро сасвим по страни. То би, поред тога што аутор није навео одступања која су учињена од женевског пројекта у земљама које су га усвојиле или које су се њиме инспирисале (тима би се, мислимо у мртву материју једнога пројекта унела живост позитивног законодавства, а учињена одступања би указивала на непотпуност женевског пројекта и, можда, дала аргумената за тезу англо-амери-

канског законодавства - в. за наше право студију проф. г. Милана Ф. Вартоша: *Менични закон према Хашком реглану*, у Архиву за правне и друштвене науке за март 1930), као и што је занемарио нашу литературу и наш закон (на пр. § 16 а). И нашег меничног закона иде у прилог англо-американске тезе, била главна примедба раду г. Бајаловића. Ипак, с обзиром на правац и школу коју је у погледу метода заступао (т. ј. нормативне; да напоменемо да је врло интересантно да се он потпуно одвојио од метода његовог претседника тезе уваженог проф. г. Edouard Lambert-a, чија је метода — социолошка, мислимо, боља) г. Бајаловић је пружио потпуно систематски приказ одговарајућих законодавастава одн. пројеката, што је, ако смо правилно разумели, била и његова намера.

Борислав Т. Благојевић.

БЕЛЕШКЕ

VI. Конгрес Међународне уније адвоката.

VI. конгрес Међународне уније адвоката одржан је у Брислу (Белгија) од 4. до 8. јула 1935. године. Једновремено са овим конгресом одржан је и конгрес Федерације белгијских адвоката. То је био разлог да су оба конгреса у два маха одржала заједничку седницу. Прва свечана седница, којом су отворена оба конгреса, одржана је 5. јула у 10 часова у великој сали Касационог суда у згради Палате правде. Претседавао је г. Пјер Гро, батоњније бароа из Брисла у присуству преставника Њ. В. Краља Белгије, министра правде и првог претседника Касационог суда. Све делегације страних држава, као и делегације белгијске федерације биле су заступљене на овој првој свечаној седници. Министар правде је поздравио делегате, оба конгреса и пожелело успешан рад, а поред њега говорили су чланови претседништва оба конгреса.

Министар правде је рекао, да и поред мрачних перспектива не верује у владавину силе. Сан међународне хармоније, рекао је даље, оствариће се сигурно ако се сви они који су свој живот посветили праву, удруже у жељи и са вером, да се све нове структуре имају поставити на солидну основу Права.

У име страних адвоката одговорио је г. Аплетон, потпретседник Међународне уније, који је нагласио да Међународна унија обухвата делегате из седамнајест нација, а да су поред тога пет других држава послале своје посматраче. Поред њега у име страних делегација говорио је и г. Саро, генерални секретар Међународне уније, који је изразио веровање, да ће ускоро прићи Међународној унији и

барои Сједињених Америчких Држава, Републике Кине и независне државе Египта.

У своме говору г. Пјер Гро, који је претседавао на овој свечаној седници, веома убедљиво је говорио о томе, да међу свима прекупацијама људскога духа несумњиво највише и најутешније место заузима она, која се бави истраживањем праведнога. Нема сумње, рекао је даље, да ће историчар који кроз педесет година буде истраживао степен и стање наше цивилизације открити у актима оних који владају, у борбама партија, у свима изражајима јавнога и међународног живота, као и у дневним полемикама штампе једну очајну дозу незнања, вулгарности, неваљалства и глупости, али он поред свега тога неће моћи установити да није постојала једна група људи која је дубоко веровала у правду и у мир међу људима и народима.

Седница је била завршена ванредно успешним предавањем г. Аплетона: „Виктор Иго, правда и право.“ Ове године навршава се педесет година од смрти овог славног Француза, па је то дало повода предавачу да на овоме скупу оживи његову успомену. На конгресу у Хагу била је своцирана успомена на Гетеа, поводом његове стогодишњице, и предавач у томе види не само једну лепу традицију ових међународних конгреса, већ и једну органску и психолошку везу између поезије и литературе с једне и права и правце с друге стране. Рекао је да је иста општа савест основа и једне и друге манифестације духа. Интересантно је да се Виктор Иго, по жељи свога оца, уписао заједно са својим братом Еугеном на Правни Факултет у Паризу. Није завршио студије,

јер је поезија за њега била дража од Пандекта и Грађанског законика, али је ипак у своме животу четири пута пледирао. Три пута за себе самога, а четврти пут за свога сина. Пледирао је пред Трговачким судом сенског департамана због забране његовог дела „Краљ се забавља“, а исто тако и противу цензуре поводом његовог „Ернанија“. Пледоаје који је изговорно бранећи свога сина, оптуженог по закону о штампи, био је једна филипика противу смртне казне, сјајно исказан ужас и страх од судских заблуда и дивна ода правди и слободи. Ову исту тему обрадио је песник и у своме делу „Последњи дани једног осуђеника“, а у својим „Јадницима“ изложио је једно схватање права протканог осећањем сажаљења. Сажаљење је, рекао је предавач, сестра близнакиња правди. Затим је предавач у духовитој компарацији супротставио вечно право пролазном закону и изрекао своје уверење, да ће од дана када закон и право поставу једно и исто настати златно доба.

На крају ове седнице делегат Румуније г. Петровићи саопштио је, да је г. Наумеску, потпретседник Међународне уније адвоката, изненадно умро када је већ био готов да авионом пође на конгрес у Брисел, па су делегати одали пошту овоме своме заслужном члану.

По завршеној седници оделила су се оба конгреса. На продуженој седници Међународне уније донета је одмах једногласна одлука, да се не врши подела у секције, већ да се сва питања која су на дневном реду третирају у пленуму. Седнице пленума конгреса одржаване су биле преко целог дана у згради конгресних сала међународне изложбе, а последња завршна седница на дан 7. јула одржана је опет у заједници са Федерацијом белгиских адвоката у великој сали зграде покрајинске владе у Брислу. На овој последњој седници прочитане су одлуке оба конгреса по питањима која су била на дневном реду, па су делегати са оба конгреса имали заједнички банкет.

На дневном реду конгреса била су постављена као главна следећа три питања:

- 1.) Упрошћење процедуре у циљу убрзавања и појефтинијења поступка.
- 2.) Криза у Коморама и потребне реформе.
- 3.) Пензионни фондови адвоката.

Поред ових главних питања, која су се имала дискутовати у секцијама, за

пленум конгреса стављена су била на дневни ред и следећа питања:

- 1.) Имунитет одбране (референт г. Кантор-Аустрија).
- 2.) Анкета о удруживању између адвоката.
- 3.) Организовање међународног музеја свих бароа (предлог Мађарске),
- 4.) Садашње стање и жеље бароа уније.
- 5.) Административна питања.

Сва ова питања дискутована су у пленуму, како је било и одлучено. Краткоћа времена с једне стране и обимност самих предмета с друге стране учинили су, да је дискусија била јако сужена и легитимична. Конгрес се ипак најдуже бавио првим главним питањем. Покретана су у главном многа питања, која су нашим новим Грађанским парничним поступком уређена, тако да за нашу делегацију ова дискусија није била од нарочитог интереса. Нарочито је дискутовано питање пресуда због изостанка и пропуштања, правних лекова против таквих одлука и питање стечаја нетрговаца. Вршена је у главном анкета односно статистика о томе, како су поједине институције регулисане у појединим земљама и потом су донети закључци који ће бити публиковани у засебној књизи поводом овога конгреса.

Код другог главног питања интересовање делегата нарочито је било усредсређено на ограничења у пословању адвоката, која у извесним земљама постоје. Та ограничења код нас у главном су у томе, што адвокат не може да заступа пред духовним и војним судовима, што се од стране делегата на конгресу сматрало за много мање зло, него установа судских заступника (avoués) који адвокатима одузимају један велики делокруг рада.

Питање пензионих фондова адвоката реферисао је веома исцрпно делегат Румуније г. Јонеско, који је свој реферат штампао у засебној књижици и разделио свима делегатима. Установљено је да пензиони фондови постоје у веома малом броју земаља. Од свих делегата ова установа је прихваћена као веома корисна и у том погледу донета је одлука. Наш систем пензионог осигурања оцењен је као врло добар.

По питању имунитета одбране реферисао је делегат Аустрије г. Кантор, који је свој реферат такође штампао и разделио делегатима. Предмет је третиран у главном као и на кон-

претресу одржаном у Дубровнику, па је донета иста резолуција као и раније. Наш Кривични судски поступак даје довољну гаранцију за одбрану оптуженика и у истрази и на главном претресу, тако да се ограничења у овом погледу у главном своде на неправилну примену закона или његову злоупотребу од стране органа који га примењују и то нарочито у току истраге. Поред тога и постојање Државног суда за заштиту државе, који установљава суђење у првом и последњем степену представља несумњиву повреду права одбране, мада је и пред тим судом одбрана на главном претресу обезбеђена и довољна. Наша делегација ове недостатке код нашег система одбране није истичала пред конгресом прво стога, што су неправилна примена закона или његова злоупотреба појаве које немају везе са начином како је дотична установа законом регулисана, а друго зато, што је установа изузетног Државног суда за заштиту државе пролазног карактера, или би бар тако требало да буде.

По питању удруживања адвоката говорено је о ортаклуку међу адвокатима, да ли је законом регулисан, да ли постоји фактички и т. д. Постоје државе где такав однос представља правну јединку са свима правним последицама. Приликом прављења статистике како је ово уређено у појединим земљама наша делегација је саопштила, да постоје односи фактичког пословног удруживања, а да у томе нема никаквог законског одређења. Међутим да пореске власти прихватају заједничке пријаве тако удружених адвоката за разрез порезе.

Прихваћен је предлог Мађарске да се оснује музеј свих бароа чланова међународне уније. Такви музеји постоје у малом броју држава и према закључку донетом на конгресу требали би бити основани у свима земљама. Ово оснивање везано је за новчане издатке и самим тим велико је питање да ли ће наша Комора успети да изврши ову обавезу примљену на конгресу. Наша делегација није се могла противити оваком закључку, који је од свих делегација једнодушно прихваћен, а ово у толико пре, што су оскудна новчана средства специјално наше Коморе у Београду последица великог нехата њених чланова, који на име својих коморских улога дугују неколико стотина хиљада динара. Није с тога на одмет овде констатовати, да наша Комора не само у овом погледу, већ ни у погледу свих својих

других задатака у циљу остваривања сталешких интереса адвоката, неће моћи с успехом да ради, нити ће моћи издржати да као аутономна установа чак и постоји, ако њени чланови не изврше према њој своје обавезе. Ово је питање уосталом било и на дневном реду самога конгреса (тач. 4). Као делегат Коморе из Београда уздржао сам се да говорим пред овим високим форумом о овоме жалосном факту, мада сам убеђен да је и даљиостанак у чланству Међународне уније адвоката специјално наше Коморе у Београду самим тим доведен у питање.

На крају је аklamацијом поздрављен приступ и пријем у чланство Међународне уније адвоката бароа републике Кине и Египта. Генерални секретар г. Саро прочитао је претходно молбе ових држава, у којима је детаљно изложено стање адвокатуре код њих, па је кинески делегат г. Лин-Чи-Хан, који је био присутан, одржао веома симпатично примљен кратак говор завршујући с позивом да се идући конгрес уније одржи у његовој домовини.

Делегат-посматрач Енглеске г. Воган Уилјам, који је ревностно пратио рад конгреса и у више махова, приликом прављења статистике о стању појединих институција у разним земљама, давао обавештења о својој земљи, изразио је на крају веровање, да ће идуће године и Енглеска приступити унији.

Последњег дана конгреса у пленуму прочитан је и телеграм г. Драг. Јанковића, бив. председника Адвокатске коморе у Београду и председника Међународне уније адвоката, у коме се он бираним изразима извинио што је био спречен да дође у Брисел и председава овоме конгресу, коме је пожелео успешан рад. Решено је да се г. Јанковићу одговори и да му се саопшти, да је изабран за почасног председника уније.

За председника уније изабран је г. Жан Аплетон, потпредседник уније и адвокат из Париза, који је уместо г. Др. Јанковића руководио целокупним радом овога конгреса са изванредном лакоћом и великом спретношћу. За потпредседнике уније изабрани су г. С. Кантор, председник бароа из Беча и г. Станислав Ровински, адвокат из Кракова, који су се на овом избору у име својих земаља захвалили.

За место идућег конгреса, поред предлога кинеског делегата, предложен је од стране аустријске делегације

Беч и од стране румунске делегације Вукурешт. Одлука није донета, већ је то остављено председништву да доцније одлучи с тим, да Кина због удаљености за сада не може доћи у обзир.

По завршеном раду конгреса одржана је заједничка седница са конгресом Федерације белгиских адвоката. Ту су укратко саопштене одлуке оба конгреса, па се ова седница претворила у једну лепу манифестацију за правду, мир и боље односе међу народима.

За време трајања конгреса указивана је од стране домаћина лепа пажња према свима делегатима. Како су седнице пленума одржаване у простору међународне изложбе, то се делегатима дала прилика да разгледају ову лепо организовану смотру радности целог света, где најалост нема југословенског павилјона. Нарочито је интересантан део старог Брисла, са зградама и улицама из почетка XVIII века, где је делегатима од стране претседника општине, који је са својим одборницима био обучен у одело онога времена, приређен свечан дочек.

Вредно је напоменути, да су скоро сви делегати као и њихове госпође, који су учествовали на конгресу одржаном 1933. г. у Дубровнику поновљено изјављивали југословенским делегатима своје дивљење за Дубровник, нашу земљу и сјајан прајем који им је код нас био приређен.

Поред осталих обављена је била и једна кратка и тужна свечаност. У самој Палати правде, на видном месту, на лепо израђеном постољу углављена је једна спомен плоча на којој су урезана имена великог броја белгиских и страних адвоката, који су у борби за право и слободу Белгије положили своје животе на пољу части. После дирљивих говора претседника г. Жана Аплетона и г. Шарла Геда, претседника федерације белгиских адвоката, делегати су једним минутом ћутања одали пошту палим борцима и положили испод плоче свеже цвеће. За време овог минута ћутања човек је и нехотице морао да се сети наших погинулих адвоката у ратовима од 1912-1918 год. и да се пита, да ли би и њима, ако би баш и имали палату правде, била уклесана спомен плоча у њеним просторијама, где би јој једино место и било?

Нашу делегацију сачињавали су г. Др. Рихард Бај, претседник Адвокатске коморе из Сплита и претседник

Савеза Комора, г. Др. Борис Фурлан, адвокат и приватни доцент из Љубљане и потписати.

Владимир Св. Симић
адвокат

Конгрес Академије за немачко право.

Недавно је у Минхену завршио рад други конгрес Академије за немачко право. Немачка штампа посветила је овом конгресу велику пажњу, а и сам г. Хиллер, својим присуством завршној седници, нарочито је потврдио важност ове установе.

По укидању народне скупштине створена је Академија за немачко право због корените реформе и обнове законодавства. У циљу да влада може своје народу послужити са што бољим и напреднијим законима, позвано је 300 чланова Академије из кругова универзитетских професора, претседника судова, адвоката и заступника великих привредних предузећа, а сем тога сарађује из 20 других држава велики број правника. Велики задатак ове Академије, која саветује законодавца т. ј. вођу државе и државни кабинет приликом израде законских предлога, обавља се у 40 одбора за исто толико правних подручја.

Као основна правна начела ове реформе немачког права треба да важе појмови о сачувзњу земље, расе, државе, као и о заштити части и рада. Сваке године одржава се састанак свих сарадника на коме се претресају резултати годишњег рада.

За разлику од наших конгреса, где се учесници тек на свршетку свог рада састају ради међусобног упознавања, овај конгрес почео је састајком чланова и гостију Академије за немачко право код начелника града Минхена. Сутрадан отворио је конгрес министар др. Ханс Франк који је подвукао да је циљ Академије највећи задатак који је икада стављен таквој једној организацији т. ј. створити потпуну сагласност између правног живота с претпоставкама и потребама народа. Указао је на ново начело кривичног права којим је замењено правило „никаква казна без закона“ с новим правилом „никакав злочин без казне“!

Ректор Минхенског универзитета професор др. Келрајшер изјавио је да ће немачки научници у свему подупирати и даље сарађивати с Акаде-

дијом и да ће се у Минхену подићи седиште Академије т. ј. „дом немачког права“.

Професор универзитета у Јени г. др. *Вилхелм Јусиус Хедеман* реферисао је даље о историском развиту грађанског законика; указао је на то како је кодификација грађанског законика од 1896 године данас већ једна трешна зграда и како се ради на томе да се у многаме преправи.

На тој седници је говорио још државни саветник проф. др. *Карл Шмиш* о теми „Правна начела у држави-вође“. Изјавио је да је борба између државе и права, између државе и појединца, између јавног и приватног права довршена тиме, што се у Немачкој престао с деобом законодавне од извршне власти. На поподневни седници реферисали су проф. др. *ван Лон* из Девентра (Холандска) о „Правном проблему међународних картела“, др. *Темил Греј* из Лондона о „Научним удружењима и међународном праву“, проф. др. *Миеш Кнудсен* из Дротхајма (Норвешка) о „Проблемима кривичног права у Скандинавским земљама“; задржао се нарочито на кривично-правној санкцији побачаја и указао на то како је тај проблем светског значаја.

Као последњи референт тог дана говорио је италијански правник гроф *Вернарци ди Фосомброне* из Ђенове о „Међународној функцији страног законодавства“.

Трећег дана, почело је заседање говором др. *Роберта Лаја*, вође немачке радничке заједнице, о „Радничком и социјалном праву“. Вођа 20 милиона немачких радника је изложио начела обавезног рада, социјалне правде, заштите радника, заштите општих интереса итд. Даље је говорио др. *Јоханес Вајдеман*, претседник општине Хале о „Држави и општини“. Истакао је принцип самоуправе по коме 55.000 немачких општина под сопственом одговорношћу управљају своје послове економски, чисто и штедљиво, док се надзорна власт државе има ограничити на то да се управа општине води у сагласности са законима и циљевима државе.

Као трећи говорник био је др. *Година*, адвокат из Београда, који је реферисао о „Изједначену законодавства у Краљевини Југославији“. Др. *Година*, је изложио начела нашег новог законодавства које се оснива на високом етичним вредностима социјалне целисходности, на урођеном осећају братства југословенског на-

рода и на појму части, који је у народу изражен пословицом „све за образ, образ ни за шта“. Указао је на то како и нови реформатори немачког права стварају своју зграду на истим начелима и приказао је све новине и допуне у већ изједначеним законима Краљевине Југославије. Дао је затим прегледе наших судских закона. Закључио је са жељом да би заједнички напори уродили плодом, који ће бити од користи за душевну културу оба народа и целог света.

Присутни су примили овај извештај с одобравањем и видном симпатијом за нашу земљу. Г. претседник се захвалио; изјавио је да ће се тај извештај у целини објавити у Гласнику Академије. Потврдио је да ће Немачка бити поносна ако би у томе могла бити од помоћи као што је уверен да ће примити јаки потстрек од Југословенског законодавног рада. Немачка ће увек на најсрдчнији начин сарађивати с пријатељском Југославијом.

На поподневном састанку говорио је др. *Ерива Волкмар*, директор Министарства правде из Берлина, о „Дијамичном елементу при стварању новог немачког права“. Завршио предавање држао је др. *Георг Клауер* о „Пројекту новог закона о патентима“.

Закључио је конгрес државни министар г. др. *Франк* који се захвалио предавачима и гостима. У свом говору означио је задатке Академије при стварању нових закона који ће одговарати животним потребама и одговарати потребама стварности.

Закључењу конгреса присуствовао је и г. *Хишлер* у циљу да подвуче велику важност Академије и да изрази своје живо интересовање за њен рад. Збороване је објављено на веома свечан начин. Говорио је претседник владе г. *Сиберш*, који се задржао на већ донесеним законима Немачке државе о наследном праву сељачких домова, на закону о уређењу народног дела, на закону о заштити противу наследно оптерећеног потомства и т. д. Подвукао је нова начела и нове изворе будућег правног развитака, отступање од принципа „*fiat justitia, pereat mundus*“ на начелу „*fiat justitia, ne pereat mundus*“ т. ј. „правда има да се врши у циљу да народ не пропадне“. Нарочито је истакао начела новог државног пореског закона, од 16 октобра 1934 г. у коме су јасно предвиђене све мере целисходности и оправданости.

Најзад је државни министар г. др. *Франк* одржао предавање о теми

Националсоцијалистичка револуција у праву“.

Др. Дионис Година
адвокат

Пријем управе Удружења судија код Министра правде.

Полишика од 5. јула 1935. г. донела је следећи извештај под горњим насловом:

„Г. др. Људевит Ауер примио је јуче управу Удружења судија, која му је предала резолуцију IV скупштине Удружења судија заједно са претставком, израђеном у смислу овлашћења из те резолуције. Пријем је у свему одговарао достојанству, које судски ред с правом заслужује. У току разговора г. Министар је изложио своје погледе на питања која су истакнута у резолуцији и претставци, а чланови управе са своје стране подвукли су нарочити значај појединих питања. Питања сталности и некретности судија, као и напредовања њиховог, била су нарочито додирнута.

„Из разговора са г. Министром управа је са задовољством констатовала да г. Министар не само, да је добро упознат са питањима која интересују судски ред и правосуђе, и са невољама у којима се они налазе, већ и да се гледиште г. Министра на питања истакнута у резолуцији и претставци, поклапа са гледиштем које је скупштина Удружења изразила у резолуцији, а управа у претставци. Г. Министар је показао пуно разумевање за потребе нашега правосуђа и обећао, да ће приликом одлучивања по главним питањима тражити претходно и мишљење управе Удружења судија.

„Управа се растала са г. Министром задовољна, јер је у току пријема и разговора стекла уверење, да ће г. Министар стварно поштовати принципе сталности и некретности изражене у нашем Уставу.

„Резолуција скупштине Удружења судија одржане 9. јуна о. г. у Београду гласи:

„1) Основни и битни услови савремене државе и народа императивно налажу, да принципи судске независности, које и наш Устав заступа, буду у потпуности и законом обезбеђени.

„Зато је потребно, да се што пре донесе, нов, посебан закон о судијама, који ће у смислу Устава обезбедити судији независност, сталност и

непокретност, што је све неопходно за успешно вршење функција и одржање угледа, који му по самом позиву припада.

„2) Овлашћује се Управни одбор Удружења да на основу поднетих реферата и стављених предлога изради претставку о потребама правосуђа и судијског реда.

„3) Ставља се у дужност Управном одбору да приведе дефинитивно у дело организацију Потпорног фонда у смислу реферата по овом предмету изнетих на скупштини.

„Претставка пак, коју је управа Удружења судија израдила у смислу тач. 2. горње резолуције, гласи:

„Извршујући тач. 2. резолуције IV скупштине Удружења судија управа Удружења утврђује као једнодушно мишљење целокупног судског реда у нашој држави:

„I. Да су битна јемства судске независности: сталност, некретност, аутоматско напредовање и материјална обезбеђеност судског реда. Без овога не може бити судске независности, која је Уставом загарантована, а без судске независности нема довољно гаранције за правду у држави.

„У циљу обезбеђења пуне и стварне судске независности судски ред на својој скупштини истакао је неопходну потребу, да се хитно — што пре — донесе посебан Закон о судијама, те да се на тај начин горња јемства судијске независности осигурају.

„До доношења овога Закона потребно је поштовати чланом 101. Устава прописане принципе сталности и некретности, те престати са премештањем, пензионисањем и отпуштањем судија по дискреционом праву.

„II. Поред горњега потребно је, да меродавни чиноци обрате што већу пажњу и донесу сходна решења за остварења и других захтева, који су не само потреба судског реда, већ још више потреба доброг правосуђа, па према томе и потреба државе и народа. Ти захтеви, углавном, ови су:

„1) да се у потпуности врате на сваку сви прописи Закона о уређењу редовних судова, које је укинуо Закон о чиновницима;

„2) да се укине Уредба о оцењивању судија, пошто свако оцењивање убија углед и ауторитет судија;

„3) да се омогући унапређење судског подмлатка на положај судија у што већем броју, и то по времену положеног судског испита; да се ранг судија уопште рачуна по поло-

www.unid.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жегом судиском испиту, и да се изврши ревизија ранга свију судија по овоме принципу;

„4) да се судије судова првога степена постављају са VI групом и напредују до III групе 1. степена; судије постављене са VII групом да се сматрају постављеним са VI групом;

„5) да Министар правде у потпуности остави претседницима апелационих судова примену чл. 18. Судског пословника, који говори о радном времену у судовима;

„6) да се регулише положај судског особља — дипломираних правника — и да се женским судским службеницима — дипломираним правницима са положеним судиским испитом — законским путем омогући праведно напредовање;

„7) да Министарство правде што пре почне издавати: 1) Зборник закона и 2) Збирку важнијих одлука виших судова. Поред Зборника закона за поједине године, да се приступи сређивању позитивног законодавства и издавању пречишћеног Зборника закона;

„8) да се изједначи правосудна управа у целој држави и у најскоријем року оствари уређење јединственог Касационог суда;

„9) да се упросте све оне одредбе новог судског законодавства, које повлаче знатне материјалне издатке из државне касе, или изазивају непотребну администрацију, или пак бескорисно успоравају судско пословање, а с обзиром на финансиске могућности државе и убрзање рада у судовима.

„10) да се убрза рад на изједначању судског законодавства, и да се што пре донесе посебан Закон о кривичним иступима, који би одвојио кривичне од тзв. полицијских иступа; и

„11) да извођење и примена новог судског законодавства налаже, да се што пре приступи изградњи судских зграда у оним местима, у којима садашње судске зграде не одговарају потребама правосуђа.

III. На IV скупштини Удружења судија стављено је у дужност управи Удружења, да приведе у дело оснивања Потпорног фонда чланова судског реда у целој држави.

„Управа Удружења потврђује једнодушност мишљења свију чланова IV годишње скупштине: да је једна од најпрешнијих потреба материјално обезбеђење чланова судског реда и путем Потпорног фонда.

Овај Потпорни фонд могуће је створити само Законом или Уредбом са законском снагом.

„О уређењу Потпорног фонда у појединостима, на позив Министра правде, управа Удружења судија поднеће посебан реферат“.

Адвокатски ред са симпатијама прати борбу судија у заштити њихових оправданих интереса јер верује да се адвокатура може једино правилно развијати уз добро судство.

В. Б.

Једно интересантно правно питање из области поступка против млађих малолетника.

Правна установа „млађих малолетника“ је новина у нашем кривичном правосуђу, а нарочито на правном подручју предратне Краљевине Србије, те се услед тога — услед још недовољно израђене праксе, јер је нови судски кривични поступак од 1929. год., којим је установљена ова правна установа, на овом правном подручју ступио на снагу тек 1931. год. — често појављују спорна питања у погледу поступања са млађим малолетницима у вршењу кривичних дела.

Одмах да напоменем, да предмет ове расправе није оцењивање саме установе „млађих малолетника“ као такве, и разлога за њено постојање или непостојање, већ третирање ниже означеног питања, које је у пракси кривичног правосуђа показало спорним, те ћемо без икаквог већег увода, прећи на ствар.

Појавило се, наиме, спорно питање како треба схватити пропис § 466. тач. 1. крив. суд. поступка. Да ли тако, да судија за млађе малолетнике, кад се нађе пред једним кривичним делом млађег малолетника, које је оквалификовао као злочином кривично дело и по коме је одређен главни претрес, на основу тог главног претреса мора у сваком оваквом случају да нареди пресудом упућивање млађег малолетника у државни завод за васпитање, или поправљање, или може, по свом нахођењу и слободној оцени, а на основу утврђених чињеница и околности, којима је умањен степен кривичне одговорности таквог млађег малолетника, изрећи коју другу меру, предвиђену у пропису §. 28. крив. зак. — укор или отпуштање на прокушавање. — И правосудна пракса и научници-коментатори кривичног судског поступка не слажу се у правном тумачењу овога законског прописа, те многе судије заступају гледиште да је судија за млађе малолетнике, у о-

ваквом случају, везан законом, да је пропис § 446. тач. 1 крив. суд. пост. императивног карактера, да се израз у овоме законском пропису „може“ има разумети у императивном смислу и само тако, да судија у постављеном случају може искључиво изрећи само оне казне, које овај законски пропис предвиђа, без обзира на прописе материјалног закона, који питање мера безбедности за кривице млађих малолетника регулишу. — Они налазе да је законодавац, регулишући ово питање у кривичном поступку, као формалном закону, зашао у област материјалног права и да је прописом § 446. к. п. као доцнијим законом, по принципу „lex posterior derogat priori“, дерогираним пропис § 28. материјалног кривичног закона, у коме су јасно одређене и предвиђене мере безбедности за кривице извршене од млађих малолетника и јасно предвиђени случајеви, у којима се која од мера има применити. — По овоме и оваквом тумачењу и схватању поменутог зак. прописа, судија у постављеном случају може само и искључиво или млађег малолетника прогласити кривим и пресудом изрећи *једино* предвиђену меру — упућивање у завод за поправљање или васпитање — тач. 1 § 446. к. п., или га ослободити оптужбе на основу § 280. к. п. или на основу тач. 2. § 446. к. п. налазећи да није довољно зрео да схвати природу и значај свога дела и да према томе схватању ради, или пресудом оптужницу одбити на основу § 276. к. с. п. По овоме схватању, у напред постављеном случају, кад је у питању злочино кривично дело млађег малолетника, који је по оптужници државног тужиоца изведен на усмени главни претрес судија за млађе малолетнике не може донети другу, осим ове три цитиране одлуке, он је везан поменути императивним законским наређењем, које има само да примени на конкретан случај.

Овако мисли и мој уважени професор г. Божидар Марковић у своме делу „Уџбеник крив. судског поступка Краљевине Југославије (стр. 645). — Ми међутим, сматрамо да је овако гледиште и коментар поменутог прописа § 446. крив. суд. пост. погрешан и да законодавац, институцијом прописа § 446. к. п. није имао намеру да укине пропис § 28. крив. зак., као материјалног закона, нити да га измени у погледу одређивања мера безбедности за злочина кривична дела млађих малолетника, већ је, напротив,

имао само такву намеру да судији означи поступак са таквим млађим малолетницима, да му покаже коју и какву пресуду у појединим конкретним случајевима има донети и да је зато поменуо у двема тачкама § 446. к. п. два најважнија случаја примене мера безбедности, упућујући судију да у првом случају има донети кондамнаторну, а у другом ослобађајућу пресуду. — Да је законодавац имао само ову и овакву намеру јасно се види из чињенице, што је у пропису § 27. крив. зак. већ јасно предвиђено да се млађи малолетник не може казнити, ако није могао да схвати природу и значај свога дела и према томе схватању да ради, те, понављајући у тач. 2. § 446. ово исто законодавац није то поновио ради самог понављања, већ ради упута судији какву пресуду има донети на такав конкретан случај т. ј. пресуду којом млађег малолетника ослобађа од оптужбе, пошто му то у §. 27 крив. зак. није речено.

Ми, према овоме, сматрамо да судија у случајевима напред постављеним, у одређивању мера безбедности није ни уколико везан прописом § 446. тач. 1. крив. суд. пост., већ може, по своме слободном уверењу, изрећи коју хоће од предвиђених мера безбедности предвиђених у § 28. од 1. крив. зак., држећи се одредаба из одељ. 1, 3, 4, 5 и 6 овога законског прописа, а према околностима и чињеницама утврђеним у једном конкретном случају.

Израз „судија може“ у пропису § 446. к. п. није императивног карактера, већ је тај израз Законодавац употребио у смислу навођења примера, кад судија може изрећи кондамнаторну, а кад либераторну пресуду, јер, да је законодавац хтео прописом § 446. к. п. изменити пропис § 28. казн. зак., он би несумњиво био категоричнији у изразима и рекао да судија у таквом случају може „само“ или „искључиво“ изрећи... и т. д. и т. д.

Ово своје гледиште заснивамо још и на познатој и освештаој подели у науци кривичног права у ширем смислу на кривично право у ужем смислу које има за предмет проучавање позитивних кривично - правних прописа материјалне природе и на кривични судски поступак, чији је предмет проучавање кривично-правних прописа процесне природе, а која подела базира на правном принципу да материјални кривично-правни прописи садрже опис дела, које држава сматра кри-

вичним и санкције које она предвиђа за таква кривична дела, док прописи кривичног поступка регулишу само и искључиво начин на који државни органи имају применити на извесне конкретне случајеве позитивне прописе материјалног кривичног права. — Па, кад се из целокупног система нашег кривичног судског поступка види да се он стриктно држао овога правног принципа и да тај принцип није ни у једном другом случају повредио, онда се несумњиво има узети да га није повредио ни институтом прописа §. 446., те да се исти, у судској пракси, има и може разумети и примењивати само онако, како смо у овој расправи навели.

Најзад, и ако сматрамо да смо ово наше гледиште у овоме питању доказали, да ипак, у пракси неби било двоумљења у примени прописа §§ 446. тач. 1. крив. суд. пост. и 28. крив. зак., кад су у питању кривична дела млађих малолетника и да у оваквим случајевима судији остаје слободан избор мера безбедности предвиђених

једино и искључиво у пропису §. 28. крив. зак., као материјалног закона, за оне практичаре, који и даље буду остали при наведеном противном гледишту, или сумњали у тачност нашег гледишта—наводимо још и општи правни принцип „in dubio pro geo“, јер су „укор“ и „отпуштање на прокушавање“ несумњиво блаже мере од „упућивања у завод за поправљање“. — Зато, у сумњи како треба тумачити пропис § 446. тач. 1. крив. суд. пост. који је у колизији (према гледишту противном нашем) са прописом § 28. крив. закона, има се усвојити наше тумачење, као блаже по кривца и применити на млађе малолетнике пропис § 28. крив. зак., као блажи од прописа § 446. у погледу одређивања мера безбедности, баш и да се узме као исправно наведено гледиште некојих правника о овоме питању, које ми сматрамо иначе посве погрешним.

Родољуб С. Кошић
судија Среског суда за град
Београд.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Б р а н и ч не доноси садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник Др. *Михаило Илић*.

Садржај бр. 6. Књ. XXX. (XLVII.) од јуна 1935. год.:

Чланци: Др. Станко Франк: Нормативна обилежја бића кривичног дјела у односу према правној политици и правној теорији; Др. Александар Соловјев: Кажњавање неверне жене у црногорском и византиском праву; Др. Лаза М. Костић: Неправилни, нарочито ништавни управни акти; Др. Мијо Мирковић: Покушаји реаргаризације Енглеске; Др. Ђорђе Ж. Мирковић: Државни надзор над друштвима деоничког облика (Крај). — Правна политика: Др. Адам П. Лазаревић: Наследно право по Уводном закону за нови Ванпарнични поступак. — Хронике: Међународно-правна: од Др. Милана Ф. Бартоша; Судска од Ивана Д. Петковића, Божићара Хаџи-Пешића, Душана П. Мишића и Леона А. Амара.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници: Др. *Едо Ловрић* и Др. *Иво Полишео*.

Садржај бр. 6. и 7. Год. LXI. за липањ-српањ (јуни-јули) 1935. год.:

О предоснови опћег грађанског законика од Др. Ивана Мауровића; О прекорачењу казнене власти од Владимира Тимошкина; Одговорност миријских некретнина за оставинске дугове од Др. М. Руждића; Замјењивање шефа државе од Др. Јована Стефановића; О прековременом раду у индустријским предузећима од Марка Ђурковића; Узадружењем у нову задругу не губи се чланство у старој задрузи од Др. Јосипа Крмпотића; Електрицитет као објект права; К тумачењу V. главе I. отсјека II. дијела и § 622. грпп. од Др. Р. Ј.; Рударска судбеност по грађанском парничном поступнику од Др. Винка Микољи; Главни атрибути отпремног права у савременој пракси од Јосипа Горничћа.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник Др. *Иво Полишео*.

Садржај бр. 5-6. Год. IX. од 27. липња (јуна) 1935. год.:

Извјешће о V-тој редовној скупштини Савеза Адвокатских комора Краље-

вине Југославије у Сплиту; Извештај пословног одбора; Рачун прихода и расхода; Одвјетничка тарифа, реферат Др. Антона Урбанца; Резолуција у предмету одвјетничке тарифе; Члански улози и неуредни чланови — Коморини дужници, реферат Милана Ж. Живадиновића; Социјално осигурање одвјетника, реферат Др. Рихарда Баја; Одвјетничко заступање пред духовним судовима, реферат Др. Матије Белића; Бијела одвјетника од Др. Милана Пољака; Од Lex Cincia до уводног закона угарскога поступника; Шгићеник надриписара; Јамство судачке независности; Слободна судачка оцјена доказа; Јудикатура по Закону о адвокатима.

Правни преглед, орган Правничког друштва у Сомбору. Уредник Др. *Винко Жганец*.

Садржај бр. 4. Год. I. за јули-август 1935. год.:

Др. Реже Гал: Регулаторна и кредитна (кауциона) хипотека; Др. Ст. Јеремић: Трошкови заступања приватног учесника у кривичном поступку; Др. Јован Јагедић: Правни лекови против одлука донесених по закону о ванпарничном поступку (ВП и УВП); Ст. Лалошевић: Да ли одговорност наследника за дугове чини јединствено супарништво по § 115 грпп.?; Др. Бранислав Грба: Одузимање својевласти; Кривична пракса Округног суда у Сомбору.

Правосуђе, часопис за судску праксу. Уредник *Стојан Јовановић*. Власници: Др. *Иво Матијевић* и Др. *Фердо Чулиновић* и Уређивачки одбор. Издавач *Живко Маџаревић*.

Садржај бр. 5-6. Год. IV. од маја-јуна 1935. год.:

Грађанско право: Др. Јован Савковић: Неколико прилога историји постанка нашега Грађанског парничног поступка; Стеван Бранковић: О куповини пшенице на зелено; Вечек Евгениј: О фидејкомисима; Др. Борислав Благојевић: Кодификација грађанског права; Др. Никола Смаић: Да ли се раскидање заједнице мора увијек тражити код ванпарничног суда?; Михаило Виноградов: Примена Судског пословника за судове првог и другог степена у стварима извршења на некретнинама; Пејаковић Митар: Да ли приговором о компензацији наступа литиспенденција?; Азабагић М. Хамдија: Примена и важност закона „Ерази канунаме“ на подручју врховног шеријатског суда у Скопљу. — Кривично право: Јован Мирковић: Да ли се може ради избора прекинути извршење казне лишења слободe?; Љубиша П. Стокић: Казнене санкције за повреду тајности расправа; Др. Јурај Кулаш: Повлачење предлога за гоњење у смислу § 89 к. зак. — Из иностраног правног света. — Судови и судије. — Скупштина удружења судија и т. д.

Полиција, часопис за управно-полицијску и судску праксу. Власник и уредник *Васа Лазааревић*.

Садржај бр. 11.—12. Год. XXII. за јуни 1935. год.:

Коб... (песма) од Мићуна М. Павићевића; Бадавације од Др. Н. В. Крајинског; Студија о дејству указа о распуштању Народне Скупштине од Александра Ј. Кузмановића; Конститутивни управни акти (полицијске наређења, полицијске дозволе ит.д.) (наставак) од Др. Лазе М. Костића; Доказна снага грађанске пресуде у кривичном спору од Др. Видана О. Благојевића; Девети Међународни конгрес за казнене заводе (наставак) од Др. Илије М. Јелића; Појам картела и кривичне санкције наше уредбе о картелима (свршетак) од Леонида Таубера; Прилог за криминалистичке и судско-медицинске студије неисправног ватреног оружја од В. Ф. Червакова; Одређивање надлежности средњег суда по зак. о суд. крив. поступку од 1929. год. од Сек. Н. Кецојевића; Криза кривичног права (свршетак) од Душана П. Мишића; О последицама изостанка по зак. о општем управном поступку од Душана Т. Рашковића; Општински судови на територији Апелац. суда у Београду и Скопљу од Витомира Петровића; Завичајност — чланство (наставак) од Косте Х. Терзијева; Жандармериска слава од Уредништва; Колизија § 375.а срп. каз. зак. и прописа §§ 548.—554. грађ. пост. од Ивана Д. Петковића; Крађа у Ситници (наставак) од Др. Александра Петровића; Расматрање општинских одлука и примена § 135. Зак. о општинама од Драг. Пандуровића; Тумачење §-а 135. зак. о чинов. у вези са одређивањем заступника отсутног старешини надлештва од Сотира В. Тренчевића; Сваки свој сопствени детектив — VI Конопац на прозору; Одговор на питање у мајском броју „Полиције“ — Фотографска камера као детектив. — Судска пракса од Ивана Д. Петковића и т. д.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним новинама од 12. јуна до 23. јула 1935. год.

Бр. 138. — XXXIV, од 18. јуна 1935. год.:

345.) Уредба о измени чл. 3. „Уредбе о изменама и допунама Уредбе о заштити земљорадника од 3. августа 1934. године“ донете 2. фебруара 1935. год. — 346.) Уредба о допуни Уредбе о начину убираниа, предаји и употреби таксе наплаћене у корист државних Народних позоришта као и одређивању подручја тих позоришта. — 347.) Уредба о разгруписању општине Рогатичке. — 348.) Правилник о бачким летовалиштима. — 349.) Распис Мин. соц. пол. и нар. здравља С. бр. 15642 од 3. јуна 1935. год. — 350.) Правилник за набавке Дирекције речне пловидбе. — 351.) Решења опште седнице Државног Савета од 3. априла 1935. год. бр. 11044/35.

Бр. 147. — XXXV, од 28. јуна 1935. год.:

352.) Уредба о држању коза у срезovima: бијељинском, брчком, височком и т. д., Врбаске бановине. — 353.) Уредба о преносу седишта општине Бјелајачке. — 354.) Правилник о раду приватних лабораторија за медицинске, бактериолошке, серолошке, хистопатолошке и анатомо — патолошке прегледе. — 355.) Правила о вршењу верских дужности ученика народних школа. — 356.) Измене и допуне Уредбе о клиничким болницама медицинских факултета Универзитета у Београду и Загребу П. бр. 45562/33. од 15. децембра 1933. год. — 357.) Измена Статута Сређинског уреда за осигурање радника и његових месних органа. — 358.) Преглед државних расхода и прихода за месец април 1935., продуженог буџетског периода април — јули 1935. и за период април 1934. април 1935. по буџету за 1934/35. годину.

Бр. 156. — XXXVI, од 9. јула 1935. год.:

359.) Указ Краљевских намесника о отварању Генералног консулата Краљевине Југославије у Женеви. — 360.) Указ Краљевских намесника о отварању консулата Краљевине Југославије у Монреалу — 361.) Указ о отварању Посланства Краљевине Југославије у Мадриду. — 362.) Уредба о премештању седишта општине Седларјево. — 363.) Уредба о смањењу додатка у новцу према Правилнику ДР. бр. 87000/26. о нарочитим додацима на плату, у новцу или натура, службеника Министарства шума и рудника — Одељења за рударство. — 364.) Правилник о наградама и путним трошковима комесара на скупштинама акционарских друштава — 365.) Измене и допуне правила о организацији Државне Класне Лутрије Краљевине Југославије од 4. марта 1933. год. бр. 13040/1. — 366.) Овлашћење г. Добросаву Рајајцу помоћ. Министра саобраћаја и т. д. — 367.) Одредбе за наплату доприноса за прекомерно искоришћавање јавних путова аутобусима. — 368.) Наредбе о помагању незапослених рударских и топионичких радника југословенских држављана, који се враћају из иностранства те не испуњавају услове за добијање помоћи по постојећим прописима. — 369.) Зараза штитасте ваши Сан Џозе. — 370.) Међународни велесајам узорака „Јубљана у јесени“. — 371.) Измене и допуне новог Правилника о телефонској служби. — 372.) Измена §§ 10. и 12. Правилника о бесплатној и повлашћеној војожи на железницама и бродовима у државној експлоатацији од 1. марта 1933. год. — 373.) Уредба за извршење Закона о лову на територији Вардарске бановине. — 374.) Постављање браника на путним прелазима — 375.) Постављање браника на путним прелазима. — 376.) Промена имена шумске управе Хан Кумпанија. — 377.) Приступ Вестонје Конвенцији о телекомуникацијама. — 378.) Делоповише нашег ратификационог инструмента о Међународној конвенцији о оснивању Међународног уреда за хемију у Паризу. — 379.) Ратификација од стране Грчке Женевске Конвенције за побољшање судбине рањеника и болесника у војскама у рату и Међународне конвенције о поступању са ратним заробљеницима. — 380.) Ратификација од стране Француске Конвенције за уређење лова на китове. — 381.) Приступ републике Кине Конвенцији о међународној Унији за помоћ. — 382.) Приступ савеза Совјетских република Изјави о признању праза на поморску заставу државама које немају морске обале. — 383.) Телефонски саобраћај.

Бр. 163. — XXXVII, од 17. јула 1935. год.:

384.) Уредба о преносу ветеринарских послова у надлежности града Сарајева. — 385.) Уредба о установљењу Одељења за трговину, обрт (занатство) и индустрију при Кр. банској управи Приморске бановине. — 386.) Правилник о летовалиштима слушалаца Универзитета. — 387.) Допуна Катастарског правилника VII део I одељак. — 388.) Наредба Министарства правде од 8. јула 1935. год. бр. 70858. којом се одређују реони за прво и друго јавнобележничко место у седишту Среског суда у Земуну. — 389. Решења опште седнице Државног савета од 27. маја 1935. год. бр. 16486/35. — 390.) Промјена имена шумске управе Хан-Кумпанија у „Витез“. — 391.) Постављање браника на путним прелазима. — 392. Постављање браника на путним прелазима. — 393.) Ратификација од стране Бугарске Конвенције о назначивању тежине на великим колетима која се преносе лађом. — 349.) Размена ратификација уговора о пријатељству, о ненападању, о судском расправљању, о арбитражи и о концилијацији између Југославије и Турске. — 395.) Продужење важења привременог тргованског аранжмана са Румунијом. — 396.) Размена ратификација споразума о регулисању узајамних рекламација између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Бр. 168. — XXXVIII, од 23. јула 1935. год.:

397.) Преглед државних расхода и прихода за месец мај и за период април-мај 1935. продуженог буџета април-јули 1935. као и за период април 1934. мај 1935. по буџету за 1934/35. год.

НОВЕ КЊИГЕ

Annuaire de l' Association Yougoslave de Droit International. Deuxième volume. Belgrade — Paris. Les Éditions Internationales, 1934. p. p. 485.

Dr. Metod Dolenc: „Naklep“ in „namera“ v kazenskem zakonu Kraljevine Jugoslavije („Vorsatz“ und „Absicht“ im Strafgesetzbuche des Königreiches Jugoslawien). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XI. Ljubljana, 1935. Str. 20.

Dr. Rudolf Šajoci: Prvenstvene terjatve v poravnalnem postopku (Bevorrechtete Forderungen im Ausgleichsverfahren). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XI. Ljubljana, 1935. str. 25.

Aleksander Maklecov: Analogija v kazenskem pravu. Posebni odtisek iz „Slovenskega Pravnika“, Ljubljana, 1935. str. 20. — Pravna narava prisilne objave sodbe. La nature juridique de la publicité du jugement (Avec un sommaire français). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete. Ljubljana 1935. str. 34.

Dr. Gorazd Kušej: Kraljevska oblast in njen obseg po Ustavi Kraljevine Jugoslavije z dne 3. XI, 1931. (Du pouvoir royal et de son contenu d' apres la Constitution du Royaume de Yougoslave du 3 septembre 1931.). Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete, XI. Ljubljana, 1935. str. 47.

Слободан Ж. Видаковић: Комуналне финансије наших градова. Издање Библиотеке Градског поглаварства града Београда, Св. 27. Београд, 1935. Стр. 91.

Др. Гојко Никетић: Зборник закона, уредаба и наредаба за физичко васпитање народа. Књига прва. Збирка закона, св. 233. Београд, 1935. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. Стр. 239. — Жандармеријски зборник. Књига четврта. Збирка закона, св. 232. Београд, 1935. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. стр. 173. — Грађевински правилник за град Београд. Збирка закона, св. 234. Београд, 1935. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. Стр. 128.

Др. Видан О. Благојевић: Доказна снага грађанске пресуде у кривичном спору. Засебно оштампано из Полиције за јуни 1935. год. Стр. 13.

L' esprit international (The international Mind). Revue trimestrielle. Dotation Carnegie. 1er juillet 1935. 2e année №. 35. Paris.

Додатак Споменици VI. Главне скупштине Конгреса правника Краљевине Југославије у Загребу, дана 7.-8. IX. 1934. год. Издао и уредио Стални одбор Конгреса. Загреб, 1935. Стр. 157. (Латиницом).